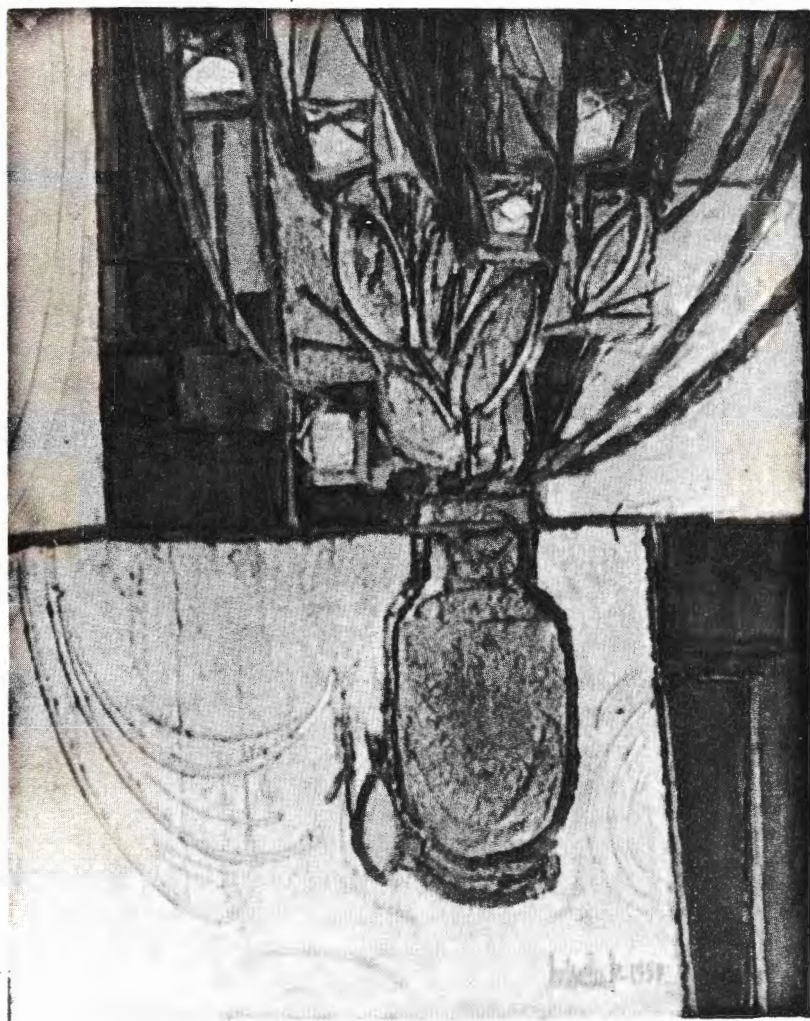

Ч. 3-4 (128-129) Р. XXX

Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

ДВОМІСЯЧНИК, ВИДАЄ
ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА СУМ

VANGUARD – bi-monthly

Official Press Organ of the Ukrainian
Youth Association in Exile

AVANTGARDE – bimestriel

Revue de Jeunes éditée par le
Comité Central de l'Union de la
jeunesse ukrainienne en exil

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: Й АДМІНІСТРАЦІЇ

«AVANTGARDE»
72 Bld Charlemagne
1040 BRUXELLES
Tel.: 734.04.82

КРАЙОВІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

Вел. Британія:
KU SUM
«Tarasivka»
Old Cliff House
Weston-on-trent, Derby's

Австралія
Mr. J. Kutnyj
7 Dale street
Maribyrnong 3032, Vic.

Аргентина
W. Zastawnyj
Soler 5039
Buenos Aires

Редагує Колегія з членів Центральної Управи СУМ

Головний Редактор – Андрій Гайдамаха

Редакційне листування й матеріали
надсилати на адресу Редакції.

Це число зредаговано в Секретаріаті ЦУ СУМ
при співпраці Редакційного Гуртка Дружників СУМ
Графічне оформлення: Графік Яків Гніздовський.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1976 РІК

КРАЇНИ:	ОДНЕ ЧИСЛО		РІЧНО:	
ЗСА	дол.	2.00	дол.	10.00
КАНАДА	дол.	2.00	дол.	10.00
ВЕЛ. БРИТАНІЯ	ф.ст.	0.60	ф.ст.	3.00
АВСТРАЛІЯ	авст. дол.	1.50	авст.дол.	7.00
БЕЛЬГІЯ	бфр.	60.00	бфр.	300.00
ФРАНЦІЯ	ффр.	7.00	ффр.	35.00
НІМЕЧЧИНА	нм.	4.00	нм.	20.00
АВСТРІЯ	шіл.	25.00	шіл.	125.00
АРГЕНТИНА	пезо	20.00	пезо	100.00
БРАЗИЛІЯ	круз.	6.00	круз.	30.00

30 ЧЕРВНЯ 1941 р.

30-го червня 1941 року українська нація черговий раз задокументувала свою волю до власного суверенного національно-державного життя. Цей Акт нації став дороговказом на шляху її історичного ставання. Це було чергове власнопідметне волевиявлення тисячолітнього змагання нації до самостійного державного життя, незалежне від ніяких чужосторонніх чинників ані від їх відношення до прагнень нації: бути господарем на власній землі.

Акт 30 червня 1941 р. був всенароднім чином з почину ініціатора і рушія, що ним була Організація Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери. Національні Збори у Льва-городі схвалили одностайно цей почин. Революційна ОУН почала творити організовану силу нації, спираючися на усіх патріотичних напрямках, які існували в її лоні. Її почин підтримали і поблагословили обидві наші Церкви окремими пастирськими посланнями.

Тридцять п'ять років тому Україна була єдиною нацією тієї історичної доби, коли зустрілися два наймогутніші тоталітаризми і імперіялізми, два найзавзятіші вороги самостійності України, була тією нацією, яка рятувала не тільки честь свою, не капітулюючи, але була єдиною нацією, що нападена нацистською Німеччиною, їй не підкорилася. Українське Державне Правління було єдиним урядом у тодішній т.зв. новій Європі, яке відкинуло ультимат нацистського окупантського уряду уступити і відкликати історичний Акт.

Двофронтова війна нації, що виникла в наслідок Акту 30-го червня 1941 р., була історичним семафором для всього волелюбного світу того часу. Якщо б ця концепція була прийнята, – сьогодні не існувало б світової кризи і загрози термоядерної війни, бо не існувала б не лише нацистська, але й російська імперія, а був би здійснений принцип національної організації порядку на європейському і на азійському континентах і у всьому світі.

30. червня 1941 – це не був тільки український державно-творчий чин нації, але це і сьогодні світово-політичної ваги дороговказ для волелюбних націй світу, ворогів російської імперії усіх барв.

Світова криза сучасного світу коріниться у тому, що альянти знехтували волю української нації, а з нею і всіх уявлених у російській імперії націй, і замість спільно з поневоленими націями іти проти поневолювачів, пішли в союз з більшевизмом проти нацизму. Дороговказ 30-го червня 1941 – це боротьба проти обидвох імперій за відновлення національних суверенних держав народів.

З українського погляду Акт 30. червня 1941 нав'язував не лише до Актів 22 січня 1918-19 рр., але він сягає княжої і козацької історичних епох та усіх героїчних поривів нації до її національно-державного життя. Він не був тільки проклямацією відновлення Української Держави, але він розпочав реальний, дійсний новий період існування Української Держави. Похідні Групи революційної ОУН, спільно з народом і при загальному одушевленні встановляли на місцях українську владу, яка діяла на українській землі.

Коли з почину революційної ОУН на базі 30-го червня 1941 р. створено у жовтні 1942 р. Українську Повстанську Армію (УПА), яка нерозривно пов'язана з Актом 30. червня 1941 р., це було виконання того, що випливало із Акту проголошення відновлення державности. Українська держава це є українська влада української нації на українській землі, без огляду на те, чи її визнають на даному етапі інші уряди, чи ні. Суть держави не лежить у міжнародно-правному її визнанні, а у виконанні народом своєї влади на своїй землі. Як довго УПА-ОУН виконували владу принаймні на частинах української землі, так довго існувала українська держава на українській землі! Як голова і члени У.Д. Правління були арештовані і пішли в концтабори або були розстріляні нацистами, створилася Українська Головна Визвольна Рада (УГВР) під керівництвом ген. Романа Шухевича – Чупринки і продовжувала дію У.Д.П. Як довго тривало всенароднє повстання 1942-1953 рр., як цю добу окреслює один з визначних політв'язнів України, – так довго існувала українська держава на українській землі, не тільки ідейно, морально, етично-правно, але реально, дійсно. Бо держава це народ і його влада на своїй землі.

30-го червня 1941 р. не тільки проголошено відновлення державности, але її й здійснювано, як довго діяла збройно УПА-ОУН і як довго була виконувана влада на українській землі.

Акт 30. червня 1941 для молодого покоління України є все більше мобілізуючим у боротьбі проти большевизму і Росії взагалі, як це бачимо з підпільної політичної літератури нашої сучасної доби.

30. червня 1941 – це не історичний спогад, але незмінний дороговказ для нації. Ним розпочалася нова доба української державности, як нерозривний історичний ланцюг великих зривів нації, що є дороговказом не тільки для сучасного покоління, але для волелюбних націй світу у боротьбі з большевизмом і російським імперіялізмом усіх барв.

За ідеал 30-го червня 1941 р. поніс український нарід, а зокрема УПА-ОУН великі жертви; на них виросло і виростає нове покоління, що ще за нашого життя ідею Української Самостійної Соборної Держави і розвал російської імперії та знищення большевизму спільним зусиллям всієї нації – здійснить!

ПОСЛАННЯ ПАТРІЯРХА ЙОСИФА ПРО ПОЄДНАННЯ В ХРИСТІ

УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДОВІ МИР І БЛАГОСЛОВЕННЯ!

Кожний віруючий в Бога і свідомий своєї національності українець дивлячись на нинішнє важке положення Українського Народу в Україні і на поселеннях, мимоволі проймається жахом за майбутнє його існування і розвій. Переслідування і гнет релігії і Церкви в Україні, та розбиття, свари і незгоди поза Рідним Краєм, – оце ті причини, які примушують кожного чесного українця пригадуючись над собою.

Де шукати виходу і яких треба вжити середників, щоб стати в цій недолі на правильний шлях, вжити відповідних засобів уздоровлення і забезпечення свого будучого, ба що більше, щоб не зникнути з лиця землі і не перейти до історії, як віджитий і мертвий первень, подібно, як це сталося вже з неодним народом в історії. Очевидно, не легка це річ стати відразу обновником і одухотворити нині так обездолений народ навіть і для найбільшого генія. Та все ж таки не можна опускати рук і попадати в безнадійність, то передусім для того, хто вірить в Бога і надіється на Його певну поміч. Тому то каже св. Павло: «Випростуйте ваші охлялі руки та зомлілі коліна і зробіть вашим ногам стежки прості, щоб кульгаве не збочило, а радше видужало» (Євр. 12, 12 сл) .

Кожна людина, яких би поглядів вона не була і як не задивлялася б на нинішнє релігійне й державне положення, чи українець чи чужинець, мусить признати, що найсильнішим чинником в діянні і творчості народу є релігія – віра в Бога. Навіть і атеїсти-безбожники видять і переконаються наглядно, що то неможлива річ викоринити нині віру в Бога з душі людини, навіть при найсильніших і найбільш всебічних засобах і середниках матеріальної і фізичної державної сили. І якщо так, то треба звернути наше бачне око на цей найважливіший момент в житті людини, народу й держави.

Отож, ввиду того, виринає питання, як мається справа з релігією і вірою в Бога в Українському Народі? На жаль, ось в тому корінь лиха. Бо релігія повинна бути тим найсильнішим мотором думання і діяння в українському, так розбитому і роз'єднаному, народі. Є в нас католицька і православна Церкви, євангелицькі громади й розбиті різні релігійні групи, і всі вони караються на каторгах за Христа і Христову віру. На превеликий жаль вони взаємно себе поборюють і тому не всилі об'єднати Український Нарід та перейти в протинаступ проти злих сил світу. А Господь наш напминав нас: **«КОЖНЕ ЦАРСТВО, РОЗДІЛЕНЕ В СОБІ, ЗАПУСТІЄ, І КОЖНЕ МІСТО ЧИ ДІМ, РОЗДІЛЕНІ В СОБІ САМОМУ, НЕ ВСТОІТЬСЯ»** (Мт. 12, 26) .

Тому за усиленною спонукую українських віруючих людей, звертаємося оцим, Український Народе, до Тебе, щоби Ти **РОЗПОЧАВ СВОЄ УЗДОРОВЛЕННЯ ВІД КОРИННЯ СВОЄЇ ДУХОВОСТИ, ВІД СВОЄЇ БЕЗСМЕРТНОЇ ДУШІ І ЇЇ ПОТРЕБ!**

Всі одиниці, які приймають віру в Бога і Христа, мусять признати, що Христос-Богочоловік установив **ОДНЕ СТАДО, ОДНУ ЦЕРКВУ І ОДНОГО ПАСТИРЯ**, і за цю єдність гаряче молився на Тайній Вечері: »Отче Святий, за ради імени Твого, бережи їх, тих, що їх Ти мені передав, щоб були одно, як ми! « (Йо. 17, 11) , »щоб і вони були в нас об'єднані« (Йо. 17, 21) , »щоб вони були звершені в єдності« (Йо. 17, 23) .

Найчисленніші Церкви в нас є православна й католицька, і, безсторонно кажучи, **НЕМА МІЖ НАМИ СУТТЄВОЇ, ДОГМАТИЧНОЇ РІЗНИЦІ**, як це виказують теологічні студії і свідчить історія. Правду кажучи, розлам і поділ є піддержувані тільки ззовні, від тих, які знають, що тим ослаблюють Український Нарід і Церкву. Світлим моментом в нашій історії було порозуміння на тлі Патріярхату між обидвома Церквами за Митрополитів Петра Могили і Йосифа Велямина Рутського. На жаль, їх висока ідея згоди не здійснилася. З другого боку поляки й інші сусіди хотіли златиншити й спольонізувати українців католиків для своїх політичних цілей. І тому треба собі здати справу з такого стану і мати на увазі свою Церкву і своє добро, та не бути мотовилом в чужих, ворожих руках, що ним мотають вони і снують пряжу на свою одержу. І треба признати, що такі великі кроки зближення й порозуміння в новіших часах були вже зроблені за Сл. Б. Митрополита Андрея Шептицького. Так само й тепер відбулася сердечна стріча при великому здвизі Православних у Бавнд Бруку з Митрополитом Йоаном Теодоровичем. Там впали тоді великі слова: **МИ ТАКІ ПРАВОСЛАВНІ, ЯК ВИ КАТОЛИКИ!** Це правда, і совісні студії виказують, що нема догматичних чи обрядових різниць. **НАМ ТРЕБА ВСІМ СТАНУТИ НА КИЇВСЬКІЙ ПРАДІДНІЙ ТРАДИЦІЇ**, а не підлягати російській синодальщині й тим подібним впливам.

Так само й наші Євангелики стоять на становищі Христової Євангелії. Треба зробити крок дальше до Апостолів Андрея і Петра, звідки починається і продовжується наше християнство.

Рівнож і наші Біблійні Громади, які приймають за основу Святе Письмо, читають, що в ньому горить ця віра в єдиного Бога й Ісуса Христа нашого Спаса. Коли ми правили Св. Літургію в північній Аргентині в Чако, то безліч наших Єговістів, довідавшись з радія про нашу Службу Божу у величезній латинській катедрі, прийшли з колоній і лісів і вповнили вщерть увесь храм. Вони молились з нами! Не диво, що і вони підносять голоси зі свого боку про потребу єдності релігії і віри.

ПРАВДА Є ЛИШ ОДНА! Як боліють різні народи, як нпр. німці, над розламом своєї Церкви і як стараються вони поєднатися, як розвивається в них успішно, під впливом Святого Духа, так званий єкуменічний рух – рух поєднання, і навпаки, як сильною своєю єдністю є сьогодні Католицька Церква в Польщі і ставить опір безбожництву й матеріалізму! Яка могутня була наша Держава за часів Володимира Великого і Ярослава Мудрого! Бо була в нас тоді **ОДНА ВІРА І ОДНА**

ЦЕРКВА, яка лучила духово увесь нарід, скріплювала усе державне життя і створила свою культуру!

Чи не можна б цієї об'єднуючої акції обидвох Церков почати від узгіднення перекладів Святої Літургії і інших Богослужб, щоб молитися «одними устами і єдиним серцем»? А знову, таке зближення з іншими християнськими згромадженнями треба розпочати від читання того самого Святого Письма, перекладаного з оригіналу. Очевидно, це зближення мусить відбуватися зі зрозумінням, поволі і поступово. Здаймо собі раз справу, скільки хитрости вживають наші вороги, щоб піддержати розлам і роз'єднання між нашими церквами. **БУДЬМО СОБОЮ!** Дивімся на своє власне духовне добро, на спасіння наших душ – і тоді **БУДЕ МІЖ НАМИ ЄДНІСТЬ, В ПЕРШУ ЧЕРГУ НА ЦЕРКОВНОМУ ПОЛІ, А ОПІСЛЯ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ Й ДЕРЖАВНОМУ!** Треба добро Церкви і Народу ставити вище своєї марної особистої амбіції і своїх особистих чи гуртових користей!

Це дуже відрадний об'яв, що це починають розуміти й відчувати всі віруючі України різних релігійних груп, що, **ОБ'ЄДНАВШИСЬ В ОДНУ ПОМІСНУ УКРАЇНСЬКУ ЦЕРКВУ ПІД ПРОВОДОМ ПАТРІЯРХА, СТАНЕМО ТВЕРДИНЕЮ, ОБ ЯКУ БУДУТЬ РОЗБИВАТИСЯ ВСІ ВОРОЖІ УДАРИ**, так релігійні, як і політичні.

Перед нами **СВЯТО ЗІСЛАННЯ СВЯТОГО ДУХА**. Спільною гарячою молитвою звернімся до Нього, як **ДУХА ЄДНОСТИ**, щоб Він просвітив, надхнув і дав силу для нашого об'єднання і єдності у вірі в одній Церкві. Бо Святий Дух устами св. ап. Павла завзиває нас: **»БЛАГАЮ ВАС, БРАТИ, ІМ'ЯМ ГОСПОДА НАШОГО ІСУСА ХРИСТА, ЩОБ ВИ ВСІ ТЕ САМЕ ГОВОРИЛИ, ЩОБ НЕ БУЛО РОЗКОЛІВ ПОМІЖ ВАМИ, АЛЕ, ЩОБ БУЛИ ПОЄДНАНІ В ОДНІМ РОЗУМІННІ Й ОДНІЙ ДУМЦІ«!** (I Кор. 1, 10) .

Благословення Господнє на Вас!

+ ЙОСИФ
Патріарх

Дано в Римі
при Патріяршому Соборі Святої Софії
у празник Вознесення Г. Н. І. Х.
3 червня 1976 р. Б.

Українська мова під московським Валом

Сто років московського гніту не зуміли придушити українського духа. Правда, багато найкращого цвіту помандрувало на північ, «рятуючи» себе і московську «культуру». Проте вся Україна жевріла невимовним бажанням визволитись і захити вільним життям.

І саме, коли здавалось, все пропаде, появляються такі постаті, як І. Котляревський, Гребінка, Квітка. . . , які збуджують народ і дають йому насаги до нового пориву. Появляються українські книжки: оригінальні твори, збірки народніх пісень, козацькі думи, цінні досліді про українське минуле (Цертелєв, Максимович, Срезневський, Каразин). В літературі це т. зв. доба романтизму, яка власне поставила собі була за завдання шукати скарби в минулім та усвідомлювати маси (пригадаймо собі поему «Перебендя» Т. Шевченка).

Цей період дав нам неперевершеного генія, Т. Шевченка, який закликає народ «найдани рвати». Шевченко перший, пробуджуючи український народ з довгої сплячки, закликає його до активної боротьби з московським наїзником. На жаль, все це були гарні слова висловлені у романтично-поетичній формі. Бо вже його найближчі товариші (Куліш, Костомаров, Білозерський. . .) надалеко відійшли від нього.

Проте в народній гуці гартувалась українська свідомість. Дрібна інтелігенція ходила по селах і научала народ, закладала сільські школи, видавала по копійці підручники.

Аж столиця московська затривожилась – українці друкують книжки українською мовою у самому Петербурзі! Цьому треба було негайно запобігти. В 1863 році виходить т. зв. Валуєвський циркуляр, яким забороняється друкувати українські книжки, часописи і ін., бо за словами Валуєва «України не було, нет і бити не может!».

Валуєв, російський політичний діяч, був у тому часі міністром внутрішніх справ. Цей циркуляр він видав під тиском російських реакційних публіцистів, які добачували українців у польському повстанні. До того ж Валуєв був уже відомий зі свого антиукраїнського наставлення. Правда, проти циркуляра виступили навіть деякі передові росіяни, слід при тім згадати протест міністра освіти Головіна. Та воно нічого не принесло в нашу корить. Зараз посипався ряд репресій. В короткому часі замкнуто на Україні 100 недільних шкіл!

Згодом таки трохи ущухло. Тут і там сміливіші випускають дещо друком. А на початку 70-их років знову розвивається культурно-освітня діяльність свідомих українців. Саме в тому часі великого розголосу та успіху набирають т. зв. мандрівні театри. Ці театри дуже спричинились до розвитку української культури та взагалі до українського самоусвідомлення. Бо тоді, коли заборонено було пропагувати все, що українське, ці театри свідчили про високу українську культуру та про її глибоку духовість. Це спричинило навіть і те, що нашою культурою поцікавились і захопились деякі московські кола. Цей період –

це великий вклад в скарбницю української культури, літератури, музики. . . Пригадаймо собі поетів і письменників доби реалізму, дослідників та культурних діячів. Згадаймо хоч імена Антоновича, Драгоманова, Житецького, Михальчука, Вовчка, Русова, Старицького, Нечуй-Левицького. В цьому часі починає свою діяльність найбільший наш музик-композитор і щирий український патріот Микола Лисенко.

Та все це була наче тиша перед бурею. Російські чинники добавали в цьому новому розвитку української культури новий прояв сепаратизму. Треба було отже негайно діяти. І так у 1874 році до Петербурга наспів меморандум, у якому обвинувачено українців, що вони хочуть «вільної України в формі республіки з Гетьманом на чолі». Михайло Юзефович, полтавський поміщик і zarazом помічник куратора київської шкільної округи, посилаючи в столицю нові доноси на українців, домагався закриття київської філії «Географічного Товариства». Так і сталось. В 1875 році спеціально створена комісія, складена із міністрів внутрішніх справ і народної освіти, ухвалила вимогу заборони української мови, бо «допустити окрему літературу на простонароднім «малоросійським» наріччі значило б покласти тривку основу для переконання в можливості відділення, хоча б і в далекій будучині, України від Росії». Отже, закрито київську філію «Географічного товариства», «Київський Телеграф» мусів припинити своє існування. До того ж багато науковців зразу по тім було виключено із провідних місць, велике число зазнало переслідувань. Дехто навіть емігрує на Захід (Драгоманів, Вовк, Зібер, Подолинський) .

Та цього ще було мало. В травні 1876 року цар Олександр II підписав в Емсі (Німеччина) таємний указ про АБСОЛЮТНУ ЗАБОРОНУ УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕНСТВА. До того ж рішено піддержувати матеріально москвофільський рух в Галичині.

Московський загартбник збагнув, де чутливе місце в українському народі: вбиваючи українську мову, він хотів вбити разом із тим і українську душу, вбити українську людину і вкінці саме слово Україна мало зникнути, піти в забуття.

Наслідки були жахливі. Впродовж першого року не появилася жодна українська книжка. Такі талановиті письменники і поети як Мирний, Куліш, Костомаров і ряд інших відходять у мовчанку. А скільки зазнало переслідувань і знуцань в далекому Сибірі.

Та помимо всіх засобів, щоб припинити український культурний рух Москві не вдалось зломати української душі. Правда, багато ми страждали від цього, до того ж чимало слабодухів пішло на руку тодішній царській політиці. Але знову ж із гордістю мусимо ствердити, що саме в цьому лихоліттю Україна видала таких світочів культури, як Б. Грінченко, А. Кримський, В. Самійленко, В. Леонтович, Михайло Коцюбинський, Леся Українка, О. Кониський, Т. Зіньківський і ін. Врешті з того періоду виросте Микола Міхновський і йому подібні, які не тільки говоритимуть про розвиток української мови, письменства і культури, але подбають про політичне усвідомлення українського народу, при помочі народних просвітителів. Власне ці останні, покликуючись на Шевченка, на козаччину та на княжу державу, покладуть основу під будову Української Самостійної Держави.

Що нового в Україні?

(за УЦІС)

БОРОТЬБА ТРИВАЄ ДАЛІ

З України наспіла друкована летючка, яку там широко поширюють між населенням:

»Незалежність України! «

Москва грабує природні багатства і народ України!

Централізм – насильство!

Політика України має і буде робитися в Києві, а не в Москві!

Українець, хочеш бути господарем в своїй хаті, борися за незалежність України!

СУДИ

У квітні 1976 р. чотири дні у Тернопільському міському суді тривав процес над організаторами єговістської секти – керівником групи педагогом М. Д. Озерним і І. Г. Стулківським. Головним свідком прокуратури була дружина Озерного – лікар обласної лікарні Клявдія Василівна Брагінцева. Вона на суді свідчила – «що свого часу її чоловік зійшовся з націоналістами, за що був ув'язнений. А повернувся в сім'ю свідком Єгови». Державний обвинувач Г. О. Перець зачитав повідомлення з Івано-Франківського міського суду таке: «За націоналістичну пропаганду серед дітей і дорослого населення М. Д. Озерний притягувався до кримінальної відповідальності згідно із ст. 62 КК УССР. Був позбавлений волі строком на шість років і відбував покарання у виправно-трудових колоніях суворого режиму».

При обшуку на квартирах Озерного і Стулківського знайдено блокноти з єговістськими записами, фотоплівки з текстами «Вартової башти», магнітофонні стрічки.

Сто років нас ділить від ганебного Емського указу. За той час десяткам народів повернено незалежність, проте Росія, яка більше як пів століття тому кинула облудний клич Свободи і рівності народам не відкликала свого мововбивчого акту, а в ще більш рафінований спосіб старається зрусифікувати Україну, а її мову звести до зайвого баласту. Пригадаймо собі масове винищення української інтелігенції та штучного голоду на початку тридцятих років, виселення українського народу на далекий схід, арешти 60-70-их років, теперішнє заманювання обіцянками і вигодами людей з України на схід та на північ – все це з розрахунком, щоб український нарід розплився в московському морі, будучи там приневолений послугуватись російською мовою.

Емський указ, таким чином, діє неухильно по сьогодні.

Р. Р.

»За антирадянську пропаганду Озерний та його помічник Стулківський притягнуті до судової відповідальності«. Вирок: »Іменем УССР Тернопільський народний суд засудив: Михайла Озерного – до позбавлення волі строком на 5 років, Стулківського – до позбавлення волі строком на 3 роки«.

Михайло Дмитрович Озерний, нар. 1929 р. в с. Верхнє Синьовидне, Сколівського р-ну, Львівської області, в селянській родині. Ріс без батька. У Львові закінчив вищу педагогічну освіту. З 1949-1952 р. служив в армії. 1954 р. одружився з лікаркою Клявдією Брагінцевою, батько двох дітей. Працював викладачем в середній школі на Івано-Франківщині. Вперше був заарештований наприкінці серпня 1965 року, а засуджений 7. 2. 1966 р. в Івано-Франківську на 6 років ув'язнення. Обвинувачували його тоді »за антирадянську націоналістичну пропаганду та агітацію«, карався в Мордовських концтаборах. По відбутті строку був далі переслідуваний аж до наступного арешту.

РЕЛІГІЙНЕ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

Міліція і Великдень в Києві 1976. В часі Великодня в Києві міліціонери весь час слідували під православними церквами, а зокрема під катедральним храмом, щоб не допустити молодих до церковних Богослужень. Всіх, що входили до церкви, міліціонери затримували і саджали до поліційних вантажних автомашин. Таких задержано біля 200 осіб. Це переважно діти і комсомольці, які прийшли на Великдень помолитися Богу.

Закрито церкву. Церкву св. Петра і Павла на Личакові у Львові закрито і забито дошками. Вулиця Руська запущена, тут і там вікна повибивані, незважаючи на те, що написи свідчать про історичне значення будинків.

Антирелігійна пропаганда. У Львівському »музеї історії релігії та атеїзму« нещодавно перебудовано експозиційний відділ п. н. »Католицька церква на західньо-українських землях«. З метою антирелігійної пропаганди і війни з віруючими розширено брудними ніби експонатами »Експансія католицької церкви« і »Боротьба проти католицизму на Україні«. Завідуючим тим сектором у Львові є Михайло Косів.

Як нас »визволяли« і хто такий Малихін?

». . . Не знаю, чи ви там знаєте про всі ці події, що відбувалися в нас під час і після другої світової війни, а тому, хочу про дещо тобі написати, щоб переказав іншим.

Як тобі відомо, що в нашому Радехівському районі люди були національно свідомі, а особливо молодь, яка цілий час рвалася до боротьби за визволення України. В Радехівщині також не бракувало лісів, в яких наші хлопці, як їх називали бандерівцями, підбирали і тайком заховували зброю, амуніцію та інший воєнний виряд, будували бункри, вишколювалися і серйозно приготувалися до боротьби за українську самостійну державу.

Це гітлерівським посіпакам не подобалося, а тому вони часто наскакували на наші села, арештували націоналістів, прочісували ліси, гнали на роботу молодь, грабували. . .

В обороні населення виступило націоналістичне підпілля. Кожного дня боротьба посилювалася, німці більше не могли безкарно поводитися на нашій землі. В наших околицях багато було сутичок з німцями. Один із більших боїв, який відбувся між бандерівцями і німецькими частинами в селі Топорові, що тривав понад пів дня, для підмоги німці були стягнули допоміжні частини, але не могли перемогти підпільників. У зайнятих ними селах виарештовували молодь, яку транспортували до Львова, але подорозі підпільники розбили німецькі частини й арештованих звільнили.

Крім німців на наші села також нападали російсько-польські партизани. Пригадую, як в січні 1944 р. большевицько-польські банди в числі 1. 000 осіб були напали на села Нивицю, Трійцю та сусідні.

Вони поводитися гірше татарської навали – грабували все, що падало їм під руки, а скільки вони тоді насилували жінок, вбили невинних людей. . . Тоді проти них виступив невеличкий підпільний відділ Української Народної Самооборони. Це вперше, коли я на власні очі бачив, яке ми маємо героїчне військо, яких ми маємо ідейних, відважних і бойових хлопців. З тим відділом наших підпільників добре вишколена та озброєна велика російсько-польська банда не могла дати собі ради. На відході червоні бандити запалили село. . .

Влітку 1944 р. ми вже були «визволені», прийшла справжня босячня. Взутий цивіліст не міг ходити, бо серед дороги стягали з него чоботи, навіть з жінок. Зерно, останню хлібину, коня і все інше реквірували для «доблесної червоної армії», насиллям і грабіжам не було кінця. Всю молодь пішла в підпілля, ліси за Березовим багном, Тоболівські та інші були заповненні УПА. Радехів аж кишив від наїзних москалів. НКВД по селах почало розмішувати свої гарнізони, яким допомагали різні покидьки суспільства, яких називали стрибками, але вони перебувши в селі через день, на ніч тікали до Радехова, за винятком з села Бишова, де стояли сильні залоги військ НКВД.

Кожне наше село було наче твердинею і стратегічним пунктом, за який йшов бій нашого підпілля з червоними. В тих роках часті сутички і бої відбувалися в селах Немирів, Яструбичі, Торки, Лопатин, Трійця, Бужани, Гоголів, Бишів, Станів та інших. Фактично не було села, хутора, гірки, поляни, дороги, долини чи іншого об'єкту, де б не відбувалися більші або менші бої. . . . А ліси, це була справжня територія УПА та ОУН, територія самостійної України, яку довго оминали гарнізони МВД. В наших околицях був широко відомий курінь УПА «Дружинники».

Ходиш сьогодні по тих луках, полях, лісах і дорогах, то тобі здається, що кроку не поступиш, щоб не став на місце, де пролягала чиста українська кров, або брудна північного наїзника.

. . . Ну, і воювали наші хлопці, дай їм Боже царство небесне. Нераз маленькі групи бандерівців гнали сотні босячні. На шляху Лопатин-Радехів, або Радехів-Львів нераз підпільники розбивали цілі колони НКВД.

Навесні 1945 р. великі війська НКВД, в числі яких 40. 000 і кілька

тисяч допоміжних вироdkів, як у нас тоді називали стрибків, з артилерією і танками заблюкували Золочівщину, а потім Радехівщину. Одначе до більших боїв не дійшло, бо НКВД боялося йти в глїб лісу. Від тоді такі облави повторювалися часто. Зокрема восени 1948 р. дуже великі з'єднання військ МВД та частин армії з танками та артилерією оточили наші ліси та села, як Кути, Нивиці, Трійцю, Бужани, Старий Майдан та інші. Говорили, що тодішня бльокада охоплювала терени від Берестечка аж по Лопатин. Розгорілися криваві бої МВД з УПА, скільки тоді загинуло по обох сторонах тяжко сказати, але дуже багато. . .

Всіх підозрілих родин з наших сіл, а їх були тисячі-тисячі невинного люду, включно з немовлятками і стариками, вивезли на Сибір і донині майже ніхто з них не вернувся, більшість з них погинули.

Та найстрашнішими були большевицькі партизани, про яких було відомо, що це перебрані емведисти, які часом підшивалися під УПА. Люди часто пізнавали їх, бо багатьох з них навіть не знали української мови. Вони ночами нападали на села, масово вбивали людей, насилували жінок і грабували. . . Вони деколи навіть били тих, що служили москалям, а потім казали, що це підпільники. Одного разу такі московські партизани напали на село Трійцю та сусідні села і кого здибали на дорозі, того вбивали. Інших забрали до одної хати, переважно жінок і трохи мужчин. Відтак з тої хати виводили до стодоли, де смертельно тортурували, а потім мужчинам повідрубували руки і ноги, а жінкам груди. Зойки було чути на кілометри. Згодом цю стодолу заповнили соломною і з помордованими жертвами запалили. Такого жахіття наша свята земля ще не бачила. Це були страшні часи, багато гірші за татарське лихоліття. Мого брата катували, поки не загинув, залишивши вдовою жінку і двоє осиротілих дітей. В той же спосіб замордовано чотирьох синів мого сусіда. Розповідали, що одним із найбільших садистів був російський старшина МВД Малихін*, який десятки невинних людей післав на той світ. . .

Так виглядало наше «визволення». Повідоми мене, чи ви там знаєте про це все, що тоді діялося в нас на Україні. . .

травень 1976.

---

*Малихін Борис О. , народжений 1925 р. , москаль, підполковник КГБ, сьогодні старший слідчий від особливо важливих справ, передусім ОУН, у Львові, відомий зі своєї жорстокости і підступства супроти своїх жертв.

Апологія чекіста-кагебіста

Серед культурних народів світу прийнято величати людей, які своєю працею, ідейністю і посвятою вносять особливий вклад у духову скарбницю народу, ризикують своїм життям за його визволення чи своєю поставою рятують честь нації, свого роду.

Інакше мається справа з культом особи в Союзі. Мірилом вартости і почитання є самотньо заслуги, які дана особа має по відношенні до зміцнення режиму і в знищуванні його противників. Такими незаперечними захисниками режиму поневолення і колоніалізму в СРСР є безперечно органи безпеки, що носять назву КГБ (Комітет Государственной Безопасности).

Саме про такого одного з керівників КГБ розповідає і прославляє його якийсь Борис Антоненко в журналі «Жовтень» ч. 1/76 в статті під наголовком «Слідчий Малихін проти Добоша та інших». Стаття на дванадцяти сторінках виводить постать «героя», яким є слідчий Борис Малихін, що прославився в боротьбі проти «українського буржуазного націоналізму» від закінчення світової війни й досі.

Про мистецтво ведення слідства органами совєтської влади пишеться там так: «Вести слідство для викриття активних представників українського буржуазного націоналізму – це означає насамперед дуже добре знати їх тактику, світогляд і не тільки взагалі, а й конкретно: їх угруповання, особливості цих угруповань, внутрішню гризню за владу та вплив. Націоналісти міняють свою тактику, вони з цього приводу багато сперечаються, доводять, обвинувачують один одного. Єдине на чому сходяться – це необхідність вести боротьбу з радянським народом. «(так наче б влада поневолювача була народом! – ред. «А»). Очевидно, щоб цим ділом займатися і вести успішно слідство для викриття «представників буржуазного націоналізму» треба мати неабиякі здібності, бути знавцем людської психології і проявити геніяльність підступу. Таким саме й виявився «Герой» цієї статті Малихін. Про нього розповідається, що він народився на Харківщині в родині залізничника і що вже змалечку мріяв про службу родині. В 1943 році він уже у воєнному училищі, а в 1945 році на фронті при здобуванні Праги. Тут він, як молодий офіцер, одержує орден вітчизняної війни II ступеня.

Припадок буцімто хотів, що він мав у Радехові на Львівщині свого дядька і після закінчення війни навідався до нього. Звідси пішов на правничі студії у Львові, після чого дістав призначення в прокуратуру Львівської області на посаду слідчого. Автор статті наводить офіційну характеристику прокурора про Малихіна:

«З першого січня 1949 р. Малихін працює слідчим прокуратури Бібрського району. За три місяці роботи слідчий Малихін закінчив 30 справ. Ініціативний, дисциплінований, до роботи ставиться сумлінно, помітно вдосконалює свою професійну майстерність – у методиці роз-

слідування справ. Об'єктивний. Працювати слідчим може. «Одно слово, стахановець у боротьбі з «буржуазним націоналізмом».

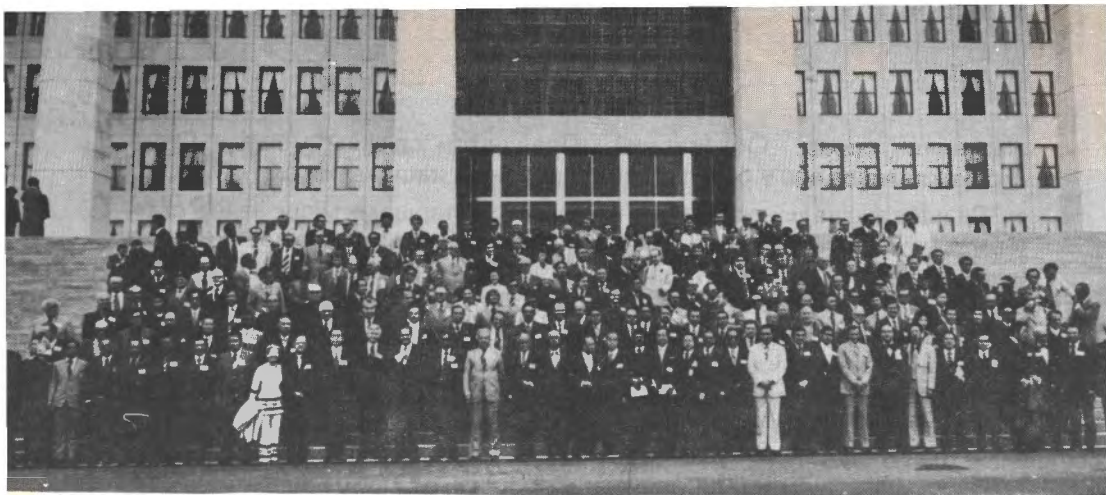
Як найважливішу справу, бо порушену на першому місці, автор статті витягає справу Ярослава Добоша і переповідаючи нагєбівську версію про «шпигунство» і таємні завдання по лінії ЗЧОУН він намагається надати справі майже світового значення. Представляючи Я. Добоша як «єзуїтського вихованця, одного з керівників СУМ і редактора бульварно-націоналістичної рептилки в Бельгії» (це мова про «Авангард») стаття змальовує проблему слідства, яке забрало Малихінові кілька місяців «копіткої праці». Вкінці, о, тріумф, Я. Добош «признався» і «розповів слідчому багато цікавого». «... Один, два, три, десять і більше разів зустрічався слідчий з Ярославом Добошем і той зрозумів, що все те, що йому говорили за кордоном про чекістів, усе це було суцільною вигадкою. Вони ж такі прості, звичайні люди, як і всі, лише з тією різницею, що завжди на передовій лінії захисту Радянської влади, безмежно віддані їй. «... Більш гуманно катів представити не можна!

І далі: «... Так радянський слідчий-чекіст у моральному двобої переміг виученика єзуїтів, одного з керівників СУМу. . . За спиною слідчого Малихіна був радянський народ, була правда (відколи шантаж є правдою?! – ред. «А»), а за спиною Добоша – купка зрадників без роду й племені, несправедливість».

Ось так виглядає велика перемога /! / московського носія влади в Україні над українським студентом-туристом, якому Малихін причепив ярлик шпигуна і висланника ОУН для контакту з українською інтелігенцією в Києві і Львові, щоб прикрити ним масові арештування по всій Україні. Відомо, що Добош після звільнення до Бельгії вимушене зізнання відкликав, а Чорновіл, Стус та інші з концентраків заперечили якенєбудь пов'язання зі справою Добоша, то для замилювання очей своєму суспільству, яке не завжди має змогу перевірити правдивість інформації, можна писати найбільшу брехню. Це за славною девізою Леніна, що в пропаганді важливо є повторювати брехню доти, аж поки в неї не повірять. Однак брехня має короткі ноги, каже українська пословиця і до цілі не доведе.

Прийде час, коли український нарід при допомозі своїх слідчих виявить злочин Малихіних, як це вже частинно сказано у листі з України, який наводимо за УЦІС на іншому місці. Малихін, як виходить, є один з найбільш рафінованих, жорстоких катів українського народу і має на своєму конті сотні жертв з рядів ОУН-УПА і співчуваючого вільній боротьбі українського громадянства. Він є також одним з організаторів січневих (1972) арештів української інтелігенції в Україні. Є, отже, за що величати. Даремне зусилля, «товаришу» Антоненко, робити з катів героїв, а з героїв розбійників. Український нарід поніс завеликі жертви за свою свободу і незалежність від Москви, щоб так глузувати собі з його святих терпінь, крові і дійсного а не штучного героїства. Для возвеличування катів свого народу треба бути або яничаром, або безпросвітним рабом. «Фарбований лис» добрий у байці, але не в дійсності кінця 20-го століття.

Семен Криця

Фоторепортаж з 9-ї Конференції ВАКЛ у Кореї

КОЖНІЙ НАЦІЇ – СУВЕРЕННА ДЕРЖАВА

У столиці вільної Кореї, чудовому місті Сеулі, відбулась у квітні – травні 1976 р. 9-та з черги Конференція ВАКЛ – Світової Антикомуністичної Ліги, та ВАЯКЛ – Молодіжної Антикомуністичної Ліги. Взяли ділову участь 310 делегатів з 61 країни світу, була репрезентована Національна Україна, а Антибольшевицький Блок Народів на чолі з Провідником ОУН п. Ярославом Стецьком та Ліга Визволення України (Канада) є асоційованими членами.

НАЦІОНАЛЬНА СВОБОДА — ПРОТИ ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНОГО КОМУНІЗМУ, – таке було головне гасло Конференції і до його здійснення закликають конференційні Резолюції.

На світлині – учасники Конференції ВАКЛ та ВАЯКЛ перед будинком корейського парламенту у Сеулі, де їх вітали, як братів вітають брати.

Конференція працювала в різних комісіях, які опрацьовували певні проблеми й потім передавали їх на обговорення усіх учасників. Ліквідація комунізму, в тому московського, у всьому світі та найбільш ефективні шляхи боротьби проти червоного комуністичного імперіалізму – це були найголовніші проблеми.

делегат Р.Р., редактор тижневика «Шлях Перемоги» д-р Ст. Галамай, Провідник ОУН, голова ЦК АБН та ЕРСвободи п. Ярослав Стецько, п-і ред. Слава Стецько – член ЦК АБН і головний редактор «АБН – Кореспонденц» англ. мовою та ін. видань.

У рішеннях Конференції ВАКЛ окреме місце присвячене Україні. Делегати закликають в Резолюціях до звільнення України й інших поневолених Москвою країн – до розвалу новочасної московської імперії у формі СРСР. Було винесено багато інших рішень, скерованих на поживавлення антикомуністичної боротьби у всьому світі, в тому і в Азії, Африці та ін. частинах світу.

Делегати розїхались до своїх країн, виробивши конкретні пляни й заходи для нової фази антикомуністичної боротьби – за свободу і державність усіх народів світу.

На світлині – після праці Конференції українські делегати: д-р Роман Малащук із Канади (СУВФронт) і д. Андрій Соколик (ООЧСУ) із Америки сфотографувались на згадку із делегатками-корейками. Корейці відзначаються зразковою гостинністю.

До складу української делегації, крім названих вище, входили ще: інж. В. Безхлібник (ЛВУ), д. Ярослав Сворак (ОУВФронту Австралії), проф. д-р Лев Добрянський (Український Конгресовий Комітет Америки), як обсерватор.

(Пресбюро АБН)

ЗА РОЗВАЛ МОСКОВСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

В часі від 30.4. до 3.5.76 відбулися Конференції Світової Антикомуністичної Ліги (ВАКЛ) її Молодечої Секції (ВАЯКЛ) і Азійської Антикомуністичної Ліги (АПАКЛ).

Українська делегація складалася з наступних осіб: Ярослав і Слава Стецько (АБН), др. С. Галамай (Україна), др Р. Малащук і інж В. Безхлібник (ЛВУ) Я. Сворах (молодь України), А. Соколик (ОУВФ). В висліді праці нашої делегації Конференція ВАКЛ прийняла резолюції, які впливали з головної доповіді Я. Стецька »Криза комунізму за залізною заслоною«.

Тому, що Україна зі своєю більше як тисячолітньою державною традицією, незнищеним людським революційно-визвольним потенціалом, з 50-мільйоновим державницьки виробленим народом, з величезними економічними багатствами, ключевим геополітичним положенням, творить Ахіллову п'яту російської імперії;

тому, що експлуатація України російськими окупантами — як житниці Європи, найбагатшої на копалини країни Європи, використання талантів українського народу з численними винахідниками — скріплює світово-політичну позицію Росії-імперії;

тому, що відділення України від Росії, відновлення української незалежної державности, доведе водночас до унезалежнення кавказьких народів, Туркестану, Білорусії та прибалтицьких народів й інших та створить зовсім іншу політичну констеляцію сил в Європі, Азії й на Середземному морі, бо доводить до розвалу російської імперії;

тому, що зникнення російської імперії, як закінчення процесу деколонізації світу, забезпечить справедливий і тривалий мир.

IX Конференція ВАКЛ, враховуючи світово-політичне значення незалежності України, підтримує національно-визвольну боротьбу українського народу за його національну незалежність,

закликає вжити різних заходів, щоб приневолити забрати російські окупаційні війська і комуністичний апарат терору з України, щоб Україна стала незалежною і вільною,

підтримує старання признати за Організацією Українських Націоналістів (бандерамувмент) такий самий міжнародно-правний статус, як його має ПЛО (Палестинська Визвольна Організація),

вимагає припинити русифікацію України, внеможливлення культурної творчости накинутим комуністичним соцреалізмом, переслідування українських натакомбних Церков (Української Автокефальної Православної, Української Католицької Церкви і протестантського віровизнання), національну дискримінацію й суцільну економічну експлу-

атацію, а також насильне виселювання молоді в Сибір і Казахстан, що є формою етноциду,

апелює до некомуністичних урядів і прилюдної думки вільних народів станути в обороні українських політичних і релігійних в'язнів у тому Юрія Шухевича, Валентина Мороза, Святослава Караванського, Євгена Пришляка, Ірини Сеник, Ігоря Калинця, Ірини Стасів-Калинець, Івана Більчука, Олексі Більського, Василя Стуса, о. Василя Романюка, Івана Світличного, Зиновія Красівського, Вячеслава Чорновола, Василя Лісового і інших, вимагаючи їх звільнення з тюрем, концтаборів і випущення їх за кордон, звільняючи їх з громадянства СРСР, з якого вони зреклися, як напр., В. Чорновіл, І. Світличний, І. Калинець й інші;

Апелює до урядів демократичних держав надати їм своє громадянство; довести усіма засобами до ліквідації концтаборів, політичних тюрем і «психіатричних» катівень.

Травень 1976

З постанов 7-ої Конференції Світової Молодечої Секції Антикомуністичної Ліги

ЧОМУ УКРАЇНА МАЄ БУТИ ВІЛЬНОЮ?

Перед прийняттям понижчої резолюції Конференція ВАЯКЛ заслухала уважно коротку доповідь представника молоді України д. Ярослава Сворака з Австралії, в якій доповідач з'ясував положення українського народу під советсько-московською окупацією та вказав на боротьбу, яку веде український народ за своє визволення і державну незалежність.

– Тому що російський колоніалізм під покришкою комунізму поневолює численні народи, між якими найбільша – Україна, і намагається викоринити всіми можливими середниками визвольний рух в Україні, що змагає до її суверенності і незалежності;

– Тому, що російські імперіялісти мають на меті знищення української нації через нищення її культури, присвоєння мови і переслідуючи культурних діячів та інтелектуальну еліту за допомогою політики здушування і русифікації;

– Тому, що найважче переслідуваний в СРСР, український історик Валентин Мороз, перейшов знущання і тортури на протязі свого 10-літнього ув'язнення, що він був змушений підприйняти протестну голодівку, яка тривала 145 днів;

– Тому, що Юрій Шухевич, син Генерала Романа Шухевича-Чупринки, керівника Українського Визвольного Руху і Головнокомандуючого Української Повстанської Армії (УПА), що загинув у боротьбі з російським НКВД; був засуджений на 30 років ув'язнення і ще тепер перебуває

Аналіза Сучасного Руху Спротиву в Україні

(закінчення)

Українська духовість побудована на індивідуальності. Така духовість є настільки сильна в українському народі, що вона не дозволяє українцям стати дійсно советськими людьми. Тоді, коли різні нації (напр., в Африці), як пише Мороз в «Заповіднику Берії» (сліпо і щасливо звикли гуртуватися в масу та поклонятися, як цілість, одному вождеві, український дух побудований на індивідуальності почувань. В есею «Серед Снігів», Валентин Мороз описує один приклад «одержимости», а саме, коли один член секти Свідків Єгови питається Левка Лукіяненка, що він знає, останній відповідає: «Коли б я був єдиним українцем на світі, я й тоді боровся б за Україну». Тут знову відзеркалена індивідуальна одержимість українського борця за свою націю.

Слід зазначити значіння слова «одержимість», що являється в творчості Мороза. Леся Українка мабуть окреслила те слово як «сподівання проти надії». Це власне те саме значіння, що Мороз подав, коли він ствердив, що Україна, це квітка, що виросла серед снігів. «Одержимість» це також характеристика українського духу. Конкретно, фраза «Україна це квітка, що виросла серед снігів», знаходить значіння, коли ми зрозуміємо, хоч би в найновішій добі, як зрозуміли українські націоналістичні рухи 1920, 30 і 40-их років. Очевидно, також блискучі приклади того знаходяться в історії козацької доби та в модерній добі, починаючи від Шевченка. Коли кажемо, що сучасний рух на Україні запалений українським національним духом, треба шукати тієї тяглости між попередніми віками та сучасністю. Конечність такої тяглости виринає в творах багатьох сучасних борців, які закликають український нарід не забувати про давнину, культуру, традиції, та шукати свою ідентичність в соборах минулих традицій. Під політичним оглядом, багато постатей, відомих з сучасних подій, арештів, чи їхніх творів, були через різні причини також постатями минулих років, а головню періодів ОУН, УПА.

в советсько-російських концлагерях і був перевезений до Владімірської тюрми (відомої з її жорстокої поведінки супроти в'язнів); тому що він залишився вірним батьковим ідеалам боронячи національних прав України;

7-ма Конференція ВАЯКЛ постановляє засудити заходи советсько-московських імперіялістів, спрямовані на знищення слідів української культури, всіх ознак української національності в т.зв. УССР, вимагає припинення переслідувань українських інтелектуалістів та всіх борців за свободу в ССРСР і особливо заявляє, що всі антикомуністи в світі не спочинуть доти, доки Валентин Мороз, Юрій Шухевич і інші українські політичні і релігійні в'язні не будуть звільнені, а Україна не відзискає своєї незалежності.

УКРАЇНСЬКА ДЕЛЕГАЦІЯ НА 7-мій КОНФЕРЕНЦІЇ ВАЯКЛ

Такими постатями це сл.п. Михайло Сорока, член ОУН, його жінка Катерина Зарицька, Святослав Караванський, який був вперше заарештований в сорокових роках за співпрацю з т.зв. «субверсивними, націоналістичними групами», опісля випущений на волю перед закінченням 25-річного ув'язнення та вдруге заарештований за переступлення своїх обмежених прав (привілеїв), його жінка Ніна Строката-Караванська, яка зазнала чимало переслідувань та вкінці арешт в 1972 році за те, що вона обороняла свого чоловіка, та Юрій Шухевич, син командира УПА – Романа Шухевича – Тараса Чупринки, який від 15-го року життя карається за «провини свого батька», бо він не хоче відцуратися його. Сам советський режим постійно стверджує, що усі рухи на Україні, зроджені фашистами, членами ОУН – націоналістами. За роки 1960-66, ні одна стаття не появилася в «Нью Йорк Таймс» про рухи в Україні, ані про судовий процес над правником Левком Лук'яненком та його колегами, ані про арешти 1965-го року. Нарешті 16 квітня 1966-го року, «Нью Йорк Таймс» подав до відома у невеликій статті, що складалася з 25-ти слів приблизно, що советська влада уважає, що якась чужа «шпiонажа», чи радше агенти вільного світу спричиняють «націоналістичну агітацію» в Україні. Чотири дні пізніше «Нью Йорк Таймс» написав, що советська влада уважає, що рухи в Україні спричинені українцями-членами ОУН, що виемігрували до Німеччини. Влада ствердила, що це націоналісти вислали шпигунів назад в Україну, щоби під'юджувати народ. Отже, сам ворог правильно чи неправильно створив ту тяглість між сучасним опором руху владі науковців та націоналістичною боротьбою бійців ОУН й УПА.

Така тяглість існує дійсно і в творчості самих сучасних інтелігентів до такої міри, що думки декого з сучасних авторів легко можна вважати за писання українського політичного мислителя 20 і 30 років:

«Українське відродження потребує нової якості, аристократів духа. Ми звикли по-плебейському реготати над словом «шляхта» і забули, що від нього походить також «шляхетність». Найбільше лихо України в тому, що постійні лихоліття зробили з нас націю плебейв. А будівничі, елітарні якості може мати тільки аристократ...»

Це слова Мороза з есею «Серед Снігів».

Чи на перший вигляд ці думки не відзеркалюють і писань Дмитра Донцова? Вони дійсно є настільки близькі, що їх тяжко розрізнити, хоч, очевидно, ми не аналізуємо різниці між аристократією Мороза та провідною верствою Донцова. Відкидаючи отже політичні устрої, легко побачити подібність між духовими аристократизмами Мороза та Донцова. Твори Мороза наскрізь подібні. Чи це дійсно може бути творчістю «советської людини», вихованої на принципах американського соціалізму, ідеології побудованої виключно на матеріяльних та економічних засадах? Радше це витвір українського національного духа побудованого на індивідуалізмі.

Коли нарешті зрозуміємо ідеї та принципи Валентина Мороза, тоді зрозуміємо і рух в сучасній Україні. У захальвнім Віснику ч. 7-8, з України, що появилася на весні 1974 року, знаходиться заява, чи радше редакційна стаття, під заголовком «Завдання Українського Вісника». В цій заяві стверджено, що цей журнал має безкомпромісовий, анти-

колоніальний напрямок для національно-визвольної боротьби і боротьби за демократію – значить поняття зовсім протилежне російсько-марксистському соціалізмові чи комунізмові, що відкидає демократію, а на її місце ставить сцентралізовану диктатуру пролетаріату.

Недавно американський кореспондент, Майкел Паркс, в статті, що появилася в американському часописі «Де Сан» з Балтімор, написав, що український дисидентський рух зростає в Україні довкола постаті Валентина Мороза. Кореспондент ствердив, що Мороз це палкий український націоналіст. Далі він подає, що український рух розповсюдив летючки, в яких стверджено, що Мороз це дійсний український патріот, який віддає своє життя для того, щоби звільнити свою батьківщину. Ці летючки закликають українських патріотів іти за закликом Мороза та боротися за волю. Вони також закликають українців перевести акцію проти російського режиму, який старається знищити український національний дух. Далі стверджено, що вільна та самостійна Україна це ціль можлива до здійснення, але лише тоді, якщо ми вже почнемо організуватися. Заявляють, що можливо Україна залишиться соціалістичною під економічним оглядом, але в жодному випадку вона не може залишитися советською, бо це синонім її цілковитої русифікації. Хоч американський кореспондент називає цей рух дисидентським, всі його зауваги доказують, що рух не є дисидентським, а радше націоналістичним. Далі автор пише, що київське радіо у відповідь на закиди Заходу, щодо переслідування української інтелігенції ствердило, що Морозові дійсно належить ув'язнення, бо його писання оплямало советську систему та що це справедливий вирок за анти-советські злочини. Стаття в «Де Сан» також ствердила, що Зеновія Франко у відповідь на закиди Заходу, написала статтю, в якій вона заявляє, що ув'язнення Мороза це лише остраха режиму, щоби Мороз відкинув свої погляди та індивідуалістичні стремління. Отже ясно, що за індивідуалізм в СССР строго карають, бо він є проти системи. Очевидно, що ця стаття могла бути провокаційною, але навіть, якщо вона була такою, це лише доказує, що режим в СССР мусить провокувати, бо він дійсно боїться, що існує націоналістичний рух в Україні.

Подібні ідеї про індивідуалізм, про свободу думки та про український національний рух, знаходяться в творчості багатьох сучасних літературних геніїв. Вони твердять, що мистецтво це творчість тих, що інтелектуально вільні. Поневолений ум – це також поневолений дух. Український дух робить українців націоналістами. Цей дух вимагає волі. Тому советський режим арештує українську інтелігенцію на Україні, бо це власне ум української нації. Він думає, що разом з поневоленням українського ума, зможе поневолити і український дух. Один сучасний український інтелектуаліст на Україні в своїм творі оповідає про плем'я, яке жило в лісах разом з вовками. У мові того племені вовк є жіночого роду. Вовк представляє батьківщину. Це її символ та прапор. Коли під час однієї війни плем'я переселено з гір в іншу околицю, чомусь і вовків не стало в тих горах. Вовки не могли жити без племені. Вони не хотіли бути прапором для чужинців. Вони не пішли на північ за племенем. Плем'я на півночі лягло на дорогах зимними трупами. Так само і народ, не може жити без своєї інтелігенції. Коли в 1965 році та в 1972-му, виареш-

товано стільки української інтелігенції, намір режиму був, щоби таким чином знищити українську націю. Інтелігенція була носієм українського духа. Без нього українська нація вимирає. Але ворогові не пощастило. Бо та виарештована інтелігенція не залишила народу. Національний дух далі залишився і став навіть палкішим, бо такі люди, як Мороз, перетворилися із звичайних людей у символи націоналізму. Вони перестали бути лише людьми з фізичними прикметами. Фізичне нищення Мороза принесло духове відродження українській нації. Тому ідея самостійної України почала виглядати можливою до здійснення. Російські комуністи зі своїм економічним матеріялістичним світоглядом не зрозуміли, що дух багато сильніший чим матерія, що дух, побудований на костях українських націоналістів, дає поштовх народові до національної боротьби.

Слова Шевченка важні і тепер:

*»За горами гори, хмарами повиті,
Засіяні горем, кров'ю политі;
Зпокон-віку Прометей
Там орел карає,
Що-день Божий довбе ребра
Й серце розбиває;
Розбиває, та не вип'є
Живущої крові,
Воно знову оживає,
І сміється знову.«*

Один вечір «Українського тижня» у Бельгії

»ПСИХІКА НАРОДУ І РЕЛІГІЙНІСТЬ«

(репортаж)

Делегатура УВУ в Парижі, під головуванням проф. Олександра Кульчицького, може похвалитися рядом успіхів на французько-бельгійському форумі. Домовившись з відповідними, переважно католицькими чинниками, — наші професори й викладачі дають ряд доповідей на українські теми, вміщуючи їх у циклі одного тижня, звідси й назва.

Досі відбулися такі «українські тижні» у Ліль, у Франції, у Намюр в Бельгії, а оце недавно, в днях 30.4.–9.5. проходив він у бельгійському місті Монс. На цьому останньому довелося мені побувати у подвійному характері доповідача й звітодавця, а тому й можу поділитися з читачами своїми враженнями.

Моя доповідь припала на той сам день, що й проф. Кульчицького, то ж наша двогодинна «подорож» у його, з дружиною, Людмилою, товаристві, — мала свої додаткові приємності.

На двірці в Монсі чекала нас мила несподіванка, бо галантний о. д-р Богдан Курилас і дві пані — голова Комітету, бельгійка, пані Маєз та українка, дружина п. Попадюка, прийшли вітати нас квітами й автами, щоб відвезти на «відпочинок» та «прохарчунок».

По дорозі оглянули ми в гарних залах будинку св. Люї українську виставку «мовчазної Церкви» о. Нарожняка, книжки, вишивки, різби й картини, — ми й не сподівалися такого багатства серед невеличкої української громади в Монсі! — та вписалися до книги відвідувачів. А тоді забрала нас сумівка Марійка Шпинда-Абрасар до своєї, гарно-обладнаної хати, де мали ночувати. Добірня українсько-французька бібліотека свідчила про культуру господині, яка обіцяла нам, що коло 10-томової бельгійської енциклопедії, буде пишатися в її бібліотеці теж українська енциклопедія ЕУ 2, яку ми її гаряче поручали. Ми підкріпилися знаменитою кавою та багато дечим до кави, і вже треба було їхати назад до «Святого Люї», де за той час зібралася українсько-бельгійська публіка.

Серед неї знайшли ми чимало знайомих: о. крил. Івана Кота, проф. Дмитра Ковалю, п-во Попадюків, пп. Дуду й Маркуся, декілька жінок, знайомих зі з'їзду в Брюсселі, а також сумівців-учасників таборів та батька нашої господині п. Шпинду.

З бельгійців, крім пані Маєз, що стала не тільки головою Комітету «Українського тижня», але й душею українсько-бельгійської приязні, та місцевого журналіста, який показав нам декілька вирізків з преси про цей тиждень, найцікавіший був проф. Лювенського університету, — споріднена з проф. Кульчицьким душа, бо він етнопсихолог, а тому викладає нашого земляка для нього, як він висловився «на вагу золота».

Відкриваючи вечір, о. д-р Б. Курилас представив французькою мовою обоє доповідачів та дав слово проф. Кульчицькому для його доповіді про «Національне забарвлення української релігійності».

Цю важку наукову тему розвивав доповідач дуже приступно, достосовуючись до слухачів. Виходячи з засади, що кожний нарід має своєрідний спосіб ісповідування своєї релігії, він вказав на першу потребу: простудіювати етнопсихологію цього народу, в тому випадку — українського. Працюючи над цією темою в Інституті наукових дослідів у Парижі, доповідач знайшов 6 чинників формування української душі:

1. соматопсихічний чинник — відношення тіла до душі і темпераменту, в українців із перевагою серця над розумом, ліричності й сентиментальності над критичним розсудком. Тому відношення до релігії в українця впливає з його глибоких почуттів а не, як напр. у Канта — з практичного розуму.

2. геопсихічний чинник — пов'язаний з географічним середовищем України. Чудова природа надає українцеві лагідності, а багата земля — доброти. Натомість майже релігійне прив'язання українця до своєї матері-землі, надає його релігійності пантеїстичних рис.

3. психосоціальний чинник - надає українській нації, до недавня виключно селянській, з чуттєвим, ліричним темпераментом, — близьких, майже родинних прикмет її відношенню до Бога. Це стверджують наші давні коляди. Таке ж ставлення й до грізного «демона», який в уяві українського селянина являється зовсім нестрашним «антипомом».

4. геополітично-історичний чинник — походить з роздоріжного положення України, що створило для неї «межову ситуацію» — від наїздів

Джінгіс-хана почерез Велику руїну, аж до штучного голоду й колективізації. З того зродилася, з одного боку — козацька героїка для оборони християнської віри перед ісламом, та православ'я перед польонізуючим католицизмом; з другого ж боку — Сковородине самозаглиблення у психічне життя та скріплення духових і релігійних цінностей, зокрема ж підвищення цінності особовості. Воно походить ще з дохристиянських часів і позначене на Українській церкві, яка не хоче підлягати світській владі, до того ж вона толерантна й єкуменічна, про що свідчить народня мудрість і діяльність Митрополита Шептицького та Патріярха Сліпого.

5. культурно-морфінний чинник — зумовлений становищем України на перехресті культур Заходу і Сходу, здалеку від мнимої учености «віку просвіщення» зі знанням природи, а схильється радше до гуманістичного та Сократового знання людини, що його проповідував Сковорода.

6. психоаналітичний чинник — як спільна підсвідомість національної групи, яку Ясперс зве «архетипом», вона проявляється у численних фольклорних символах, в антеїзмі українського селянина, як теж у мистецькій творчості різних родів, а зокрема у релігійності, в якій слідна Божя близькість.

На закінчення доповідач зібрав коротко характеристику українського народу, який кермується серцем і радше відчуває, як знає про Божу близькість, визнає принцип релігійної й національної толерантності, знає цінність особовості та його ролю у скріпленні релігійного життя національної свідомості і врешті, в українській культурі — надає перевагу знанню про вдосконалення людини релігійно і метапсихічно, — над природничим знанням.

Після доповіді деякі слухачі ставили запитання, на що доповідач вичерпно відповідав, а бельгійський професор не міг нахвалитися влучності міркувань нашого вченого і попросив примірник доповіді для використання у своїй етнопсихологічній праці.

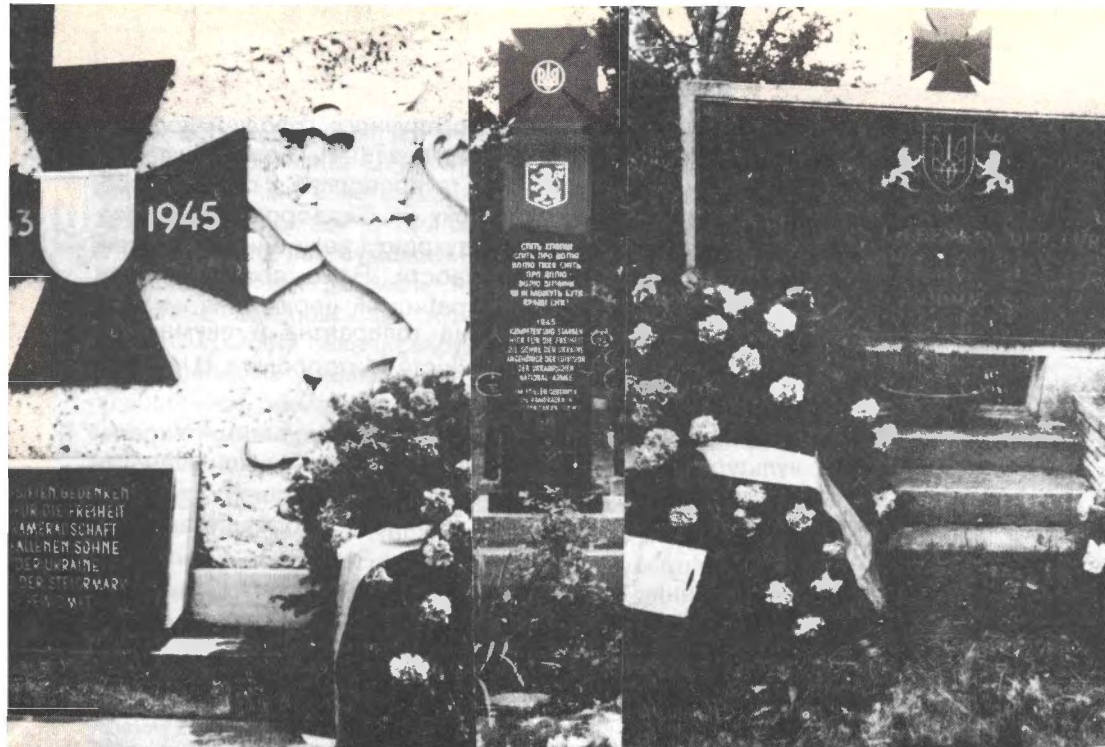
Тоді о. Предсідник дав коротке слово підписаній, на тему «Ситуація жінки в Україні», що було популярним обговоренням усіх труднощів буденного життя українки в місті й на селі, у різних професіях, при непосильній роботі та під постійною загрозою переслідувань за недотримання сліпого послуху русифікаторським окупантам України.

Так закінчився один із вечорів «Українського тижня» у Монсі.

Софія Наумович

**ЧИ ВИ ВЖЕ ВИРІВНЯЛИ ПЕРЕДПЛАТУ ЗА АВАН-
ГАРД НА 1976 РІК? ЯКЩО НІ, ТО ЗРОБІТЬ ЦЕ НЕГАЙ-
НО. НЕ ЗАБУДЬТЕ ТАКОЖ ПРО ПРЕСФОНД ДЛЯ
ЙОГО ЗМІЦНЕННЯ!**

СЛОВО ПОРУЧНИКА Н. МУЛЬКИ НА МОГИЛАХ ПОЛЯГЛИХ

(Травмансдорф – Австрія)

Історія доказала, що нема кількох і до того різних доріг до здобуття вільної соборної Української Держави – а тільки одна – одверта і затяжна, безкомпромісова боротьба до остаточної перемоги!

Ця віра в наше визволення зібрала нас тут на вашій могилі, незабутні друзі, бо ви перші доказали правильність цієї дороги.

Ми стоїмо перед могилою, тих, хто своє життя віддав і найкращим скарбом засвідчив відданість Батьківщині. Цим вони заслужили собі в історії українського війська, а також і в історії австрійського народу, на вічну пам'ять.

Своїми грудьми, ви, дорогі друзі, здержали червону навалу і своєю кров'ю зазначили границі між Заходом і Сходом на цьому відтинку східного фронту.

Цілий світ знає, і мусить признати, що ви впали за віру в Бога, в боротьбі за незалежність України, за права людини, за соціальну справедливість – в боротьбі проти московського комуністичного імперіалізму і рабства, які Москва хоче накинути всім народам світу.

В Рідному Краю, коли ми ще були юнаками, йшли ми походами в Зелені Свята на могили наших героїв, щоб їх завітчати і набрати з них мов з джерела – живучої віри і надії. І здавалось нам, що з

тих могил чути
стогін українсь-
кої землі, що вона
здрігається під
копитами верхів-
ців княжих дру-
жинників, що з неї
вчувається бряз-
кіт гайдамацьких
шабелі і відгомін
боїв за волю, за ві-
ру, за народ.

Так і ваші мо-
гили, незабутні
друзі, будуть цілю-
щим джерелом,
що скріплюватиме
наш нарід, а голов-
но нове покоління
борців, що вирос-
тає в запалі но-
вітньої боротьби,
щоб ваше діло до-
вести до остаточ-
ної перемоги.

о. крил. М. Матичак відправляє Панахиду

В поклоні погіблим Друзям

В днях 27-30 травня 1976 року з'їхались до Фельдбаху, Австрія, українські буюші вояки з I. Української Дивізії. Найбільше прибуло з Великобританії (повний автобус), а далі з Німеччини, Австрії, Бельгії та Канади (гість), серед присутніх були й багато австрійців.

Зараз в наступному дні (28.5) дивізіонники відвідали могили в м. Гнас, Бад-Глайхенберзі, Бурбаві, Ст. Штефані. Всюди відправлено панахиди і скла-дею вінки.

В суботу двадцятдев'ятого травня відбулося посвячення цвинтаря і пам'ят-ника полеглим нашим дивізіонникам у Фельдбаху. Службу Божу відправляли о. крил. М. Матичак і о. д-р Дзерович (від УПКЦ), о. протоієрей Паладій Дубицький (від УАПЦ) та німецький католицький священник. На цвинтарі про-мовляли полк. Е. Рен (по німецькому) і пор. Н. Мулька (по українському). Цвинтарем дбайливо опікується Австрійський Червоний Хрест. Всіх могил 180 (з них 50 українських).

Ідеологічні Теми

др. Григорій Васькович

Творчість Симона Петлюри і українська політична освіта

Великі діла довершені Симоном Петлюрою в час революції 1917-1920 років і його праця для української справи на чужині до 1926 р. становлять цінний матеріал для вивчення української політичної думки. Як відомо, ціла спадщина Симона Петлюри є вислідом практичної дії видатного мужа на найвищому щаблі державної організації в стадії посиленних змагань народу за самостійне державне життя і тим самим вона має далеко більше значення для педагогічних цілей ніж інші ідеологічні й політичні твори перед революцією і після неї. Потрібно лише уложити цю спадщину в програми навчання курсів політичної освіти і при допомозі відповідних дидактичних прийомів зробити приступною для найширших кіл українського народу, зокрема для українського молодого покоління в Краю і на чужині.

Коли ж говорити про політичну освіту – цю найбільш потрібну поневоленому народові ділянку знання, де можна б основно й фахово розробляти питання нашої державности, то приходится ствердити, що вона українцями досі занедбана. Освітні діячі, щоправда, багато праці присвятили боротьбі за українську школу і за українську мову, зокрема в перших трьох декадах 20-го сторіччя на підросійській Україні і мали на цій ниві в теоретичній площині значні успіхи, але питанням політичної освіти, звичайно, не було тоді змоги присвятити окремої уваги. Вийшло так, що дотепер ще не маємо загально-національних інституцій, які займалися б цією важливою ділянкою знання, якщо не враховувати політичні організації і партії, котрі дещо в тім напрямі робили. Навіть на на чужині, у вільному світі, після розселення по різних країнах, громадські установи й освітні діячі зорганізували лише загально-освітні, т.зв. доповняючі школи українознавства, але вже з існуючих по війні в Німеччині і Австрії кругло тридцять українських гімназій світського типу для хлопців і дівчат, ані одної не вдержано. І тому зовсім не маємо, в цілій діаспорі, українського середнього шкільництва, де можна було б основніше вивчити принайменше загально-освітні українські предмети. Тим більше ніхто з рамени громадських і шкільних інституцій досі не турбувався і далі не турбується справою поширення політичного знання серед молоді позашкільного віку. Вислід такий, що більшість молоді виростає без жодного інтересу до політичних проблем свого народу, є байдужа до невідрадного положення української нації під російсько-більшевицьким пануванням, і не думає взагалі над тим, як можна б допомогти батьківщині.

Це свідчить про те, що без політичного розуміння національних проблем не може бути зацікавлення до ангажованости в політичній праці. Щойно коли людина, зокрема молода людина, за допомогою знання усвідомить собі реаль-

ну дійсність, в якій знаходиться її нарід, вивчить відношення історичних подій, що продовж століть склалися на існуючий стан, і зрозуміє свою роль в житті спільноти, лише тоді може вступити на творчий шлях політичної праці, даючи свій особистий вклад у всенародне змагання. Тому вивчення політичних проблем свого народу є необхідним. При тому треба мати завжди на увазі той факт, що політичні інтереси недержавних народів є інші від інтересів державних народів, і, як хтось навіть здобув загальне політичне знання, наприклад у чужій державній службі, з чужих підручників чи в чужих школах, його треба необхідно доповнити українським політичним знанням, яке вкаже нам на українське національне завдання із становища потреб нашої спільноти.

У зв'язку з порушеним питанням не від речі буде тут згадати, що для поліпшення представленої ситуації, минулого року з ініціативи Центральної Управи і Виховної Ради Спілки Української Молоді створено Інститут Суспільно-Політичної Освіти, з рамени якого був виданий підручник першого курсу політичної освіти з оригінальними політичними творами другої половини 19 сторіччя: політичними поемами Шевченка, «Книгами бітія українського народу» Костомарова, про «Національне питання в творах Драгоманова», що написав Михайло Лозинський і «Самостійну Україну» Міхновського. Центральна Управа СУМ запросила на виклади професорів УВУ і з рамени Інституту Суспільно-політичної Освіти переведено в грудні минулого року перші систематичні курси в Бельгії семінарійним способом під керівництвом професорів і викладачів УВУ. Цей курс поширюється на всі клітини Спілки Української Молоді в діаспорі.

В лютому цього року головні проводи СУМ й ПЛАСТ-у винесли постанову: «започаткувати дискусійні вечори для молоді студентського віку організацій СУМ і ПЛАСТ для порушування актуальних проблем української суспільно-політичної думки та вложити в програму праці для молоді студентського віку знання українських національних проблем. . . , використовуючи для того вишкільні курси Інституту суспільно-політичної освіти. . . « Це перші кроки, і якщо буде підтримка цієї ініціативи нашими політичними і громадськими організаціями, то треба надіятися, що частина організованої молоді зможе здобути основи української політичної освіти і настільки буде познайомена з політичними проблемами українського народу, що згодом зможе включитися також в політичну працю. В курсі Інституту Суспільно-політичної Освіти вивчається насамперед українські політичні теорії, що впливали з положення українського народу. Інші ділянки політичної освіти прийдуть пізніше. Черговий підручник Інституту помістить чотири Універсали Центральної Ради, для вивчення курсантами подій, що відбулись 1917-20 років.

Ціллю політичної освіти має бути вироблення самостійного мислення і діяльності людини в державі, або в її змаганні за здобуття держави. Це можна досягнути за допомогою студій джерельних матеріалів.

Хоч український нарід не мав змоги закладати в себе політичних шкіл і самостійно вести державні справи на своїй території, все ж таки в новішій історії, з половини 19 сторіччя починаючи, українські історики, поети, письменники; журналісти і політичні діячі залишили нам значну кількість вартісних політичних творів, партійно-політичних програм і довершили багато державних політичних актів, які є добрим матеріалом для здобуття політичної освіти і зрозуміння завдань, що в політичній площині стоять перед нашим народом. Сюди належить також ціла духовна спадщина Симона Петлюри. Але ці твори лишаються для більшості суспільства невідомими. Їх майже ніхто в наш час не читає і не вивчає. В Україні вони всеціло заборонені, а на чужині панує загальна байдужість, зокрема останнім часом, серед старшого громадянства, та-

кими творами взагалі ніхто не цікавився.

Тому й не диво, що навіть про завзяту збройну боротьбу Симона Петлюри і його політичну діяльність, поза деякими загальниковими історичними відомостями, звичайно, молодше покоління навіть з середньою і вищою освітою здобутою в чужих школах, не знає. Йому не подано цієї творчості у відповідний час і у відповідній формі до вивчення і не збуджено до них зацікавлення. Звичайно, святкові реферати, про великі діла визначних людей, на поминальних академіях в їх честь, систематичного політичного знання не можуть дати, а без знання джерельних творів фактично годі корисно й успішно займатися українськими політичними справами.

Вивчення українських політичних творів, в тому і творчості Симона Петлюри, можна з успіхом переводити після устійнення головних напрямних і цілей, які хочемо досягнути. Загально беручи, в системі політичних наук можна визнати три головні ділянки. Ними є: Наука про конституцію, про уряд держави і адміністрацію; наука про зовнішні стосунки між державами і про міжнародні організації і наука про політичні ідеї і теорії, що є підставою всякої політичної дії. Крім того політичні науки пов'язані з низкою інших наук, таких як філософія, право, історія, економія, соціологія й інші. З цих ділянок в програму курсу української політичної освіти на початку повинні увійти українські політичні ідеї й теорії, які стали рушійними силами у відродженні українського народу та в його визвольній боротьбі.

Маємо на увазі кілька таких ідей: ідею визнання духовости, ідею національної свободи, ідею державницької політики, ідею соціальної справедливости і ідею визвольної боротьби. Названі ідеї є основними складовими частинами в системі української національної ідеології, яка як суб'єктивна ознака нації є реально існуючою соціальною функцією суспільства (Лемберг), що її ґрунтовніше опрацьовувано і оформлено щойно після першої світової війни. Перед тим ці ідеї були висловлені поетичною формою ще тому 130 років в політичних поемах Шевченка, потім частково в «Книгах битія» Костомарова і творах Драгоманова, сильно заступлені в Міхновського та повністю виявлені в творцях 4 Універсалу зокрема в збройній боротьбі та політичній діяльності С. Петлюри. В той бурхливий час всі вони конкретизувалися в революційних подіях.

Так оформлену ідеологію можна назвати також нашою українською правдою у розумінні слова «правда» уживаного у політичних творах Шевченка. В тому зміслі можемо сказати так: основою української національної ідеології є кілька головних правд-ідей, за перемогу яких іде боротьба нашого народу проти російського большевицького панування в Україні.

Перша правда стверджує той факт, що українці є християнською нацією і тому всеціло відкидають голошену большевиками філософію матеріялізму як спекулятивну і незгідну з дійсністю.

Друга правда проголошує, що нація, а не кляса є основною формуючою силою історичного процесу і як найвища людська спільнота, зі своїми об'єктивними і суб'єктивними прикметами має право на суверенне життя серед інших націй світу.

Третя правда уважає начальним постулятом української нації створення Української суверенної держави, на етнографічних українських землях, побудову демократичного ладу в тій державі та створення в ній можливостей всебічного розвитку українському народові. Ця настанова виразно протиставна Советському Союзові, в якому москалі всеціло верховодять і під кожним оглядом застосовують російську колоніальну політику, супроти інших національностей СССР!

Четверта правда приймає принцип соціальної справедливості спертий на демократичному ладі, духовій свободі, приватній власності і свободі політичних та громадських організацій. Ця правда гостро виступає проти більшовицької колгоспної системи і державного капіталізму та проти постійної, безпощадної державної експлуатації кожної працюючої людини в СССР.

Врешті п'ята правда з системи української національної ідеології говорить, що за здобуття незалежності української нації треба боротися за всяких умов. Вона виразно протиставиться намаганням москалів звести на манівці українську визвольну концепцію під заслоною мирної співпраці, культурних зв'язків і т.п.

Ідеї, що входять в систему ідеології як суспільної функції повинні бути критеріями оцінки всіх думок і тверджень для тих, що студіюють політичні твори, і що займають становище до теоретичних міркувань і біжучих подій у політичному житті. Вони мають бути критеріями оцінки передусім у стосунку до протилежних і ворожих ідеологій. Але при їх докладнішому окресленні і вивченні є змога оцінювати всякі твори, що стосуються національно-державних економічних і політичних питань. Таким чином політична освіта починається від усвідомлення і вивчення національних проблем тобто від усвідомлення того, що ми розуміємо під ідеологією, або нашою правдою та що розуміємо під ідеями, які входять у систему нашої ідеології, а саме під духовою основою буття, під поняттям національної свободи, демократичного устрою, соціальною справедливістю і визвольною боротьбою. До того треба нам знати як розуміє ці справи в стосунку до нас наш ворог із становища своєї ідеології. Вивчати ці ідеї можна на творах видатних наших науковців, політиків і журналістів, які працювали над тими питаннями.

Спробуємо тепер для прикладу розглянути деякі твердження Симона Петлюри під аспектом ідеологічних правд, порівнюючи декотрі з них з політичними думками Шевченка, Костомарова, Драгоманова і Міхновського, щоб бачити розвиток української політичної думки за час кругло 73 років від написання політичних поем Шевченком до проголошення 4 Універсалу Українською Центральною Радою. Такою порівняльною методою повинна бути ведена праця на згаданих курсах Інституту суспільно-політичної освіти.

Над ідеєю визнання духовості тут не будемо зупинятися. Вона для цілого українського народу є такою самозрозумілою, що потреба наголошування цієї ідеї ніколи дотепер не стояла на першому пляні. Ця ідея є нам всім імманентною і глибоко закоріненою в цілій нашій історії, культурній творчості і всій діяльності.

(далі буде)

Вірш написаний за ґратами

Василь Стус

Я СМЕРТИ НЕ БОЮСЯ!

*Як добре те, що смерти не боюсь я
і не питаю, чи тяжкий мій хрест,
що вам, лукаві судді, не клонюся
в передчутті недовідомих верст.
Що жив – любив і не набрався
скверни
з ненависті, прокльону, каяття.*

*Народе мій! До тебе я поверну.
і в смерті обернуся до життя
своїм стражданням і не злим
обличчям
як син тобі доземно поклонюся
і чесно гляну в чесні твої очі
і з рідною землею поріднюся.*

Українська молодь – на перехресті двох шляхів

Живемо в часі великих переворотів, докорінних змін, основних перетворень. У цій переломній хвилині своєї історії світ жадібно шукає чогось нового. Стримить жагуче до чогось невідомого. Палає опнями революцій. Революцій, бо саме вони були б тим, що мало б визволити нас від старого минулого та ввести в нове майбутнє. Примара революцій блукає всюди, всіх охоплює, нічого не полишає, нікого не оминає. Це слово відлунюється від одного кінця землі – до другого, розлягається у всіх вимірах людського життя, розкошується у глибині духа поодинокі людини, проймає усі народи. Воно – вимога сучасної години, постулат нашого часу, виклик біжучої історії. Від революції ніхто не може відмовитись, всі якимось чином мусимо включитись у її негнучове потужне русло.

А втім, серед гудіння рвучких вихорів, між ревом бурхливих гроз та в метушні гамірних бродів виділяються чітко дві протилежні скрайності. Вони ставляться непримиримо одна проти другої, як останній найновіший вислів отії безперервної одвічної боротьби, що творить суть історії світу, людства, людини.

З одної сторони, закриття в собі, егоїзм, не-любов, загубленість у своїх пихатих самопевностях, насильство, безправ'я, сваволя, безладдя, розбещеність, матеріалізм – поворот взад, падіння униз, загрузка у безпросвітній тьмі зла та в оковах брутальної матерії. З другої сторони, відкриття до більшого, стремління до непроглядного, довір'я до безконечного, самовідданість, жертвенність, любов, справедливість, самовладання, признання других, узнання і вірність вищим вартостям – полет до висот духа, підйом угору, перевищення себе й теперішньої дійсності.

»Дві любові, – написав Св. Августин, – витворили два великі городи: любов себе аж до зневаги Бога, город Сатани; любов до Бога аж до презирства себе, город Божий«. Зродились вони, обидва, на небі: перший бунтом Сатани, другий послухом архангела Михаїла. Приходить людина, й обидва городи, зроджені поза зорями, переміщуються на землю.

Вони виринають тут і там, проходять крізь людські серця. Але сьогодні, парадоксальною випадковістю дивовижною іронією судьби, центри отих двох любовей, оті два городи – вогнища революцій, хоча так діаметрально далекі своїми настановами та так глибоко несумісні своїми протиставленнями, знаходяться близько розташовані біля себе, один вічна-віч другому: тюремник і кат, мученик і мучитель.

У найновішому поході людства, яке хоче побудувати новий світ, виринає український упокорений, але нескорений в'язень, який несе знамено людини, що піднімається угору, як найбільш висунений аванґард великої революції духа, як серце світлої любові, як носій життя, як речник визволення і оновлення – як ядро городу Божого, який стає проти городу Сатани.

Вони, ці геройські наші брати й сестри, з ворожих тюрем, психлікарень, з ізоляторів, з сибірських каторг, – своїм зверненням до великого та своїм довір'ям у заклик потойбічного – творять непоборну твердиню духа. Вони, оці найкращі й найшляхотніші сини українського народу, – своєю безприкладною богатирською поставою, – стають кизнями оновлених нових поколінь, заклика-

ючи на прю, без ляку й зневіри, за правду, волю, рідний край, щоб понести гордо й сміло новий псалом живого слова Великого Бога, псалом братерства, волі й добра.

Вони, оці гіганти людського духа, хоча закуті в кайдани, немічні та безсилі, – своєю самопальною жертвою, – визивають сили темряви. Повстають проти брутального бездушного егоїзму, який, уповаючи бундючно на міць заліза, в своїх квартирах терору та в своїх училищах лжі готує завжди нові засідки, несе уярмлення і відчуження, сіє смерть і ненависть, наводить розбій і нелад, спричинює занепад і знівечення людини.

Отож у цій зазраві боротьби теж і українська людина, а зокрема та передусім молодь нашого народу знаходяться на перехресті двох вогнів, між двома світами, перед двома шляхами, неначе отой герой давньо-грецької мітології – Геракл.

Для молоді в нашому поневоленому Краї вибір оцей є зумовлений зовнішніми обставинами, проходить під фізичним тиском. Тому то, по більшій часті, рішення оте – внутрішнє, відбувається у обсязі духа людини. Однак, хоча воно часто підлягає впливу зовнішньої обставинки та дарма що, багаторазово не доходить до чіткої свідомості й до ясного сформулювання, то, все одно, як вислід досвіду життя і як реакція на яскраві суперечливості більшовицької дійсності, воно більш спонтанно скеровується в напрямі революції духа.

Зате українська молодь, яка живе в діяспорі, в вільному світі, хоча не придавлена фізичним гнетом та свободна вибрати те, що хоче, в дійсності є виставлена на більшу небезпечу, бо, оголошена дзенькотінням звабливих принад та змудьгована й зневірена порожнечою, що породжує суспільство споживання, у своєму розгубленому вовтузінні легкодушно падає жертвою якихсь непевних сил, які зручно маніпулюють нею. А нитки цієї оркестровки йдуть далеко й остаточно зводяться у законспірованих тайниках, під тінню кремлівських мурів.

І саме в такій то ситуації частина нашої молоді тут, на еміграції, зустрічає на своєму життєвому шляху категоричний і визивний заклик, який ставить перед нею під девізом «Бог і Україна».

Вона, молодь, проваджена батьківською рукою або заохочена братнім приміром, ведена сприятливою випадковістю чи спонукана своїм шуканням, підхоплює оцей визов та стає під синьо-жовтий прапор СУМ. Але водночас у неї зроджується непевність, насувається сумнів, постає зневіра. В першу чергу – двочлен запитань і закидів.

Чи взагалі колись, але зокрема в нинішньому світі, – який є світом конкретного і матеріального, дотикального й позитивного, який живе під знаменням космополітичного інтернаціоналізму та який ставить у давлучі лещата безжалісної критики усі минулі вартості, – є ще глузд говорити про батьківщину та боротись ради неї. Якщо старше покоління батьків, є звернене до батьківщини, бо поєднане з нею вузлами туги, прив'язання та споминів або полонене мріями, ідеалами та зображеннями минулого, – то для модерної людини, а зокрема для нашої молоді, яка народилась на іншій землі та живе в іншому чужому світі, поняття «батьківщина» каже дуже мало й щораз то менше. Слово «Україна» не вдаряє її милим відлунням піднесених рідних почуттів. Яка ж користь, мовляв, марити про якусь далеку й незнану батьківщину, якщо злободенність рине навалюю та бере нас з собою. Пощо тратити даремно час у відчуженому й далекому від життя змазі, якщо прийдеться виродитись та денаціоналізуватись. Навіщо залишатись вірним Україні та жертвуватись ради неї, якщо невдворотно потопається у несвоєму довіклі.

Чи ж не є більш доцільним і логічним поринути в те життя, яке протікає та яке обіцяє їй набагато більше ніж журба про «батьківщину батьків»? А зрештою, кінець-кінцем, з точки нинішнього загально пануючого світогляду, оці ідеалістичні вартості як батьківщина є тими надбудовами, які, хоча б навіть змагання за них були увінчані перемогою, полишаються злишніми явищами минулого, зовсім безперспективними в майбутньому. Властиво істотним і дійсним полишається тільки те безпосереднє, теперішнє і конкретне, що дає мені задоволення, приємність, наживу. Проте, відкидаючи всякі уяви, ідеали та вищі цінності, є краще закритись у собі, використовуючи оцю хвилину, тут і тепер, та брати всі можливості, які дає життя, шукаючи успіху, кар'єри, багатства тощо.

Однак, якщо вже неактуальним і неусучасненим, відсталим та перестарілим виглядає патріотичне ставлення до страченої батьківщини, то багато більш дивовижним анахронізмом та відстрашаючим поворотом взад являється поєднувати наші прагнення з релігією, опираючи на ній наші змагання. Та було б зовсім протидіючим та протипоказаним покликуватись та ставити наверх наших ідеалів ту віру в потойбіччя, для якої в нинішньому світі немає місця, та того Бога, якого сучасне людство не знає і не потребує.

Проте, аби наша молодь могла подолати такі й інші їм подібні упередження, неясності та суперечності, щоб віднайшла себе та здійснила свою автентичність, проймаючись оцим вибраним ідеалом та посвячуючись ради блага батьківщини, — доконче, аби вона усвідомила собі з виразною чіткістю глибокий змісл гасла «Бог і Україна» та збагнула його багатозначну вагомість.

І так, у нашому розміркованні хочемо почати від уточнення і осмислення поняття «Бог», бо саме такий роздум є вихідною точкою, яка дозволить нам усунути суперечності та вказати логічну та історичну доцільність пов'язання оцих двох понять «Бог і Україна» в одну програму та зрозуміння ідеалів та мети, які вони представляють.

Безперечно, було б зухвалою самопевністю хотіти схопити нашим обмеженим окресленням таку незбагненну дійсність, яка криється під словом «Бог». Бо оця дійсність вислизає з категорій і можливостей нашої мислі. Ми її не можемо впрост доглядіти та досягнути безпосередньо нашим розумом. Ми, радше, відчуваємо її інтуїтивно, бо вона виривається з усіх вимірів нашого існування; ми стикаємось з нею усюди й завжди, бо сліди її наявності появляються нам непритоптаними, де б ми не поглянули.

Тільки згодом, підсумовуючи багатогранну сукупність оцих наших відчуттів, досвідів та переживань, ми силкуємось визначити її категоріями нашого раціонального думання та зв'язати її стійким поняттям.

Проте, на шляху нашого зусилля, аби зблизитись нашим осмисленням до тієї дійсності, яка ставиться перед нами як щораз більш нерозгаданий шифр, і яку зовемо Богом, являється більш відповідним, зручним та розсудливим відкинути оті недоречні зображення про Бога, які спотворюють нашу релігійність, та спростувати оті невластиві поняття, які, замість наблизити нас до Бога, віддаляють нас від Нього, бо не кажуть нам сьогодні нічого, що гірше, представляють нам Бога у скривленому світі.

Викриваючи, отже, оті перешкоди, які нам затьмарюють погляд на Бога, ми, насамперед, скажемо, ким і чим Бог не є, зокрема в нашому питомому случаї, для нас, та, використовуючи отой жмут світла, який, таким чином, падає до нас з протилежного боку, віднайдемо ясніший підхід до кращого розуміння того, хто полишиться для нас завжди неосяжним і все неоглядним.

І так ми мусимо зрозуміти, що Бог не є додатковою приставкою, прина-

гідною підпорою та вигідним знаряддям, які, доки служать нашим цілям, мають наше признание; але які, коли сповнили своє завдання або не відповідають вже нашим вимогам, відкидаються. Що більше: Бог не є тільки допоміжною силою, доповненням або усправедливленням наших ідеалів. Він не є ідеологією нашої ідеології. Не є навіть тією ідеєю і ідеалом, яким треба підпорядковувати наші змагання; не є прапором і знаменом, за який маємо боротись.

В дійсності жодного слова не уживалось з такою легковажністю, як слова «Бог». Чого ж ним не означалось, і чого ж не творилось «в ім'я Бога!»! «Ми покладаємось на Бога» – стоїть на долярі. Й на поясному реміні німецьких солдатів стояло: «Бог з нами».

Мартін Бубер пише: «Бог – це найбільш нав'ючене зі всіх людських слів. Жодне слово не було так сильно забруднене та так покривджене... Люди ради нього вбивали й ради нього вмирали... Вони показують потворні обличчя та бридкі гримаси й пишуть під ними «Бог»; вони убиваються взаємно й кажуть: «В ім'я Бога»...

Не інакше говорять наш Шевченко, коли пише в поемі «Кавказ»:

*»За кого ж Ти розп'явся,
Христе, Сине Божий?
За нас добрих чи за слово
Істини? Чи, може,
Щоб ми з Тебе насміялись?
Воно ж так і сталося!
Храми, каплиці й ікони,
І ставники, і мірри дим,
І перед образом Твоїм
Неутомленій поклони –
За кражу, за війну, за кров
Щоб братню кров пролити, просять,
І потім в дар Тобі приносять
З пожару вкрадений покров! «*

Ми не хочемо послуговуватись Богом і релігією як усім іншим і як нам хочеться, як це бувало в минувшині. Ми не можемо надуживати Його імені, аби не попадати в протиріччя, як це трапляється ще й сьогодні. Ми не сміємо принижувати Бога, до того, що противиться Його неозорій величчю та не відповідає його безконечній гідності.

Хоча деякі зображення про Нього можуть у дечому виявитись висловом доброї волі, яка хоче признати й почитати Його, або є відлунням щирого прагнення, яке шукає зв'язку з Ним і Його помочі, – то проте, Бог не є тим, якого можна вложити в такі або інакші обмежені поняття, але є дійсністю, яка перевищує те все, бо є зовсім інший і більший від того всього, що можемо думати про Нього.

Бог – це властива дійсна дійсність, підстава й джерело всіх інших дійсностей і всієї істини. Він є основоположником, початком, змістом та метою наших ідеалів, наших прагнень, нашої жаги любови та справедливости, наших змагань та жертвенної самопосягати ради них.

Бог – це дійсність, від якої ми походимо, в якій живемо й до якої йдемо, але Він сам так, як би Його не було. Він є тим, без якого ми були б нічим, але

Він сам так, як би не існував. Він є всюди присутній, все визначає, але ніде нам Його уздріти. Він панує над усім, про Нього немислимо думати, що Його немає. Його дійсність не має узгір'я, звідкілля Він падаючи вниз, перемінився б у ніщо. Однак на Нього мало хто звертає увагу; береться Його менше під увагу аніж дерево, яке стоїть нам в дорозі й якого уникається, аби не ударити головою об нього.

Ми можемо силкуватись не добачати або витиснути Його. Можемо призачати Його через множество речей і людей, які напихаються і сперечаються і тим нас переконують про їхню присутність. Він все одно, полишається оцією первісною безіменною мовчазливою таємницею, яка нас усюди оточує, яка ставиться як основа того всього, хто є, хто думає, і як майбуття, яке лежить перед усім і якого ніколи не можна догнати.

Але оця безконечна таємниця, хоча так далека, приголомшуюча та незрозуміла, водночас не є так віддаленою, відстрашаючою та неприступною. Людина може звернутись до неї, ввійти в зв'язок з нею, шукати в неї захисту. Й саме, відношення з нею, що збувається в протязі цілої історії людства, становиться найглибшим переживанням людини та найбільш вражаючою пригодою людського життя. Людина бо знає, що в руках тієї таємниці лежить її судьба. Що від неї залежить її буття і майбуття. Що в ній – криються усі розгадки людських питань, віднаходиться сповнення наших прагнень, позискуються усправедливлення остаточного зміслу нашого існування та приходиться до подолання людської безвихідности.

Хто, застановляючись, входить очима щирого глядіння у суть дійсности, хто відкривається однайдушно до більшого-незбагненного, хто прошиває зором ретельної відваги затьмарення та, передусім, хто зустрічає в самовідданій любові свого земського «Ти», той зустрічає світло, що поза хмарами і той віднаходить стежку до Таємниці.

Але таке зближення до тієї Таємниці стає можливе перш за все й найбільш чинно для дійсно віруючого християнина, який є переконаний, що оця Таємниця не є для нас тільки абсолютною далечинню, але в цьому неперевершеному кульмінаційному пункті історії людського зв'язку з Божою Таємницею, якою є історія Ісуса з Назарету, Таємниця стає якнайближчою людині. Бо християнин вірить і надіється, що сам Бог у своїй власній незбагненній безконечності становиться найбільш глибинною дійсністю нашого буття, дійсністю, яка визволяє людину, яка є безмежно більша ніж сама людина. Що сам Бог, а ніхто інший є ціллю і силою, яка людину спрямовує до тієї цілі. Що саме Ісус Христос є неповоротним Об'явленням Божої Таємниці, а, що більше, й її виявленням.

Коли ми, отже, в повному довір'ї до об'явлення Христового, пізнаємо оту Таємницю, як нашого Бога й Створителя, підставу, й ціль нашого буття, як змісл нашого існування – нашого майбуття, як центр нашого життя та джерело усіх наших мрій, дій та прагнень, – ми виходимо з неясности протиріччя та стаємо на твердому ґрунті, де будемо спроможні будувати тривалу та певну споруду наших ідеалів. Тільки коли ми керуватимемось таким розумінням Божої Таємниці, вибір релігійно-християнського ідеалу не буде лиш пустослів'ям і опортуністичною вимогою.

Бо тоді віра, якою ми, відриваючись від самопевности нашого розуму, кидаємось у ризик необґрунтованої далечі безконечного, та віра, якою ми, – йдучи проти течії нашого часу, а, передусім проти нас самих, нашої кволости та нашого невір'я, – довіряємо Богові, якого нам об'явив Христос, – стане невід'ємною зав'язкою наших найшляхетніших настанов, невідлучним фундаментом нашої боротьби, а й невичерпною запорукою її успіху.

Поезія · Проза

МИХАЙЛО КАЧАЛУБА –

ПОЕТ-ЛІКАР

Від кількох літ ім'я М. Качалуби можна зустріти на сторінках українських часописів в діаспорі. Він поет-лікар, уродженець Тернопільщини, де й закінчив середню освіту, на університетські студії виїхав був до Женеви в Швейцарію. Тут і одружився. Довгий час жив на Словаччині в Кошицях, де держав зв'язки з українським життям. Події в Чехословаччині в 1968 р. дозволили йому подістатися до Швейцарії, де живе під цю пору.

Віршувати почав М. Качалуба ще в гімназії, а друкувався на сторінках львівських журналів «Молоді Каменярі» та «Студентський Шлях». На Пряшівщині друкує головню вірші для дітей, бо зі своїми патріотичними віршами мусить скриватися. На Заході вспів уже випустити три збірки: «Бульварами серця» (1971) «Вільним Крилом» (1972) і «Наш Талант» (1975).

Його поезія це лірика крізь яку видно душу автора-людини, що служить ближньому. Його поезія навіяна любов'ю до України, до батьків, рідних, до людини. Філософія поезії спочиває на

релігійних християнських основах, а професія лікаря вносить в поезію метафори з медичного словника і збагачує її оригінальністю висловів. Форма поезії безпретенсійна, як і її зміст. Тому читається з легкістю і до кінця. Михайло Качалуба скромний як людина, але гордий на своє ім'я і своє походження, бо вони є інтегральною частиною його української особовості.

УКРАЇНІ

Кохана моя, батьківщино,
хоч стільки минуло вже літ
від хвили – коли я покинув
обійми твої йдучи в світ –
я ніжність твою материнську
й квітучу дівочу красу
несу від колиски – дитинства
й до гробу таки донесу.

Коріння твої безконечні
мені свіжу лімфу дають,
а сонце твоє так безпечно
веде мене й світить у путь.

Тремчу твоїм горем-сльозами,
радію я щастям твоїм,
а ймення твоє я квітками
вплітаю у пісні, у гімн.
Я син твій, моя Україно,
для тебе співаю, живу,
для тебе аж ген в домовину
дотягну я долю криву.

ВІЗИТА У СЕРЦІ (у Києві)

Бульварами серця пливу я – клітина:
нерідно пульсують, нерідно дзвенять.
Дивлюся в обличчя братів – це вітрини,
в котрих бовваніє ще культу печать.

Стрічаю Тараса: на клапан мітральний
зажурено хилить порите чоло:
»царі-чиряки, їх прориви фатальні
та все лейкомічне оце барахло...

А після ножа та трансфузій свободи,
ідол самозваний кров довго точив
і нищив найкращі клітини породи
та смілість і честь в ній специфіки вбив».

*На клапані злотім питаю Богдана:
грозить булавою у прірву сторіч...*

*Несу це питання, як болючу рану,
в аорту могутню, де «учить» Ілліч...*

*У мозок чвалаю: в ядрах під корою –
Гулак, Котляревський і Скворода,
та сотні прибитих журбою важкою:
на рідному полі – чужа лобода.*

*Де ж з рідної плазми вокуки-правкуки?
Чому в ній кишить від гетероклітин?
Бацилів всіляких, та вірусів, коків?
Чому в ній бушує ворожий токсин?*

*Причальною в петлях – при гемопоезу:
– чи й тут, як у серці, чуже все – кінець?
Під ребрами чую, як розпуки лезо
розпорює нервів-артерій вінець...*

***

*Та ні, ні! Свої тут, свої мільйони
гемоліз трансфузій виводять на шлях.
І кожне тільки тут – це вал оборони,
життя організму та ворогофаг.*

ДАРЕМНО ПЛАЧЕМ

*Даремно плачем, нарікаєм,
що кривда – в серці гострий ніж...*

*Не дивно, що зродивсь Агаєв
й м'юзелієру в світ приніс.*

Не дивно, бо діалектично:

ми «кавза пессіма» самі;

вже спорадично –

своє зерно в чужому дні.

Не любимо свого ми досить,

не цінимо ні власних жертв;

хоч сіємо – все інший косить,

все інший є нам менажер.

Чуже навчились ми цінити,

своє під тином десь гниє...

Як можемо чуже любити,
коли нелюбе нам своє?
Де сто своїх – один чужинець,
всі по-чужому верземо;
бо в нас чужі вже в роті слини,
хоч всі ми власний хліб їмо.

І тупсь б'є в тілі по-чужому.
Оце жнива усіх надбань...
Закусиш – і наб'єш оскому
від цих безмежних нарікань.

Даремно плачем, нарікаєм...
Віддай своєму честь, любов!
І зблідне геть над нашим краєм
та зогниє чужий покров.

НАШ ТАЛАНТ

У темряві віків,
коли кипіла літосфера
планети нашої,
коли над водами,
чорнішими від кваші,
ширяв Господній Дух –
вже був на пляні суші
призначений загін для нашого народу...

І вистигла земля,
і відділив Бог воду
та освітив планету цілу...
Зазеленіло,
зарухалось,
затріпоталось –
в повітрі, на землі і в морі...
І двигнув голову угору
король усього творива –
л ю д и н а
та здивилась на Дніпро...
Господь їй простягнув долоню
і дав талант –
увесь загін цій – Україну,
так соняшну і ласу,
позичив їй до вичерпання часу...

Пройшли віки...
І всі народи світу
здають рахунок Господеві –
набуті таланти:
одні за п'ять – здобули десять,
тамті й один свій загубили
і згинули, і стерлись без могили...

А ми?
Що скажемо Йому?
Як газдували? Що придбали?
Чи закопали –
в сварні із трупами у глину
цей наш талант?
Цю нашу Україну?

Кінця не буде крові-зливів,
а в ній почуєм голос, браття:
»Слуго лукавий та лінивий!
Загинеш без каяття! «
І закишать від трупів наших
дніпрові плеса...
І візьме нам Господь талант
і тому дасть, що має десять...
І плач тоді вже буде злишній,
і буде темрява кромішня...

О, Господи! Усі ми грішні,
та вірні ми Твоїм завітам
і ми кохаєм наш загін;
ми крові вилляли без міри,
ми стільки жертв дали в офіру
за наш талант – за Україну...
І з волею Твою, Боже,
ми наш талант таки очистимо й розмножимо
і весело ми ним задзвонимо
в долонях без кайданів,
і вільно битимем поклони
Тобі Єдиному, наш Пане!

19.XI.1972

МОЄ ІМ'Я

З таким ім'ям, як Качалуба,
нелегко жити на чужині...
Представився – і скривлять губи,
мов при кислиці, при цитрині.

Дюпон, Мартен вони чекали,
евентуально вже Рамзаєр...
І прямо кажуть: »ми гадали,
що ви тутешні, з того краю...«

Подзвониш в пацієнта хату;
отворить двері, двигне брови:
»як мило вас тут привітати;
я думала – ви кольоровий.«

* * *

Мій батько ще австрійський жовнір –
писав ось так це KATSCHALUBA
А поляки – ці синьокровні –
змінити вже на KACZALUBA

Чехо-словаки Kacaluba
писали ось як, до сто бісів!
Тут на чужині це крізь зуби
проходить важко, прямо висить.

Тому вернувся я до тата
і Katchaluba так вже пишу.
Але персона я нон града
з таким ім'ям і так залишусь.

Пости, що діти здобувають, –
це розумом, а не ім'ям;
Змінити радять... мов шкарпетки,
ім'я, що прадіди носили,
позичити очей в покритки
і совість застромить на вили...

Я голову підняв сміливо:
»моя робота є вам любя?«
кажу їм твердо, хоч ввічливо,
так я до смерти КАЧАЛУБА.

»Зоряний корсар« Олесь Бердника та представлена філософія життя

Главліт заборонило публікацію найновіших творів Олесь Бердника з огляду на його «містицизм», «ідеалізм» та проповідання месіанізму українського народу. Ці риси його творчості найчіткіше появились в його останній офіційній публікації в творі «Зоряний корсар». В 1971 році на короткий час вийшов у світ монументальний твір «Зоряний корсар», але ця ода до людини скоро образила советських цензорів та його скинули з полиць книгарень. Поверховно, «Зоряний корсар» це твір про боротьбу героїв-космократів проти деспотичної системи Ари. Але насправді Бердник вглиблюється в найсуттєвіші питання нашого буття. В основі Бердник представляє епічний твір в обороні індивіда, героїзму та «вільнодумства». «Зоряний корсар» це перлина творчості Бердника. В цьому творі Бердник з'єднує свою попередню працю та попередньо висловлені думки й творить український «Одисей». Мабуть порівняння «Зоряного корсара» до «Одисеї» Гомера є трохи перебільшене, але можна рівно ж порівняти «Зоряного корсара» із жанрово спорідненим твором А.С. Кларка, «2001 - Космічний Одисей». Бо ж у суті всіх цих творів є той самий пошук за «Космічною Правдою», за значенням людського буття, та в усіх трьох творах автори прославляють риси гуманізму та героїзму притаманні людині-індивідові. В тому, усі ці твори є водночас творами, що є в традиції Західного світу, цебто вони представляють і прославляють геніяльність людської істоти. Усі три твори це «оди людині».

Сюжети «Зоряного корсара» є різноманітні та кольоритні. А саме, твір має п'ять різних інтриг, та дія є розкинена на п'ять часово різних світів. Але читач не губиться в цьому переплітання інтриг і світів, бо ж кожна є споріднена, а що важніше, кожний епізод є дуже захоплюючий. Та дивлячись на структуру твору, вона також є скомплікована, але це є зроблено в надзвичайно цікавий спосіб. Твір поділяється на три книги: перша «Чорний папірус», друга «Зоряний корсар» а третя «Чудодійний келих». В першій книзі автор представляє два сюжети: перше творчість Сергія Горениці, а друге це космічний політ космокрейсера «Любов». Водночас, Бердник представляє основні проблеми людського буття: значіння часу, значіння любови та вартість людської еволюції, а також додає надзвичайно цікавий елемент в сюжет твору із питанням, що це «чорний папірус»? В книзі «Зоряний корсар» Бердник представляє читачеві наступні три інтриги: історії про Григорія Бова, Меркурія та Горіора – Зоряного корсара. Та в розвитку цих сюжетів Бердник углиблюється в питання представлені в першій книзі. Фінальна книга «Чудодійний келих» пов'язує усі інтриги твору та дає відповідь, чи резолюцію проблем людського буття, свідомости та еволюції. Та сама розв'язка, яка є представлена, це дальша боротьба, дальші подвиги та дальші розшуки.

»Бийте в скелю Часу! Вона впаде! Гей, зоряні корсари! Хто хоче вічного подвигу – за мною! Космічні бурі прагнуть позмагатися з вашими полум'яними вітрилами!...« (стор. 375).

Коротенько треба зосередитися над представленими сюжетами та дієвими особами цього твору. Твір відкривається у виді денника Сергія Горениці, який є молодим фізиком, що захищає кандидатський ступінь, та теоретик проблем

релятивізму в космосі. Невдача в любові веде Гореницю до обдумання проблем безмежності та вічності. В сні Горениці привиджується фантастична подія із часів козацтва (тема козацтва постійно повторюється в творах Бердника). Щоби більше довідатися про цей сон, Горениця просить одного гіпнолога, щоби з ним зробити експеримент, тобто, уживаючи гіпнозу повернути Сергія назад в часі. Виявляється, що Горениця в минулому, був козак-Вогневик. Після пробудження Горениця постановляє віднайти могилу Вогневика та в цей спосіб зверіфікувати події сну. Після років розшуку Горениця знаходить могилу старого козана, та в могилі є не тільки кости Вогневика та других козаків, а також, дивовижний чорний папірус-грамота. Папірус, це надзвичайний центр інформації, який відкриває перед Гореницею події майбутнього. І так входить читач у другу інтригу: подорож космокрейсера «Любов». В майбутньому, приготується подорож колоністів у космос. Але перед виїздом вони дістають додаткове завдання знайти цивілізацію, яка висилає до землі сигнали; а тоді, зробивши з ними контакти, продовжувати свою місію поселення в космос. Після виїзду з землі настає катастрофа. В космокрейсер заходить радіація та всі члени експедиції вмирають. Тільки остаються живими новонароджені близнята, сини Лесі та Богдана (капітан космокрейсера), тому, що діти були в біологічному ізоляторі під час випадку. УР (Універсальний Робот) рішає продовжувати місію космокрейсера, водночас виховуючи дітей. Щоби облегшити сприймання УР-а дітьми, УР зробив собі тіло дуже подібне до людського. Десять років («відносного часу») після початку експедиції космокрейсер приїжджає до планети звідки походили сигнали істот космосу. На планеті хлопці знаходять дерева та квіти, які рухаються та мислять, але вони не видавали сигналів. Після пошуку на планеті хлопці із УР-ом знаходять конічну вежу, яка висилала ті сигнали, але в ній нема істот! Космонавти аналізують середину вежі та віднаходять послання від творців вежі. На екрані появляється дівчина, яка розкажує недолю своєї планети та просить у людях «безконечності» поміч. За переказом дівчини планета дівчини переходить в поворотну фазу інволюції та потребує нового поштовху від іншо-планетців, щоби повернути на прогресивний шлях еволюції. Хлопці та УР з відвагою рішають поїхати за покликом дівчини до її планети Аода. На Аоді хлопці зустрічаються із дівчиною, Ісварі, яка їм каже, що вони приїхали дуже пізно бо процес інволюції в Аоді вже зайшов задалеко. Ісварі рішає з юнаками повертатися на Землю. На Землі, стається велике чудо: УР дістає людське тіло та стає людиною, водночас земні технологи повертають назад до життя мертвих членів експедиції. Переконані, що якщо робот може стати людиною, а мертві можуть ожити, то вони можуть врятувати планету Аода; Ісварі та УР повертаються в космос.

Книга друга, «Зоряний корсар» відкривається із представленням молодого криміналіста, Григорія Бови, який отримує завдання віднайти Андрея Пилиповича Курінного. Курінний, бувший директор горілчаного заводу ніби вкрав гроші та зник без вістки. У пошуку Курінного, Григир заохався в дочку Курінного, Галю. Їхнє знайомство веде до різних дискусій про любов, цинізм та вічність. Але також, так як Горениці, Григорові в сні відкривається надзвичайна історія. У сновидіння Бови, він бачить себе як космослідчий Григир Меркурій, який живе у системі Ари. Система Ара, це дуже високорозвинена цивілізація, в якій люди не живуть на планетах але в сферах-спіралях, які повністю забезпечують матеріальні потреби людей. Але Ара є контрольована система в якій істоти підкоряються цілковито законам. Люди, або діти, які проявляють свобідну думку є поставлені в «Тартарі» де прояв відхилення від норми усувається. Коли істота повертається до норми, вона виходить із Тартарі. Головний Координатор системи Аріман скликав Конгрес до розв'язання проблеми еволюції, тому що енергія системи спадає. На Конгрес прибули різні дирек-

тори, а також прибули героїчні члени групи Космократорів Багатомірності. Під час Конгресу Аріман представляє проблему спаду психопотенції системи Ари та пропонує творення нової системи від якої можна буде набирати психопотенції. Присутні приписали спад енергії тому, що усі істоти Ари здійснили найвищий рівень їхнього розвитку та тільки створення нових істот могло б дати потрібну психопотенцію, щоби Ара могла існувати. Група Космократорів протиставилася цій ідеї та заявила, що створення нової системи це розв'язка паразитна та деспотична. Аріман дав наказ Космократорів замкнути в Тартарі. Незадовго Космократори зникають із Тартарі та Аріман дає Меркурієві завдання їх знайти. На допомогу Меркурієві Аріман дає йому право розвідати легенду Зоряного корсара. У бібліотеці Меркурій знаходить кристало-запис який відкриває йому давню історію ворожнечі між Правителем планети Орани, Кареосом, та Горіорем-Зоряним корсарем. Кареос хоче знищити Горіора тому, що він та його група протиставлялися деспотичній системі Орани. Кареос своїми способами та плянами встановлює фундамент системи контролю Арімана. Водночас, Горіор-Корсар на краю системи створив Астреїд Свободи та його брати приготувляються до свого переходу в нову еволюційну спіраль неосфери. З'єднання Горіора із дівчиною Гледіс перетворює їх у полум'яні діти Свободи, діти Вічності. Їхні тіла перетворюються у нове полум'я космічних істот.

Збагнувши значення цієї легенди, Меркурій рішає, що він мусить знайти Космократів, та його любу Громовицю, щоби з ними з'єднатися проти деспота Арімана. Меркурій довідується, що саме Корсар допоміг Космократорам та, що вони разом вирішали допомогти новій системі протиставитися Аріманові. Космократори рішають стати істотами нового світу та в ній бути ініціаторами бунтів та пошуку. Космократори їдуть на новий світ та за ними їде Меркурій. Вкінці усі вони опиняються на новій, нашій Землі. Григорій Бова прокидається зі сну. Опісля він дістає наказ від свого директора, щоби повернутися до Києва. В Києві директор йому оповідає, що старого Курінного знайшли, але він знову зник. Дослідуючи долю старого, із новою інформацією, відкривається Григорові запис старого де він каже, що він у довгім сні зустрів своїх предків-козаків. Лицарі не були задоволені із життя Курінного, бо не виявив духа волі, пошуку і свободи, але вірючи, що в нього є кров лицарська яка відкриє лицарськість в його нащадках, батько йому дав чудодійний келих який має ключ безсмертя для героїв. Григорій продовжує розшуки за Курінним. Водночас деспот Аріман наказує новому Космослідчому Ягу, щоби забезпечити систему проти з'єднання Космократорів у Новому Світі. Ягу їде на Землю та виконує наказ Арімана. Ягу, власне допоміг Курінному втечи із психіатричного шпиталю. А тепер Ягу уживає Курінного щоби вкрати Галю та чудодійний келих який предки передали Курінному для Галі. Щоби відокремити Галю (Космократорка Громовиця) від Григора (Космослідчий Меркурій) Ягу відсилає Галю до монастиря в Києві у дев'ятнадцятому столітті. Бова довідавшись, що Галя десь пропала, попадає в розпук та починає розшуки в Ботанічному саду. В саді він знаходить стару книгу де монах описує прихід сатанічної дівчини яка себе називає Галя Курінна! Бова оповідає своєму директорові цей випадок та директор йому радить звернутися до професора Горениці. Всі сюжети поволі сходяться. Бова звертається до Горениці та йому оповідає усі фантастичні події. Горениця дуже позитивно ставиться до Бови та каже йому, що з точнішими інформаціями вони зможуть тоді їх двох повернути в сучасність. Несподівано, на допомогу із минулого приходить, той самий чернець який написав про Галю. Чернець Василій був себе закопав в скелю але не помер, та недавно його викопав молодий юнак. Чернець дає Григо-

реві досить інформацій, щоби уможливити повернення в час, та чернець зголошується також повернутись. Горениця приготує машину на місяці, щоби здійснити повернення в минуле. Експеримент здійснюється: Бова та чернець повертають в минуле, але на місяці Ягу у виді Сінга нищить машину яка здійснила перенесення в минуле. Григорій, Галя та Юліяна, друга Космократора яка була в монастирі, залишилися в минулому. В монастирі їх конфронтують Аріман і Ягу. Сини деспотії пробують дістати від Галі келих невмирущості. В рішальній хвилині з'являється Корсар в обороні Космократорів та заявляє:

»Змикаються потоки часу. Було, є й буде – стало єдиним Тспер. Люди Землі й мислячі істоти неосфери об'єднуються безсмертним вогнем Подвигу. Чуєш, Арімане! Ти безсилий віднині! (стор. 373).

Корсар звільняє Космократорів від опанування Арімана. Але також спливаються води історії, воля прадідів, бо ж Галя п'є вино чудодійного келиха і стає дитиною Безсмертності. Космократори повертаються в сучасний світ із допомогою Корсара. Завдання Космократорів це віднайти других Космократорів та продовжувати прогрес людства в Світ Синтези «де роботи прагнуть стати людьми» нав'язується оповідання про космокрейсер «Любов». Та на новій боротьбі закінчується твір, бо ж ведення еволюції це дорога без прірви. Треба в кінці додати, що сюжети твору є дуже скомпліковані та й часом неймовірні. Але скомплікованість не відбирає від реальності твору, але краще представлення технічних проблем покращало б на багато цей твір. Багато технічних проблем не є добре роз'яснені, наприклад, метода транспортації в різних світах, метода перенесення людей через час, та інше. Але треба твердити, що з фантастичними творами, не знати, що є реальне, а що не є, бо ж ніхто не знає майбутнього.

Переходячи від сюжетів твору, до самих філософічних спекуляцій автора треба ствердити, що Бердник надзвичайно жвавий та цікавий автор. Не можна сказати, що в творі з'являються нові думки, бо ж споріднені думки висловлювали Скворода, Христос, Будда, Шарден та інші. Але з'єднання цих думок є новістю в українській літературі. Новістю є також те, що в українській літературі є представлена така яскрава ода людській істоті. Це є великий крок у піднесенню українського фантастичного роману на світовий рівень, бо ж проблеми не є виключно українські а універсальні. Це є особлива річ тому, що це було зроблено «під носом» самого Главліту!

В творі «Зоряний корсар» Олесь Бердник представляє свою ідею справжньої людини. Герої цього твору це Зоряний корсар, Меркурій, Горикорінь, Гледіс і Гроловиця. У всіх своїх видах, у всіх своїх діях вони представляють образ найкращої людини-Людини. У людській подобі ці істоти зображували завдання людства, вони шукали правду та безсмертя. Горикорінь, у виді Горениці писав:

»Я не хочу, не можу загинути. Я невмирущий. Сонце, що палахкотить у містичній чорноті неба, – то моє серце. Далекі трудаті на жовтіючих нивах – зі мною. Хто може знищити мене?» (стор. 8).

Але йому було неможливо здійснити повну невмирущість у людській формі. Рівно ж, шукали невмирущості усі системи, які впали на шлях інволюції. Яка є розв'язка проблеми смерті, чи воно лежить у площинах науки?

(далі буде)

Наука · Культура · Мистецтво

ПОЧАТКИ ХРИСТИАНСТВА НА УКРАЇНІ

Офіційне введення Христової віри, якого довершив на Русі Володимир Великий, датується 988 роком*. Однак ця дата не започатковує християнства на українських землях. Його історія починається на Україні чи не від самих Апостольських часів. Якщоб навіть літописний переказ про св. Андрея на Київських горах прийняти за легенду*, то з писань Евзебія Кесарійського, що перший десь на початку IV ст. став писати історію християнської церкви, та інших його сучасників, як Теодорета, Гіпполіта, Орігена, які докладно описали близько 40-літню місійну діяльність св. Андрея, довідуємось, що апостол проповідував Христову науку поміж народами Малої Азії, Грузії, Скитії, Македонії та Греції. А скити, як відомо, заселяли в ці часи Південну Україну. Грецька письменниця, Ганна Комнен, ще в XI ст. йменувала Русь скитами, а Ганс Лоєнбергер* пише, що деякі вчені вважають скитів предками українців. Теж і греки вірили, що св. Андрій проповідував на Україні слово Божої правди, коли візантійський імператор Михайло VII в другій половині XI ст. писав до великого київського князя Всеволода Ярославича, що ці самі учні Христа голосили християнство з обох країн, тобто в Греції й на Україні.

Вже в III ст. на території Причорноморщини з'являються численні християни, які, внаслідок переслідування візантійським правительством, туди тікають або й яких Візантія виганяє на заслання*. Ці ж біженці і засланці поширюють християнство і серед населення причорноморських міст, яке в цьому часі являється вже не грецьким, а греко-руським. Зріст християнства тут так помітний, що на першому Вселенському Соборі, скликанім 325 р. в Нікеї, бере вже участь єпископ з південних земель України, а іменню Кадмій з Пантікапея*, столиці Боспорської держави. На ранній розвиток християнства на цих землях вказують боспорські монети, які то під кінець III ст. тратають свій поганський характер - мітотичні фігури на монетах заступають спершу тризуби, а потім хрест. Знайдена в уїнах Пантікапея християнська могила з 304 р. вказує на повну свободу віри для християн.

Учасником цього ж самого собору в Нікеї являється теж і готський єпископ Зофіл, якого полем місійної діяльності була Причорноморщина, де-то по обох берегах Дніпра від північного Криму десь по Дніпрові пороги в III ст. поселились германські готи*, наїхавши сюди зі Скандинавії. Іншим відомим готським єпископом на переломі IV і V століть являється Уніла, висвячений св. Іваном Золотим*. Це мабуть єпископ тих готів, що під натиском Гунів (375 р.) відколотись від своєї головної, на Захід відступаючої маси і, вступаючи наїзникам з дороги, відійшли в північну частину Криму та в Приозів'я, звідки згодом пересувались на південь - аж на Таманський півострів, в околиці пізнішої руської Тьмутаракані. Осідком готської єпархії* був Дорос на північному Криму.

Гуни, поступаючи за готами, звільнили південно-українські степи і ці поступово займають тепер наші анти, безпосередньо стикаючись з християнськими готами* та їхньою церковною організацією.

Через учасників третього Вселенського Собору, що відбувся в 431 р. в Ефезі, як і четвертого в Халькедоні з 451 р. наявні вже й єпископи Херсонесу. Сам Херсонес, як вказують археологічні розкопи, нараховував 27 християнських церков і каплиць. Найстарша церква центрального типу у виді т.зв. «грецького хреста» походить з кінця IV або початку V століття, а найстарша Херсонська базиліка римського типу була збудована в VII ст.

«Житіє св. Стефана Сурожського» розказує між іншим про князя «дикої та безбожної Руси», Бравлина «от Новаграда», що після десятиденної облоги і пограбування Сурожі (Сугдая) на Кримі охрестився разом зі своїми боярами, звертаючи сурожцям пограбоване майно та відпускаючи всіх християнських невільників. Могло це статися десь під кінець VIII або початку IX століття, бо «Житіє» оповідає, що ця подія з руським князем Бравлином мала місце кілька років після смерті св. Стефана, який в 787 р. був ще учасником сьомого Вселенського Собору.

З «Житія св. Кирила» довідуємось, що Константин, в монашому чині Кирило, десь у 858 р., подорожуючи в апостольській місії з Константинополя в Хозарію зупинився в Херсонесі і тут «обрете же тоу евангеліє и псалтирь роуськими письмены писано, и человека обрете глаголюща тою беседою», тобто зустрів Євангеліє і Псалтир писані руською азбукою та людину, яка володіла тою мовою. Отже ж на Причорноморщині вже в половині IX ст. наявні християнські церковні книги на руській мові. А як були вже такі книги, то мусили бути й люди, що ними користувались. Наявність богослужбових книг на руській мові у ці часи, коли за середньовічною доктриною «трьох святих мов» Богом даними були лише єврейська, латинська і грецька, свідчить вже про досить знатний рівень розвитку християнства серед русичів.

Окружне послання царгородського патріарха Фотія з 867 р. згадує, що «Русь, нарід загальнозвісний із своєї нелюдськості і войовничости, змінила свою поганську віру на християнство, прийняла єпископа і з ворогів стала підвладною приятельною імперії».

Константин Порфірородний, пишучи біографію Василя I Македонського, візантійського імператора 867-886 рр., розказує, що цей імператор привів до згоди «нарід руський необорний і поганський, роздаючи йому одежі золоті, срібні і шовкові, а завівши з ним згоду і приятель, намовив прийняти хрещенне». Дальше біограф Василя каже, що відправлений на Русь єпископ зробив на русинів сильне вражіння своєю проповіддю і багатьох охрестив.

Згадувана Фотієм і Константином Порфірородним приятель Русі з греками* наступила після великого наїзду Русі на Царгород, що відбувся у 860 р. Візантія склала дуже вигідний для Русі торговельний договір, за ціну якого Русь прийняла до себе царгородського єпископа та піддалась християнізації ній місії.

І цісар Константин Порфірородний і патріарх Фотій і «Житіє Святих», передаючи нам конкретні відомості про християнство на Русі, не кажуть про яку саме Русь йшлося.

Проф. Чубатий гадає, що християнізація Русі по її нападі на Царгород 860 р. не відноситься до Київської Русі, як це виходило б з «Повісті временних літ», але до іншої Русі, а саме до чорноморської та приозівської із столицею в Тьмутарокані, тобто до Руського каганату, предтечі Тьмутароканської Русі.

Вже в другій половині IX ст. християнство Руського каганату на Причорноморщині було оформлене власною церковною організацією – мало власну

206

єпархію з осідном в Тьмуторокані, що входила в склад готської митрополії в Доріс. Десь в половині слідуючого століття, за цісаря Константина Порфіро-родного Тьмуторокань являється архієпископством, підлеглим прямо візантійському патріярхові. Теж каталог з часів Івана Цимісхія (969-976 pp) вичислює Матрахон тобто Тьмуторокань як архієпископство, яке у той час було вже поглинуло й сусідню грецьку єпархію Зікхію. Євангеліє і Псалтир «роуськими письмены писано», знайдені св. Кирилом в 858 р. в Корсуні вказують на це, що в той час богослужбовою мовою Тьмутороканської Єпархії була вже не грецька, а церковно-словянська мова.

Хоч участь Аскольда і Дира в поході Руси на Царгород не доказана і християнізація Руси 60-тих років IX ст. мабуть не торкається Києва, то все ж таки про цих князів існувала традиція, що вони були вже християнами. Ось, що читаємо в «Повісті временних літ»: »И убиша Аскольда и Дира и несоша на гору, и погребоша и на горі, еже ся ныне зоветь Угорское, где ныне Ольминь дворь, на той могилі поставилъ Ольма церков святого Николу: а Дирова могила за святою Ориною*». Якщо боярин Ольма десь під кінець IX ст. поставив церкву на могилі Аскольда, то був він мабуть і християнином. Це ж відноситься і до Дира. А коли ж християнами були князі то християни мусили бути і серед їх оточення. На честь Олега, Ігоря або Святослава церкви не ставили.

Звідки проникло християнство в Київ за часів Аскольда і Дира «Повість» не згадує. Могло воно продістатися зі Скандинавії*, звідки на Русь прибували варяги, або, коли не з Візантії, то з країн південно-східньої та середньої Європи де вже тоді християнство було досить поширене та з усіх сторін просякало над Дніпро вже від антських часів.

У тому часі наявна вже майже повна християнізація у двох областях українських земель. Крім Тьмутороканської Руси християнізованою являється і Червенська Русь з єпископством в Перемишлі.

З дослідів над великоморавським християнством виходить, що Перемишль мав свого єпископа таки вже від часу оновлення єпархії великоморавської Церкви папою Іваном IX у 899 р. Про початки Перемиського єпископства наші літописи не згадують, однак український вчений Мелетій Смотрицький вже в 1629 р. знав, що в Галичині християнство було заведене вже 872 р.*

Цю ж західну частину українських земель християнізувала великоморавська Церква в кирило-методіївському обряді*.

З договору Ігоря з греками в 945 р. виникає, що в Ігоревій дружині було вже багато християн: »А хто з руської сторони осмілиться порушити цей договір, то коли вони християни – нехай приймуть пімсту від Бога Вседержителя і засудження на вічну загибель на цьому і на тому світі; а ті, що нехрещені, то щоб не мали помочі ні від Бога, ні від Перуна*». Християн була мабуть і перевага, бо про них мова тут на першому місці. Навіть у частині присяги, що стосується нехрещених, насамперед згадується Бога а потім Перуна.

Ігор, що сам присягає за поганським звичаєм, видно, християнську віру у своїй державі шанував, або принаймні ставився до неї толератно.

Учасники договору, ці що були вже хрещені, присягають на церкву св. Іллі в Києві: »А ми, скільки нас є охрещених, клялися церквою св. Іллі, в соборній церкві, при чеснім хресті«.

Др. Юрій Федорів піддає думку, що слово «соборна» може означати або те, що цією церквою завідував єпископ, або те, що вона була головною церквою, а крім неї були ще й інші*.

Скільки церков було на Русі за часів Ігоря, цього не знаємо. З літопису виходить, що крім церкви св. Іллі і вже вищезгаданої церкви св. Миколи на Аскольдовій могилі, у ті часи була в Києві ще церква св. Орини, побудована на могилі Дира. Церкву св. Софії, яка була мабуть катедрою іншим церквам, побудувала Ольга вже після смерті Ігоря.

Володариня Київської Русі, Ольга, не тільки що сама була християнкою, але теж, так як і її дядько, болгарський цар Симеон, бажала розбудувати у своїй державі самостійну, від Візантії незалежну церкву. Іван Кузич-Березовський*, посилаючись на проф. Миколу Чубатого, доходить до висновку, що головною метою подорожі Ольги до Царгороду в 957 р. було – за зразком болгарів – виклопотати у візантійського імператора Константина самостійний київський патріархат в кирило-методіївському обряді*. А тим патріархом, чи бодай київським митрополитом бажала вона бачити свого сповідника і супутника подорожі – пресвітера Григорія.

Не досягнувши цілі в Царгороді, Ольга висилає в 959 р. послів до імператора Священної Римської імперії німецького народу, Оттона I, в справі організації християнської церкви в Київській Державі.

Німецький хроніст, Тітмар Мерзебурзький, деє на переломі X і XI ст. пише, що наслідком цього посольства висвячено для Русі єпископа Адальберта*. Він побував у Києві під кінець 961 р. і на початку 962 р., але його місія тут успіху не мала. Святослав незабаром усунув від правління матір і, сам залишившись при поганській вірі, від почину Ольги – усамостійнення руської церкви – відступив*.

Дальший розвиток християнства на Русі проте не припинився. Вже про Святославового сина, Ярополка, Якимівський літопис подає: «зане християнама даде волю велику». Але наслідник Святослава на київському престолі не обмежився лише до захищення християнам свободи. Він пішов ще далше. Наслідуючи церковну політику своєї бабки, в 973 р., так як тому 14 літ назад учинила це Ольга, висилає своїх послів до імператора німецького народу Оттона I. Мабуть у наслідок цього ж посольства римський папа Бенедикт VII в 977 р. висилає до Києва своїх послів*.

Хоч про завдання і діяльність папського посольства немає жодних джерельних вісток, то однак, розглядаючи тодішні політичні відносини між Візантією, Києвом і Римом* можна припускати, що було воно пов'язане з якимись конкретними, обостронними церковними питаннями (можливо встановленням в Київській державі церковної єрархії з Риму), бо на той час політичні інтереси Русі і Апостольського Престолу вповні покривались.

Християнство на Україні в часи Ярополка було вже так заавансоване, що Володимир Великий, опанувавши Київ як провідник поганської сторони, мусив уже відновляти його старий поганський характер* – наново ставити ідоли поганських богів, які тим часом були позникали з публічних місць Києва.

Сам Ярополк, як теж і його брат Олег, якому Святослав був повірив регенцію в Деревлянській землі, видно, були також вже християнами, коли за Ярослава Мудрого тіла обох братів були в 1044 р. перенесені на вічний спочинок до Десятинної церкви*.

Після смерті Ярополка період відродження поганства не був довготривалим. Спрямована проти християнства віра в дерев'яних богів являлась пережитком і приносила шкоду імперії, яка майже з усіх сторін оточена була народами, що прийняли були вже вищу монотеїстичну релігію в одного Бога. І так то державно-політична рація приневолила талановитого володаря Київської Русі,

Володимира, зірвати з поганської партії, що винесла його на престіл Святослава, та десь в 988 р. довершити офіційної християнізації всієї держави, яка zarazом творила основи Християнської Церкви українського народу.

Примітки

*Деякі історики датують хрещення України 990 роком, бо щойно під кінець 989 р. або на початку 990 р. Володимир здобув Корсунь і після повороту до Києва охрестив Русь.

*Хоч переказ про св. Андрея не спирається на безсумнівних джерельних матеріалах, то його цілковите заперечення не зовсім оправдане. Апостол, проповідуючи слово Боже в різних містах Причорномор'я, не міг поминути так важливого торговельного осередка, як Корсунь, в якому концентрувались численні купці різних земель і народів. А побуваючи в Корсуні не виключеною являється його подорож торговельним шляхом «із варяг во греки», над яким простягались і Київські гори.

*Hans Leuenberg «Land der schwarzen Erde», Verlag Paul Haupt in Bern 1950, стор. 13

*Херсонес (Херсон, Корсунь) був місцем заслання і смерті св. Климента I, який вже десь у 88-97 рр. був папою римським. Його мощі знайшов тут св. Кирило, а Володимир Великий, після здобуття Херсону, забрав їх до Києва і зложив у Десятинній церкві. Цих мощей вжили українські єпископи в 1147 при поставленні і висвяченні Кирила Смолятича на київського митрополита під час коли царгородський патріарх відмовив йому благословення.

*Пантікапей – давнє місто на місці сучасної Керчі.

*Наїзд готів початково розгромив над Чорним морем усе християнство. Однак з часом, поселяючи у своїх посіلوх християнських невольників, яких набирали в часі нападів на християнські вже краї (їх наїзди в Малій Азії сягали аж центральну провінцію Кападії), піддавались самі ж їхнім християнізаційним впливам і ставали навертатись на християнство (одним із апостолів своїх рабовласників був між іншими й св. Євтихій). Після Медіолянського єдикту (313 р.) і сама ж римська влада поробила заходи в напрямі ширення серед готів християнства, щоб в той спосіб приборкати їх грабіжницький нахил та створити базу для сусідського співіснування. Під кінець III ст. готи стали християнами, хоч рівночасно почали проникати туди й тогочасні єресі – особливо арія́нська єресь поміж західними готами, тобто візиготами, серед яких місіонар Ульфільс, висвячений в Константинополі на арія́нського єпископа успішно ширив арія́нське християнство на готській мові (його переклад Біблії на готську мову це найстарший писаний документ германської мови IV ст.).

*Св. Іван Золотоустий був архієпископом Константинополя від 398-404 р., помер на вигнанні в 407 р.

*Ця єпархія надовго пережила готів, згодом поглинула й боспорську єпархію та десь в VIII ст. стала митрополією. В другій половині IX ст. обіймає вона 8 єпархій, розміщених поміж Чорним і Каспійським морями на північ від Кавказу: Доріс, Хотзірон, Астиль, Ховалес, Оногуро, Ретей, Уннон та Таматарха тобто Тьмутаркань.

*Залишки причорноморських готів не тільки що зберегли у себе правозірне християнство, але й стали провідною християнською племінною збірнотою в Причорномор'ї. Проф. Чубатий гадає, що то до них відносяться слова померлого в 420 р. св. Єроніма: «Холодна Скитія огрівається жаром віри» та

похвальне слово Теодорита на честь св. Івана Золотоустого: «Ти маєш і другу схожість з апостолами; ти перший поставив жертівники у скитів, що живуть на возах» (Микола Чубатий «Історія Християнства на Русі-Україні» том I, Рим – Нью Йорк 1965, стор. 72).

*«Житіє св. Стефана Сурозького» збереглося в кількох збірниках Житій Святих XV століття. Подія з Бравлином пов'язана тут з чудом над гробом св. Стефана в церкві Святої Софії – під час грабежі дорогоцінних прикрас гробу падає князь на землю, з уст точиться піна, голова викручується йому взад, допіру його хрещення повертає йому повне здоров'я. Чи воно точно так було годі сьогодні сказати. Певним є, що численні подробиці «Житія» в основному відповідають історичним фактам.

*Мабуть тут мова не про Новгород Великий, як думають деякі історики, а про побережну місцевість в околиці Симферополя, яка в старих купецьких мапах Генуї та Венеції виступала під грецькою назвою Неаполіс і легко могла бути переложена в слов'янській мові на Новаград.

*М.І. Марченко «Історія української культури», Київ 1961, стор. 32.

*В основі цієї доктрини лежали мабуть більш політичні міркування, ніж потреба протидії деформації понять християнської догматики при їх перекладі з грецької і латинської на мови, що «не були Богом дані».

*Михайло Грушевський, «Історія України-Руси», том I, Книгоспілка Нью Йорк 1954, стор. 405.

*Там же, стор. 404.

*Нав'язанням приятних зносин з Русью візантійське правительство бажало з одної сторони забезпечити себе від дальших походів Русі, особливо небезпечних в часи тяжкої візантійсько-арабської війни, а з другої – підпорядкувати собі Русь і політично через церковну зверхність (прийняття грецького обряду чужим народом уважалось у грецькій політиці найважливішим державно-дипломатичним досягненням)

*Микола Чубатий «Історія Християнства на Русі-Україні», том I, Рим – Нью Йорк 1965, стор. 89.

*За найновішою науковою аналізою Повісті временних літ Аскольд і Дир не могли бути цими князями, що вели Русь «в літо 6374 на греки, и приде на 14 літо Михаила цесаря». Автор Повісті зачерпнув вістку про цю виправу Русі десь на початку XII ст. з продовження грецької хроніки Амартоля і майже дослівно у Повісті її переповів, додаючи від себе імена князів, знаючи, що десь в тому часі вони в Києві князували. Дальшою недосконалістю вставки Нестора являється подана ним дата походу. «Літо 6374» це 866 а не 860 рік, який то як дату цього ж походу подають грецькі джерела. Одно з них (нова грецька хроніка, віднайдена при кінці XIX ст.) встановлює докладну дату нападу Русі на Царгород на день 18 червня 860 р. А коли Аскольд і Дир засіли в Києві допіру 862 р. то їх участь у поході Русі на Царгород мало правдоподібна.

За «Повістю временних літ» Дир був сподвижником Аскольда. Михайло Грушевський однак гадає, що в них треба бачити князів близьких хронологічно («Історія України-Руси», том I, Нью Йорк 1954, стор. 408-409). На його думку Дир князував у Києві після Аскольда і перед Олегом – десь в 880-тих роках. На це вказують так звістка про війну Дира з печенігами («избиша множество Печеніг Оскольдъ и Дирь»), яка могла мати місце не скорше як при кінці 80-тих років IX ст., як і той факт, що в нашій традиції, хоч оба князі виступають разом, Дира кладеться після Аскольда – все кажеться: Аскольд і Дир.

Арабський вчений Масуді повідомляє, що «перший із слов'янських королів, це король аль-Дир, він має великі міста, чисельні залюднені землі; в столицю його держави приходять мусульманські купці з різними товарами». Масуді пише про це в 40-вих роках X ст., говорить про Диру як сучасника тоді, коли його сучасником був Ігор. Грушевський вважає можливим тут непорозуміння, наслідком якого арабський письменник, не знаючи імені сучасного руського короля (він ніде не називає його), прийняв Диру за сучасника.

*Микола Чубатий «Історія Християнства на Русі-Україні», том I, Рим – Нью Йорк 1965, стор. 83-84.

*В половині IX ст. вів місіюну працю у Данії і Швеції (головно в області Рослаген) св. Ансагар, де мав він великі успіхи.

*Smotrycki M. «Paraenesis albo Napomnienie do bractwa Wileńskiego», Kraków 1629.

*Кирило-методіївський обряд в основному відрізняється від латинського слов'янсько-руською мовою, а від греко-візантійського – єдністю з Римом та перекладом літургічного Богослуження, так зв. Місса грека або Богослуження св. Петра.

*Свящ. Др. Юрій Федорів «Історія церкви в Україні», Торонто 1967, стор. 29.

*Там же, стор. 30.

*Ольга не була ані дівчиною селянського роду, ані перевізницею на якійсь там річці у Псковщині, ані донькою псковського «світлого і великого князя». За болгарськими джерелами (Є. Чолонигиров «Каквото е дал българин на другите народи», Софія, 1941 і Архимандрит Нестор «Имал ли е в житие си българска кръв киевкит княз Светослав Игоревич», Духовна Култура, книжка 12, грудень, 1964, Софія) Ольга була унукою болгарського царя Бориса, четвертою з черги дочкою царівни Анни, що була замужна за болгарським князем Сондоком і сестрінною царя Симеона. Не з Пскова, якого тоді як міста на світі ще не було, а з Плиски, першої столиці Болгарії, яку греки йменували Плсков, привів Олег Ольгу Ігореві за жінку. Подружжя Ігоря з болгарською князівною мало мабуть скріпити спрямований проти Візантії союз поміж болгарським царем Симеоном і володарем Русі – Олегом.

Ольги не хрестив теж царгородський патріарх в часі її візиту в Греції, а імператор Константин не був її хрещеним батьком. Вона приїхала до Києва вже християнкою, а разом з нею прибув тут і її сповідник – пресвітер Григорій.

*Іван Кузич-Березовський «Жінка і держава», Варрен, Міш. 1970, стор. 37.

Першим висвяченим для Русі німецьким єпископом був монах Лібуцій, але він незабаром, ще перед виїздом на Русь, помер.

*Іван Кузич-Березовський гадає, що до невдачі єпископа Адальберта в столиці Київської Держави спричинились греки («Жінка і Держава», стор. 39-46). Візантія, затривожена церковною політикою Ольги, за посередництвом воеводи Свенельда довела до усунення її від правління державою і посадила на київському престолі молодого, недосвідченого і Свенельдові слухняного Ярополка, який з кпинами відправив єпископа і його місіонарів в Німеччину.

Очевидно, що дипломатичні зносини Русі з Священною Римською Державою німецького народу, а тим самим і з Римом, загрожували Греції втратою церковної зверхності на Русі та оточенням її кільцем країн з відмінною церковно-політичною ідеологією, але змову Свенельда з греками сьогодні трудно доказати. Усунення Ольги від влади було йому на руку і без греків, бо вона відрядивши його після смерті Ігоря в далекий Новгород, значно обмежила його впливи на хід подій у Київській Русі. За перших Рюриковичів становище

Свенельда мусило бути незвичайно важливе. Як Ігорів воєвода дістає він найбагатші провінції до збирання дані, в умові Святослава з греками в 971 р. він виступає зараз за підписом володаря Русі, за Ярополка стояв він мабуть на чолі правління. Неймовірно, щоб кожний з володарів Київської держави сліпо йому довіряв і жодний з них не помітив його дволичної діяльності. Допіру Володимир Великий кладе кінець власті Свенельда, але безкарно відправляє його разом з його норманським корпусом в Грецію.

* Ярополкові послі явилися на кведлінбурзькому соймі, на якому брав участь і магдебурзький архієпископ Адальберт. Це був той самий Адальберт, що тому 11 літ, як висвячений для Русі єпископ, побував на київському дворі і мабуть він з черги зацікавив руським посольством Рим.

*Відносини Києва до Візантії були в цьому часі напружені з приводу грецькими інтригами спровокованої смерті Святослава. Крім цього володарям Русі було відомо, що церковному підданству слідувала й політична залежність держави, бо ж візантійських патріархів настановляли та усували грецькі цісарі. Небезпека такої залежності від Риму не грозила, бо римський папа по-перше був переважно самостійний а по-друге віддаль Києва від Риму була більша ніж від Візантії.

З другої сторони не менш напруженими являлися в тому часі церковні відносини між Римом а Візантією – наявною була тут гостра ревалізація між греко-візантійським а латинським обрядами як теж і бажання деяких візантійських патріархів зайняти місце папи в Христовій Церкві.

*Ось ми читаємо про це в Повісті временних літ: «И нача княжити Володимерь вь Києві единый, и постави кумиры на холму вни двора теремнаго: Перуна древяна, а главу его сребрену, а усь злать, и Хьрса и Дажьбога, и Стрибога, и Симарьгла, и Мокошь.»

*В Повісті временних літ записано: «Літо 6552. Вигребоша два князя, Ярополка и Ольга, сына Святославля, и крестиша кости ею, и положиша я в церкви святая Богородица». Під словами «крестиша кости ею» проф. Чубатий розуміє відправлення християнського похорону, бо – як він пише – ані погібший припадком Олег, ані замордований посіпаками поганина Володимира, Ярополк, не мали християнських похоронів. Похоронення обох Святославичів в церкві Пресвятої Богородиці, себто в Десятинній церкві, в якій також спочили мощі Ольги й Володимира, являються Чубатому певним доказом, що за часів Ярослава вважали обох внуків Ольги охрещеними християнами. Поган – на його думку – не хоронили б у християнській церкві (Микола Чубатий, «Історія християнства на Русі-Україні, том I, Рим – Нью Йорк 1965, стор. 196-197).

Др. Р. Мазурок

КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Борис Антоненко-Давидович

Продовження

Змарніти й схуднути

Дієслова *змарніти* й *схуднути* на перший погляд видаються тотожними, а втім, між ними є деяка різниця. Дієслово *змарніти*, охоплюючи своїм змістом і значення дієслова *схуднути*, більше вказує на втрату миловидості, зовнішнього гарного вигляду: «Подивися ти на мене – бач, як я *змарніла*» (Т. Шевченко), а коли треба сказати, що мають на увазі й схудле лице, то додають – *на лиці*: «Невістка скаржиться, а *на лиці не змарніла*» (М. Номис). Дієслово *змарніти* може мати ще значення «зів'янути, зблякнути», стосуючись не тільки людської зовнішності: «А щоб наша червона китайка, гей, гей, червоніла, а щоб наша козацька слава, гей, гей, не *змарніла*» (історична пісня).

Дієслово *схуднути* означає «спастися з лиця й тіла»: «Поки гладкий *схудне*, то худий здохне» (приказка).

Про те, що між дієсловами *змарніти* й *схуднути* є деяка різниця, свідчить фраза такого знавця української мови, як А. Кримський: «Він страшенно *змарнів*, *схуд* і зблід».

Зробити (робити) вигляд – удавати (удати), зробити крок – ступити крок, зробити ковток – ковтнути

У поточному мовленні ми часто вживаємо дієслів *робити*, *зробити* з іменниками, забуваючи, що складну конструкцію можна замінити одним словом. Читаємо: «Він *зробив вигляд*, що не розуміє»; «Геркулес *зробив крок* назад»; «Це *зробило* неприємне *враження* на всіх присутніх», а можна й слід було тут висловитись: «Він *удав*, що не розуміє»; «Геркулес *ступив крок* назад»; «Це прикро *вразило* всіх присутніх» або «Це *стравило* прикро *враження* на всіх присутніх».

В одному непоганому перекладі художнього твору з англійської мови читаємо: «Він *зробив* великий *ковток* і відчув, як рідина обволікає язик і він приємно німіє». Тут теж замість дієслова *зробити* й іменника треба послугуватись самим тільки дієсловом *ковтати*: «Бідна Леся, мабуть, добре *ковтнула* знахарчиного зілля од переполоху» (П. Куліш). Отож і перекладачеві слід було написати: «Він добре *ковтнув*...»

Принагідно варто нагадати, що російський вислів *одним глотком* буде по-українському не *одним ковтком*, як часом пишуть і кажуть а *відразу хильнув* (*вихилив*), *одним проковтом проковтнув*.

Таке надуживання без потреби дієсловом *зробити* надає тексту однаковості й звукує наші лексично-виражальні можливості, тим самим збіднюючи мову викладу. Наслідуймо краще взірці нашої клясики й традиції живого народного мовлення: «Рустем був трохи блідий, хоч *удавав* веселого» (М. Коцюбинський); «Не взивай її циганкою, бо будеш битий! – кричить уже Андрій,

удаючи з себе ображеного» (С. Васильченко); «Кроку ступити не можна» (Українсько-російський словник АН УРСР); «Молодих туляків незвичайно *вразила краса Києва*» (І. Нечуй-Левицький); «Доклад Лаговського *справив велике враження* на з'їзді» (А. Кримський).

Зустрічатися, траплятися, попадатися, бувати, натрапити, надібати

Ми часто вдаємось до слова *зустрічатися*, коли, власне, ніякої *зустрічі* нема й не може бути: «Край поля *зустрічалися* старі пні», – пише письменник-початківець; «Серед сільської молоді тепер багато *зустрічається* добрих спортсменів», – читаємо в районній газеті, «Такі види рослин *зустрічаються* тільки на півдні СРСР», – запевняє в статті науковець, і навіть у поважній рецензії бачимо: «У підручнику *зустрічаються* подекуди невдалі приклади».

Дієслово *зустрічатися* (*зустрітися*) має вужче значення, ніж відповідне російське *встречаться*; його слід ставити там, де справді йдеться про *зустріч* когось із кимось: «Павлюк *зустрівся* з ним на партзборах» (О. Копиленко); «По десятих роках розлуки ми, нарешті, *зустрілися*» (з живих уст). Тільки такого значення надавала цьому слову й наша клясика: «Думав, доля *зустрінется*, спіткалося лихо» (Т. Шевченко).

Коли ж треба шукати українського відповідника до російського слова *встречаться* в значенні *попадатися, наталкиватися*, тоді слід шукати інших наших дієслів. Ось вони: *траплятися* («Села *траплялися* все рідше, а далі перед ними розіслався широкий степ». – І. Нечуй-Левицький), *попадатися* («Над дорогою часом *попадалась* вся в цвіту дика груша». – М. Коцюбинський), *бувати* («*Бувають* і в нас такі дурила, що нап'ється на копійку, а нашкодить на карбованця». – з живих уст), *натрапити* («Ми сміялись із радощів, що *натрапили* таких гарних людей». – Г. Барвінок), *надібати* («Чудові були пущі. Тепер таких і не *надібаєш*, бо таких уже нема». – М. Вовчок). Тритомний Російсько-український словник АН УРСР так само не дає дієслова *зустрічатися* в значенні російських *встречаться, попадаться*.

З цього видно, що й у наведених на початку реченнях треба було написати: «*траплялися* (*попадалися*) старі пні», «*трапляється* (*буває*) багато добрих спортсменів» (або «можна *натрапити* на багатьох добрих спортсменів»), «такі види рослин *трапляються* (*попадаються*)», «в підручнику *трапляються* (або *можна натрапити на*) невдалі приклади».

Іти назустріч, сприяти, посприяти, допомогти, підмогти

За аналогією до російського вислову в переносному значенні *идти навстречу* в наших періодичних і неперіодичних виданнях трапляються такі вислови: «Завком *пішов їй назустріч*: улаштував дітей у заводських яслах, а їй самій дав путівку на курорт»; «Якби правління колгоспу *пішло нам назустріч*, ми б самі зробили спортовий майданчик».

В українській мові вислів *іти назустріч* буває тільки в прямому значенні: «Жодна підвода не *йшла назустріч*, на схід» (О. Гончар), а відповідно до російського вислову в переносному значенні *идти (пойти) навстречу* українською мовою треба вживати слів *сприяти* (*посприяти*), *допомагати* (*допомогти, підмогти*). Отож і в наведених вище фразах треба було написати: «Завком *посприяв їй*», «Якби правління, колгоспу *посприяло* (або допомогло, підмогло)».

Кидатися в очі, упадати в очі (в око), убирати очі

«*Кидатися в очі* низька успішність учнів з алгебри й геометрії та англійської мови», – читаємо в протоколі обслідування одної школи. Тут виділений вислів скальковано з російського *бросаться в глаза*. Але в цьому не було ніякої потреби, бо є природний український – *упадати (упасти) в очі*: «Вона мені й тоді ще *в око впала*, що яне то молоде й хороше, та нещасливе» (Г. Барвінок); «Коли раптом *упала* мені *в очі* невелика пожовкла і пошарпана книжечка» (Л. Українка); «Він побачив дівчину лише мимохідь, але вона йому відразу ж *упала в око*» (Ю. Збанацький).

Є ще близький до попереднього вислів *убирати очі*: «Кожух такий, що *очі вбирає*» (С. Руданський); «Чергове поле в білих розводах *очі вбирало*» (К. Гордієнко). Цей вислів виступає тільки в позитивному пляні, тимчасом як перший – *упадати в очі* – може мати й позитивне, і негативне забарвлення: «*упадає в очі* низька успішність».

Користуватися успіхом і мати успіх

Раз у раз у рецензіях, де пишеться про успіх якогось артиста чи художнього колективу, буває вислів: «Виступ співака *користувався* незмінним *успіхом*»; «Танцювальний ансамбль Вірського *користується* в Парижі величезним *успіхом*».

Чи слушно вдаватися в таких випадках до дієслова *користуватися*, як у російській мові до відповідного дієслова *пользоваться*: «Пьеса *пользуется* большим *успехом* у зрителів»? Ні, в українській мові дієслова *користуватися*, *користатися*, *користати* мають вужче поле застосування, справді вказуючи на одержання якоїсь користі чи прибутку: «І благо тому чоловікові, котрий *користується* з сього світла» (Г. Квітка-Основ'яненко); «Якби ми вміли *користуватъ* з города, як німці» («Основа»); «Не штука, хлопче, сто штук знати! А штука є: з одної *користати*» (Ю. Федькович).

Такому російському вислову, як *пользоваться дурной репутацией*, відповідають українські: *недобру славу мати*, *у неславі бути*; російському *пользоваться славой (успехом)* – український *мати славу (успіх)*.

У наведених напочатку фразах дієслово *користуватися* було б до речі тільки в тому разі, коли б ми хотіли сказати, що співак зі свого виступу мав ту чи іншу користь, так само як і танцювальний ансамбль Вірського; оскільки ж про це тут і мови нема, то й треба було висловитись так: «Виступ співака *мав* незмінний *успіх*», «Танцювальний ансамбль Вірського *має* величезний *успіх*» (або «*визначається* великим *успіхом*»).

Крокувати, простувати, іти...

Останнім часом у періодичних і неперіодичних виданнях дуже поширилось нове дієслово *крокувати*. *Крокують* по сторінках художніх творів люди («Через годину Пархоменко *крокував* з своєю командою по вулицях міста»), *крокує* по сторінках журналів весна («Цього року по ланах *крокує* рання весна»), *крокує* по шпальтах газет навіть Першотравень («Нієвом *крокує* Першотравень»). Від цього слова молоді письменники творять похідні дієслова: *прикрокувати*, *закрокувати* («Спинив бричку, скочив на землю і швидко *закрокував* сюди»).

Цих дієслів не знала українська класична література й фольклор, легко обходячись давніми словами *простувати* («Явдоха і Галя ведуть під руки Петра... за ними *простує* Гринько». – П. Мирний), *рушати* («Всі *рушили* за ватажком Андрієм Корчакою». – І. Нечуй-Левицький), *іти* («*Йде* весна запашна перлами, квітами закосичена». – П. Тичина), *подаватися*, *податися* («Теофіл мовчки встає і *подається* геть». – Л. Українка), *прямувати* («Товариство на Січ *прямувало*». – Т. Шевченко), *маршувати*, *марширувати* (Українсько-російський словник АН УРСР, Словник Б. Грінченка), *ступати* («Широко *ступав* Марко, здавалось, і ваги ніякої не було у його на плечах». – О. Стороженко).

Як бачимо, в українській мові є досить слів, щоб не виникала потреба створювати неологізм; чи не природніше звучали б наведені вище фрази, якби замість цього *крокувати*, що так причарувало письменників і журналістів, поставити давні слова: «Через годину Пархоменко *марширував* з своєю командою по місту»; «Цього року по ланах *ступає (іде)* рання весна»; «Київом *простує* Першотравень»?

Мірилом потрібності й життєвості неологізму є народ і його мова: потрібне й доречне народ швидко сприймає й засвоює з книжок та преси, непотрібне, як ось, приміром, слово *позаяк*, що намагалося колись витиснути з ужитку давні слова *бо*, *через те що*, *тому що*, – відкидає. Така ж доля й цього штучного та непотрібного *крокувати*: хоч воно й увійшло разом із словом *позаяк* до наших академічних словників, та народ не сприйняв його, бо щось так і не чути, що б десь на Україні казали: «Голова колгоспу *крокує* до правління, а бригадир *закрокував* до своєї бригади», а кажуть і, очевидно, далі казатимуть: «Голова колгоспу *іде* до правління, а бригадир *подався (пішов)* до своєї бригади».

Треба пам'ятати, що йменник *крок*, який лежить в основі дієслова *крокувати*, означає українською мовою відстань між ногами, що рухаються, а не сам рух, як у російській мові *шаг*. На означення руху є інші українські слова *хода* («Впоперек дороги тихою *ходою* повз мене йшов старий дідон». – Я. Щоголів; «Замовк Ярема, зажурився, поїхав *ходою*». – Т. Шевченко; наддавати *ходу* або *ходити*. – Українсько-російський словник АН УРСР; «Пара зацікавила Сергія і він навмисне *уповільнив ходу*». – В. Козаченко); *ступа* («На тому березі почулася кінська *ступа*». – М. Коцюбинський; «Проти вітру повільною *ступою* ішли коні». – С. Чорнобривець).

Отже, треба не допускати штучних висловів типу «Ішов тихим *кроком*»; «Прискорив *кроки*» тощо.

Хибно створеною була й військова команда *кроком руш* відповідно до російської *шагом марш*. Українським відповідником до російських слів *шаг*, *поступь* є *хід*: «Екзекутор перейшов скорим *ходом* по хаті і стукнув палицею в один, другий і третій кут» (М. Черемшина). Отже, й у військовій команді треба замість слова *крок* поставити *хід*: *Ходом руш*, як це й зробили згодом чи не самі ж творці цієї команди.

(далі буде)

ЛЮБОСЛАВ ГУЦАЛЮК

Любослав Гуцалюк належить до рідкісних наших малярів в Америці, які є теж відомі в Європі. Він приїжджає періодично, що кілька років, на довший або коротший побут до Франції, там подорожує, багато малює і влаштовує індивідуальні виставки в Парижі, а крім цього, він брав участь у великих виставках «Салону Незалежних» продовж багатьох років, так, що, властиво, Гуцалюка можна зачислити рівночасно до мистецького світу Нью-Йорку й Парижу.

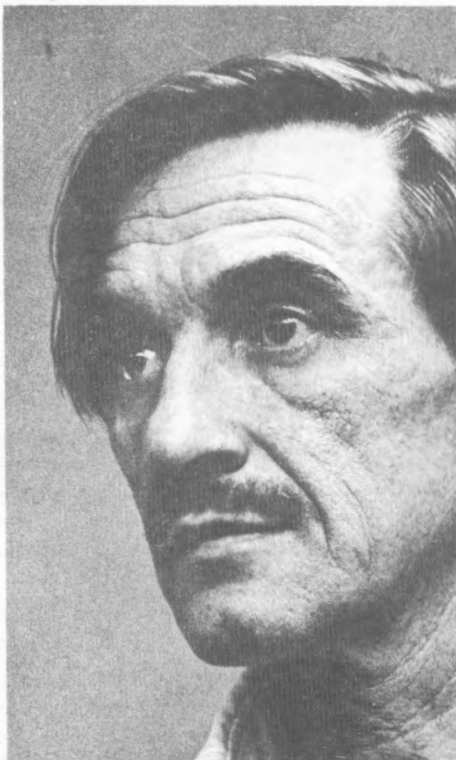
Треба сказати, що майже кожна його індивідуальна виставка, а мав він їх досі 13 (7 в Америці, 4 в Парижі і по одній у Мілані і в Торонті, найновіша з них відбулася у Парижі у квітні-травні 1976 року), це один окремих етап у його малярській творчості і хто, наприклад, мав нагоду бачити ці виставки, для того вони були дуже повчальні, бо показували виразно творчі зміни й ріст мистця.

Гуцалюк, як, зрештою, більшість мистців, не стоїть на місці, не вдовольняється здобутим знанням і осягами, але постійно шукає, як він каже «нової мови», нових висловів, інших підходів, вживаючи щораз то інших сюжетів, інакших барв і малярської техніки, а його мистецький шлях доволі довгий і різноманітний.

Якраз оці постійні зміни творчого процесу притягають найбільше увагу любителів мистецтва, головню в наші часи, коли публіка прямо домагається від маляра завжди щось нового й оригінального.

Розуміється, що коли Гуцалюк творить щораз то трохи по новому, то не на те, щоб приподобатися публіці, чи діяти під її тиском, але радше тому, що його малярство є чисто інтуїтивне і тим самим воно є надзвичайно чутливе на всілякі найменші зміни в його довкіллі і, взагалі, на зміни в світі.

Кожна творчість так чи інакше відзеркалює вдачу і темперамент мистця (інтелектуальне малярство може трохи в меншій мірі як інтуїтивне, бо це останнє є більш безпосереднє, спонтанне і щиріше). Тому то є деякі первні в творчості кожного майстра, які, мимо всіх стилістичних і технічних змін, залишаються незмінними, бо вони відзеркалюють особовість автора. Наприклад, у малярстві Гуцалюка тими сталими і незмінними первнями можна було б назвати гостру чутливість на нюанси барв, сильний ліризм, неспокій, делікатну радість, оптимізм та активний підхід до життя. «Я люблю малювати і моєю самотньою метою є принести глядачеві приємний та щасливо-цікавий настрій. Я бачив у мойому житті доволі поганого й жалкого, однак я є оптимістом і хочу переконати людей, що світ всежтаки повний краси і що людина має здібність творити — не тільки нищити» — каже нам Гуцалюк.

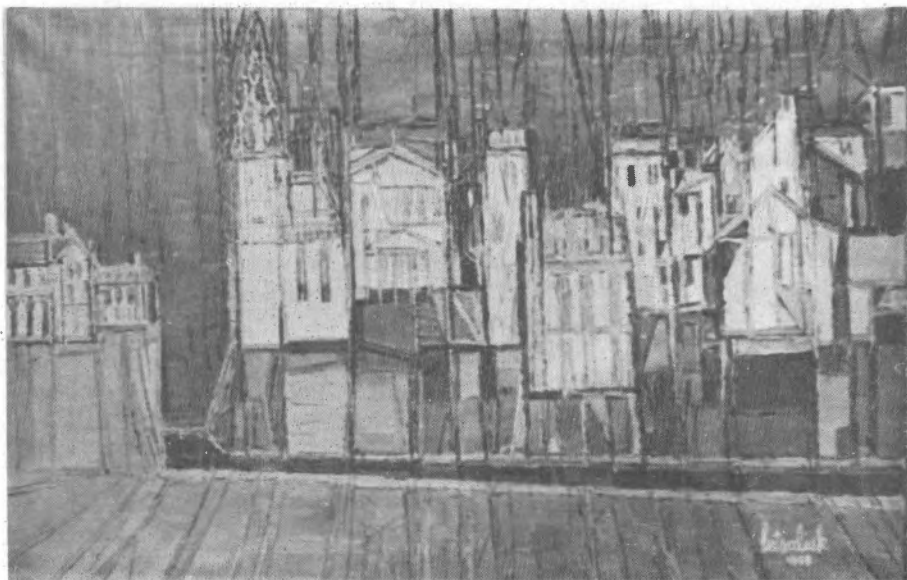
Л. Гуцалюк, здобувши мистецьку освіту, спершу в приватній школі Едварда Нюзака, а потім в американській школі, почав проявлятися рівночасно в графіці і в малярстві. Сильний нахил до графіки, велика увага й прив'язання до лінії були досить виразні у його перших малярських працях, а небагата тоді гама несмілих, стиснених, блідих кольорів ще більше унаявлювала цей графізм.

Та поволі, з роками, маляр перемагає графіка і сьогодні Гуцалюк компонує форми олійних картин може менше лініями, а більше самими кольорами. Це не значить, що він перестав цікавитися графікою, ні, він даліше радо працює в графіці, як книжковій так і у вільній, але в його малярстві тепер не видно впливу графіка, воно є суто «малярське», і цей перехід від графізму до чистого малярства можна вважати за одну із ліній розвитку творчості Гуцалюка. А якщо на деяких його сучасних полотнах видно лінії, то вони не походять від рисунка кольорами, лише від самого способу малювання ножем, що лишає на полотні лінійні смуги згущеної фарби.

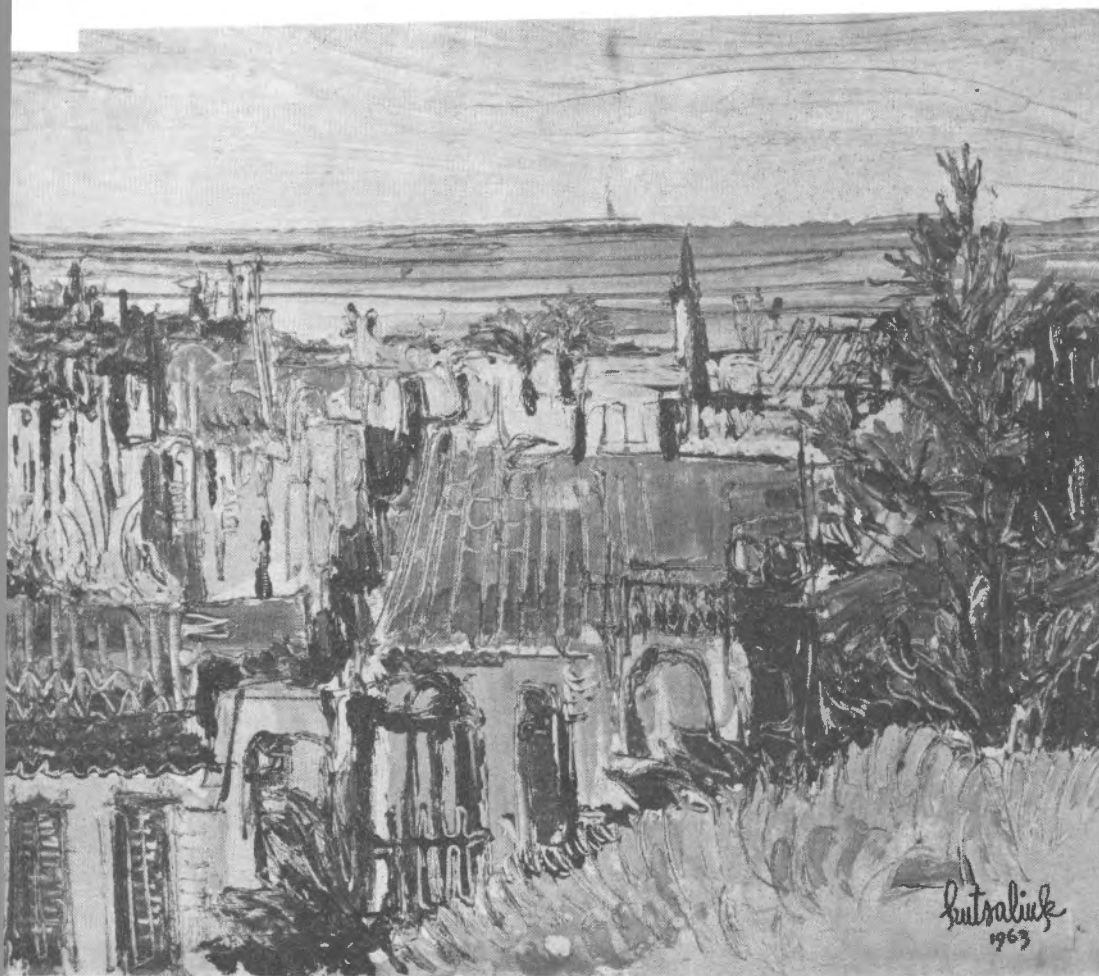
Другою розвитковою лінією його мистецького росту є постійне кольористичне збагачування. Гуцалюк, вийшовши від сірих, блідих барв, від майже однобарвних площ, перейшов до теплих, делікатних кольорів — синьо-сірих, блідо-жовтих, ясно-червоних, спокійних радісних тонів, в яких відбивалося тепло соняшного світла, щоб дійти сьогодні до сильних, гарячих, насичених і щедрих тонів, які місцями виглядають немов яркі вітражі просвітлені соняшним промінням. «Сонце завжди світить у картинах Гуцалюка, звичайно це весна або літо» — писав американський критик Джон Гесс Майкелс у 1969 році.

І це саме якраз у кольорах, у їх красі, свіжості і делікатності та в їх гармонії полягає сила і чар малярства Гуцалюка, а його місце в нашому мистецтві є серед малярів кольористів, як наприклад, О. Гриценка і В. Хмелюка.

Третьою розвитковою лінією Гуцалюка можна вважати збагачення, чи «згущення» композиції. Його ранні твори були далеко більше проглядні, прозорі, зі строгим і економним рисунком та зі спокійним, контемплативним настроєм.

Місто в Іспанії, олія 1959

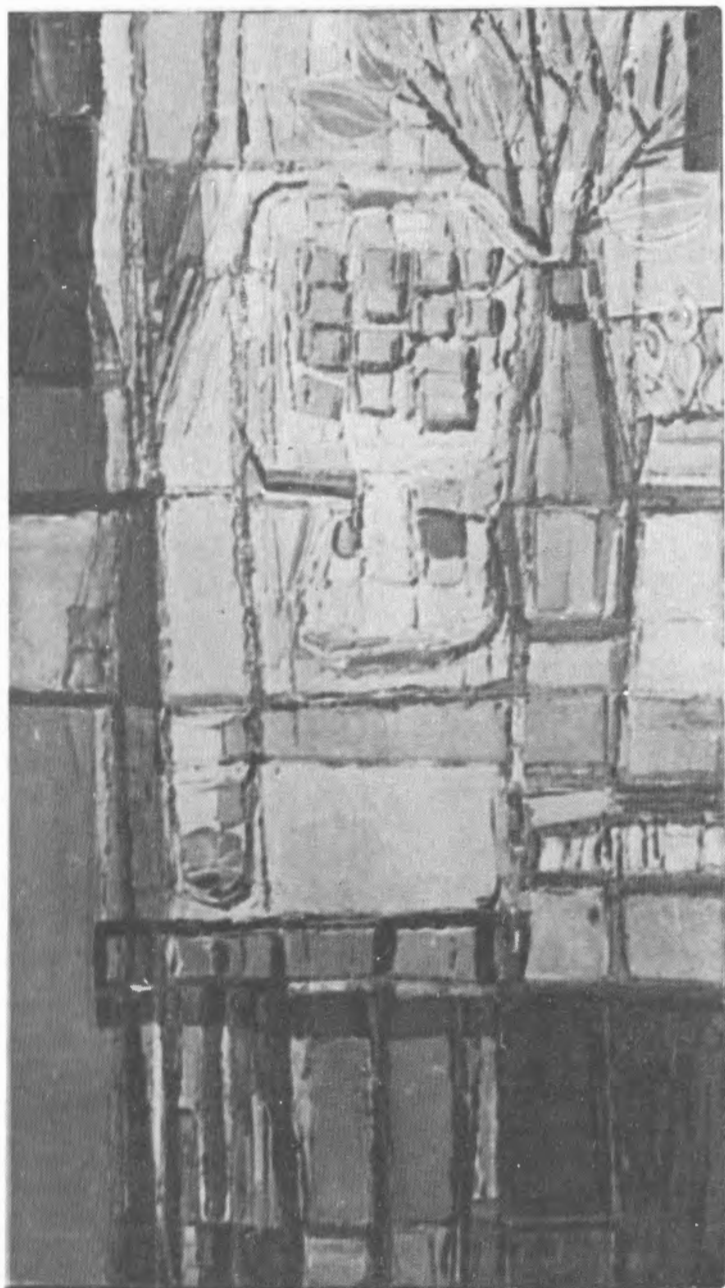
Провансальський краєвид, олія 1963

З часом його композиції ставали багатші на деталі, були більше випрацьовані, форми виходили згущені, сконцентровані, дедалі, вони набирали барокового руху і розмаху (д-р М. Нузьмович назвав цей період влучним терміном «кучерявий барок»), а останньо вони дійшли до пів-абстрактних форм, потрактованих у сильному експресіоністичному дусі.

Щоправда, його малярство ніколи не було виразно реалістичне, однак давніше можна було скоріше відгадати сюжет з першого погляду ніж тепер, коли то деякі найновіші його композиції є майже цілком абстрактні, а більшість з них напів абстрактні.

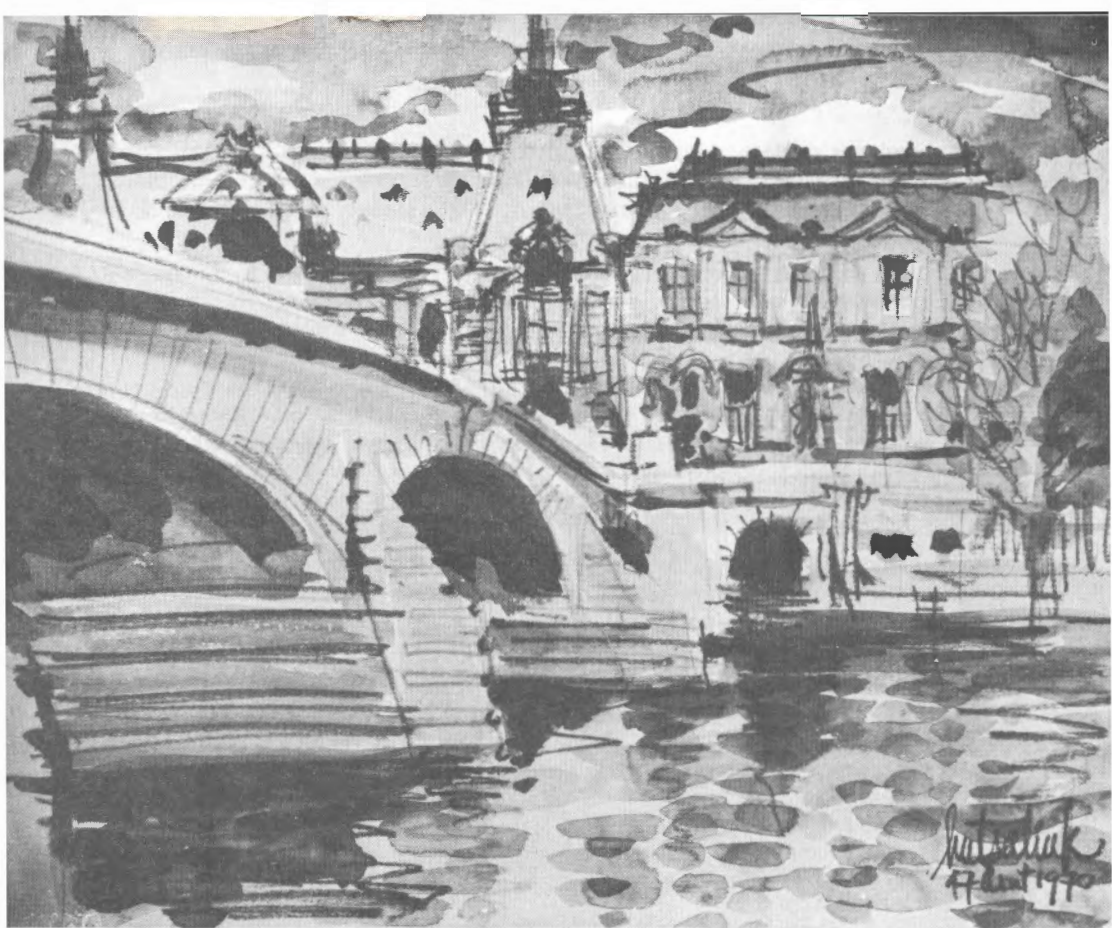
Коли йде про сюжет картин Гуцалюка, то вони переважно обмежуються до краєвидів і то до міських краєвидів, очевидно, уявних, недійсних. Дійсні краєвиди він малює хіба в акварелях, або в рисунках з природи та в деяких дереворитах. При тому є цікаво замітити, що малярі, котрі народилися і живуть у містах, краще відчують і частіше малюють міські пейзажі ніж сільські.

У своїх пейзажах Гуцалюк не прагне до точної передачі на полотні баченого в природі, лише старається віддати настрій душі, що його викликає даний краєвид; його більше цікавить у краєвиді сама атмосфера й світло ніж фізична подібність. Тому то міські вежі, катедри, хмарочоси, мости часто такі фантастичні і нереальні на картинах Гуцалюка, зате вони надзвичайно поетичні і,

Стіл з китицею квітів, олія

Міст на Сені, аквареля 1970

можна сказати, музикальні (знавець музики міг би легко підняти відповідну мелодію для кожної картини Гуцалюка).

Деякі його пейзажі знову ж переносять нас у таємничий світ казки, в якому панують невлучима, піднесена радість і спокійна гармонія. Є це уявні щасливі надморські міста, до яких хотілось би знайти дорогу...

Крім краєвидів, Гуцалюкові дуже добре вдаються інтер'єри хат, але він їх тепер менше малює. Поза архітектурою, він любить малювати натюрморти, квіти, а вже рідше сцени з життя, портрети і акти. В його краєвидах не видно людей, однак вони через те ніяк не є сумні. Гуцалюк не є мізантроп, але працюючи при рисункових фільмах, він стільки нарисовував людей, що в своїх полотнах хоче «відпочити» від них.

Його техніка — це малювання ножем, а дехто навіть каже, що Гуцалюк малює «гребінцем», бо на образі видно лінійний рельєф, немов би хтось потягнув гребінцем згори на долину по свіжій густій фарбі, залишаючи лінійні сліди. Ці лінії, будучи переважно вертикальними, надають часом картині ілюзію висоти і глибини, а рівночасно вони заступають у якійсь мірі перспективу, на яку мистець не завжди звертає увагу (часом так і мається враження, що маляр укладає так композицію, щоб не мусіти її малювати в перспективі). Давніше лінії фактури образу були прямі і вертикальні, тепер вони є різні — одні вертикальні, на інших полотнах — круті, еліптичні, круглі, деякі зроблені з великим розмахом і надають картині враження руху.

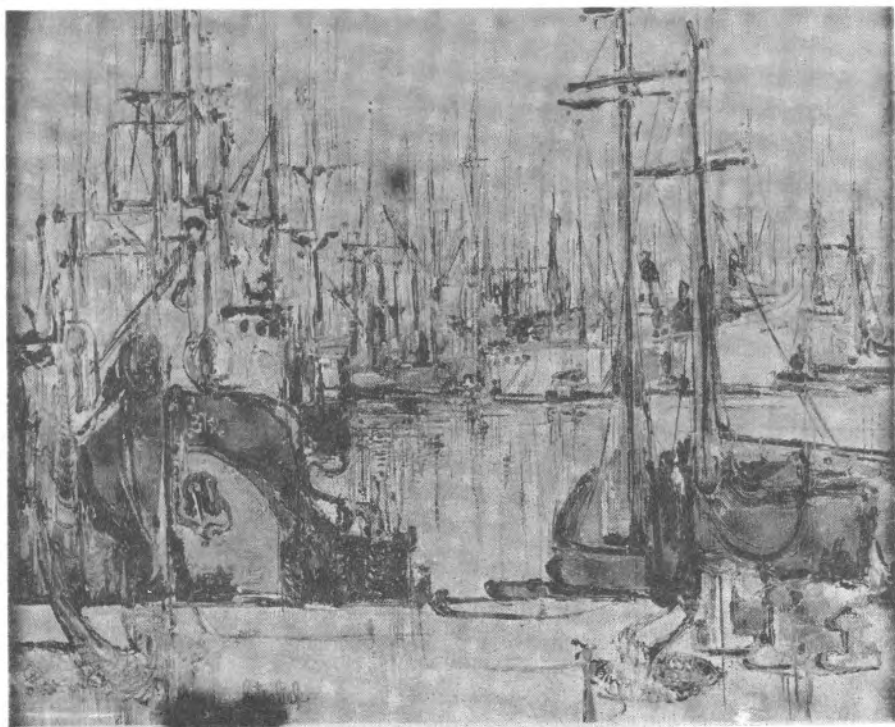
Попри весь модернізм і оригінальний, особистий стиль Гуцалюка, він залишається у своєму малярстві українським мистцем, це видно в першу чергу

у його сильнім ліризмі, у прагненні до гармонії, в погідності і чистоті барв, як теж і в площинному, двовимірному підході у багатьох композиціях, також можна спостерігати в його творах нахил до декоративності і до стилізації як теж і повздержливість від усяких екстрем.

Гуцалюк не лише маляр, але і відомий графік. Будучи учнем в Е. Козака, він почав від рисунків-карикатур, що їх часом поміщував в журналі «Лис», а потім у «Лисі Микиті». Він ілюстрував довгі роки журнал «Веселка». Гуцалюк komponує екслібриси, проектує обкладинки книжок, виготовляє ілюстрації. У вільних рисунках він найбільше любить краєвиди і портрети, як теж і живо схоплені сцени з життя. Під час подорожей він заповняє грубезні альбоми швидкими рисунками, які служать йому опісля за теми до олійних картин. Він дуже радо рисує нашвидку-руч портрети своїх знайомих. Його рисунки є легкі, нервові, дуже влучні, без детального викінчення ні без тінювання, інколи вони мають нотку дотепу і незлобного гумору.

В дереворитах Гуцалюк відтворює цікавіші архітектурні ансамблі, які мають історичну, а передусім естетичну вартість (в травні 1976 року Національна Бібліотека в Парижі закупила в Гуцалюка чотири дво-кольорові дереворити з видами старих дільниць Парижу).

Синтезу малярства Гуцалюка висловив короткими словами д-р Микола Кузьмович: «Творчий процес у Гуцалюка проходить на чисто оптичному поземі. В його картинах немає ні метафізики, ні символізму, ні емоційних вибухів. Його творчість — це сублімація та перетворення баченого. Але тому, що його наставлення до світу є підставово позитивне, то й його картини викликають у глядача реакцію підсвідомо позитивну. Цей процес у Гуцалюка не є свідомий — це не є навмисне, поверхове естетизування. Це радше квестія світосприймання, яке саме так, а не інакше закрашує його оптичну перцепцію.

Спогад з Півдня, олія 1975

В тому контексті можна ствердити, що мистецтво Гуцалюка властиво йде в розріз із мистецькими виявами великого числа його сучасників, що відзеркалюють негативістичний духовий клімат у духовості західного світу за останніх 10 чи 15 років». («Свобода» 15.10.1964).

Любослав Гуцалюк народився у Львові в 1923 році. До гімназії ходив у Перемишлі і у Львові. Під час II. світової війни попав до табору праці в Німеччині, де його застав кінець війни. Опинившись у таборі для втікачів у Берхтесгадені, він учився там мистецтва у маляра і карикатуриста Едварда Козака.

В 1949 році Гуцалюк виїхав з Німеччини до Америки, осів у Нью-Йорку і став американським громадянином. Там прийшлося йому, як, зрештою, багатьом емігрантам, перебути кілька дуже тяжких років. Щоб могли даліше вчитися, він бере фізичну працю в день, а вечорами ходить до солідної мистецької школи Купер Юнйон у Нью-Йорку, яку кінчить із відзначенням у 1954 році.

До 1961 року він ділить свій час на зарібкову працю і на малярство, працюючи для реклами в телевізії та для рисункових фільмів. Першу індивідуальну виставку малярства Гуцалюк мав у Парижі в 1956 році, яка дала йому сильну заохоту до дальшої праці і довіря до власних спроможностей.

Від 1961 року він покидає комерційну працю, щоб присвятитися виключно мистецькій творчості.

Гуцалюк надзвичайно працьовитий і плідний маляр і його твори швидко розходяться по українських та чужих колекціях.

Його ім'я є відоме у фахових періодиках та в американських і французьких мистецьких довідниках.

Гуцалюк є одружений і має одного сина, який теж, кажуть, цікавиться мистецтвом.

Володимир Попович

Дахи Вожірару, дереворіз 1972

Виховники

проф. Гр. Ващенко

ОСНОВНІ ЗАСАДИ РОЗУМОВОГО ВИХОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Можна з певністю сказати, що коли б не татарська навала, яка розвалила Київську державу, Україна була б тепер однією з найкультурніших країн світу. Але й утративши свою державну, українці майже до кінця XVIII століття саме через свої високі природні здібності стояли щодо культурного рівня значно вище своїх північно-східних сусідів. Про це свідчать, з одного боку, відзиви про українців різних мандрівників-чужинців, що відвідували Україну, а з другого, – керівна роля українців в розвитку російської культури в кінці XVII і протягом майже всього XVIII століття. Навіть в XIX столітті українці, працюючи на чужій, московській ниві, виявили великі творчі здібності в різних галузях культури. Для доказу досить назвати імена таких письменників, як Гоголь, Короленко, вчених, як Потібняк, Веселовський, Багалій та багато інших. За большевицькі часи Україна дала таких видатних учених, як найкращий фізик СССР, Капиця, найвідоміший агроном-дослідник Лисенко та інші.

Навіть сучасний рівень української культури, будучи не досить високим, все ж таки свідчить про великі інтелектуальні здібності українців. Живучи сотні років під чужим ярмом, в умовах чужинецької експлуатації, ведучи криваву боротьбу за своє існування, віддаючи значну частину своєї інтелігенції на чужу роботу, кривавлючись в боротьбі з ворогами, в якій загинули найкращі сини й дочки України, – український нарід не тільки зберіг свою національну мову й побут, але й створив свою літературу, науку, музику, малярство. Ми не можемо сказати, що наша духовна культура стоїть на рівні культури німецької чи англійської, але все ж таки ми маємо таких письменників, як Шевченко, Франко, що заслуговують на всесвітню славу, й такого вченого, як Михайло Грушевський, що ніяк не поступається перед найвидатнішими російськими істориками.

Важливим свідоцтвом інтелектуальної здібності українського народу може бути й культурне життя української еміграції. Будучи на становищі безправних ДП, живучи в злиднях, під страхом примусової репатріації, українці зуміли організувати не лише початкові й середні, а й високі школи, що стоять навіть на вищому рівні, ніж школи емігрантів інших національностей, які у себе на батьківщині мали далеко кращі умови для культурної творчості, ніж українці. Свої досягнення в галузі культури українці мають завдячувати своїй великій цікавості до знання, непереможному потягові до освіти. Про цю рису українського народу писав ще Павло Алепський, якого дивувала велика кількість письменних людей на Україні, й то не тільки чоловіків, а й жінок. Цю рису українців виявляли навіть на московській военній службі. Про українських солдатів

склалась така думка, що вони намагались потрапити в першу чергу не на кухню, або в інтендантство, як солдати інших національностей, а в т. зв. «учебну команду», де все ж таки давалась хоч якась наука.

Друга риса інтелекту, що нею розрізняються між собою окремі люди й нації, – це спрямування інтелектуальних здібностей. Наприклад, фінікійці виявляли великі здібності в галузі торгівлі й мореплавства, єгиптяни – в галузі рільництва, архітектури й астрономії.

Український нарід в Київський період виявляв всебічні здібності. Про його здібності в галузі науки свідчать твори тодішніх письменників, про здібності в галузі поезії – такий твір, як *«Слово о полку Ігоревім»*, що був мабуть далеко не єдиним, про здібності в архітектурі й малярстві – Десятинна церква, Софіївський і Михайлівський Собори, Золоті Ворота та інші. Є всі підстави думати, що високо на Україні стояло й сільське господарство, не зважаючи на постійні наїзди кочовників. Україна доставляла збіжжя на південь і на захід. Історичні джерела вказують на те, що українці не тільки займались хліборобством, але й садівництвом. Про високий рівень його свідчить, між іншим, те, що в Київській Русі плекався виноград, що в умовах українського підсоння вимагає досить високої техніки, а головне, любови до сільськогосподарської культури. Нарешті, на Україні була досить розвинена торгівля, що мала досить широкий обсяг і включала різні народи півдня і півночі, заходу й сходу.

В Козацький період українців характеризує майже така сама різноманітність здібностей: до науки, поезії, малярства, хліборобства, ремесла. Особливо характеристичною з цього погляду була *діяльність наших браутов*, що склалися переважно з міщан, які були ремісниками, крамарями й разом з тим виявили велику цікавість до науки.

В XIX і XX століттях про таку різноманітність інтелектуальних ремісниками, українців не може бути мови. *За цей час вони виявляли більше теоретичні ніж практичні інтереси.* Україна дала в цей період своєї історії порівняльно багато вчених, поетів і письменників, але мало дала славетних інженерів-винахідників. І з цих видів практичної діяльності українці виявили найбільше зацікавлення сільським господарством, хоч і воно не було поставлене на належний рівень.

Характеристичне те, що українці за останні часи мають значні досягнення в галузі гуманітарних наук і значно менші в галузі наук, що безпосередньо пов'язані з практикою.

Слід також відзначити занепад в українців інтересу до торгівлі. В кінці XIX і в початках XX століть доводилось спостерігати у деяких українців, особливо у заможної селянської верстви-козачства, навіть призириле ставлення до торгівлі. Заможний козак вивозив збіжжя на станцію, коней і волів на ярмарок, але він соромився везти на базар молоко, яйця, курей, тощо. Так само він не мав охоти відкривати крамничку, або янесь підприємство. Торгівля на Україні майже виключно була в руках жидів і москалів. Так само мало було між українцями ремісників. Шевці, кравці, мулярі, теслярі, – все це здебільша були жиди або росіяни. А проте, наведене вище не свідчить про відсутність в українців практичних здібностей. Вони лише занепали через несприятливі умови політичного й господарського життя. Доказом цьому може,

між іншими, бути приклад таких підприємців широкого масштабу й великих здібностей, як цукроварі Харитоненко і Терещенко, що майже із нічого створили великі капітали і надзвичайно широко розгорнули свої підприємства. Характерна властивість цих підприємців, особливо Харитоненка, що це підприємці нового типу. Вони дуже добре зрозуміли велику роль науки в господарстві, й підтримували її і закладали в себе лабораторії, дослідні станиці і т. ін. Другим доказом наявності практичних здібностей українського народу може бути розвиток в ХХ столітті кооперації, як на Наддніпрянщині так на Західній Україні.

І все ж таки ми мусимо відзначити, що розвиток практичного інтелекту у нашого народу, а особливо його інтелігенції, покищо відстає від розвитку інтелекту теоретичного.

Мислення, як і фантазія, є перш за все процес переробки того матеріалу, що дає сприймання. Отже навіть в елементарних процесах мислення підноситься *над даними сприймання і відходить від них. Але цей процес відходу від конкретної ситуації може бути більшим або меншим.* Коли напр., людина міркує собі над тим, як зрубати деревину, щоб вона, упавши менше поломала сусідніх дерев, його мислення дуже пов'язане з ситуацією. *Коли ж людина думає над тим, чи можна розглянути психічні явища, як певну властивість матерії,* його мислення, хоч може бути викликане певними конкретними фактами, далеко відходить від даної ситуації. Отже, подібно до фантазії, мислення однієї людини занадто приковане до конкретних умов її життя. Воно не підноситься над ними так, щоб конкретна ситуація зникла, і в свідомості виникли проблеми більш загального характеру. Навпаки, є люди, мислення яких настільки вільне від впливів ситуації, що вони навіть забувають про неї. Класичним прикладом такого типу мислення може бути Архимед. Про нього історики розказують, що в той момент коли римські вояки після облоги увірвались у рідне місто Архімеда, той був заглиблений у розв'язуванні якоїсь геометричної проблеми і міркував над накресленою на піску фігурою. За таким заняттям застали його вояки. Але Архимед так був заглиблений в свою роботу й настільки забув про страшну ситуацію, в якій він був, що попросив вояків не порушувати його рисунку.

Зрозуміло, що перший тип мислення більш властивий малоосвіченим людям, другий – людям освіченим і високо-інтелігентним.

Отже, коли йде мова про маси українського народу, що складається переважно з селянства, ми мусимо відзначити, що їм більше властиве ситуативне, ніж абстрактне мислення. Але, коли порівняти українського селянина з селянами інших національностей то ми мусимо відзначити наявність у нього природної інтелігентності й інтересу до того, що виходить за безпосередні межі його оточення. Цю рису української простої людини відзначали ще мандрівники XVII-XVIII століть. Її відзначали дехто з чужинців і за останні часи перед жовтневою революцією. Особливо мені запала в пам'ять розмова з однією чужинкою, що мала в собі кров французьку, англійську й німецьку й перебувала у всіх країнах Європи. Вона порівнювала українського селянина з французьким і віддавала повну перевагу першому. Французького селянина вона характеризувала приблизно так, як характеризує його Мопасан, себто, як людину надзвичайно вузьку, занадто практичну й

нецікаву. Навпаки, щодо українського селянина, то вона відзначала певну широчінь його інтересів. »З ним, – казала вона, – можна залюбки побалакати й довідатися від нього про багато цікавих речей«. Подібну ж думку про українського селянина мені доводилось чути від одного редактора великої німецької газети. Тираж останньої під його керівництвом дуже збільшився. Німець придивився до українського читача й казав, що тираж газети можна б збільшити ще втриє, бо українці, особливо селяни, буквально розхаплюють газети й читають їх дуже уважно, чого він не помічав серед німецького селянства.

Здібність типового українця підвестися над ситуацією, певна широчінь мислення, створюють ґрунт для розвитку синтетичного мислення, здібностей до широких узагальнень. Таке мислення властиве перш за все філософові, бо якраз філософія розглядає найбільш загальні питання буття і знання.

Дійсно, типовий українець, зокрема український селянин, дуже любить роздумувати над загальними питаннями, про світ, правду і т.п. Такі розумування широко відбиті і в українському фольклорі, і особливо в народній пісні. Для прикладу візьмем хоч думу про бурю на Чорному Морі. Скільки тут глибокої філософії, який високий погляд на мораль, на ролю щирого покаяння. Можна було б сподіватися, що Україна дасть багато своїх визначних і оригінальних філософів. Але вона покищо дала тільки одного такого філософа, а саме, – Григорія Сковороду.

І в галузі мислення, як і в галузі фантазії, українці не могли використати своїх високих природніх здібностей.

Виходячи з принципів заłoженъ сучасної педагогіки і з характеристики інтелектуальних властивостей українського народу, та тих завданъ, що стоять перед ним, ми можемо накреслити в загальних рисах і ті завдання, що стоять перед нами в галузі інтелектуального виховання нашої молоді.

(далі буде)

У Видавництві СУМ появилася довгоочікувана книжка пера відомого українського Педагога проф. Григорія ВАЩЕНКА п.з.

ВИХОВНИЙ ІДЕАЛ

На 208 стор. Автор розглядає большевицький виховний ідеал з його критикою, християнський виховний ідеал і похідний від нього загальноєвропейський виховний ідеал. В другій частині порушує питання НАЦІОНАЛІЗМУ й ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМУ та на підставі історичних даних виводить УКРАЇНСЬКИЙ ІДЕАЛ ЛЮДИНИ. Книжка дає відповідь на всі питання українського християнського світогляду і йому протилежних течій. Ця книжка повинна знайтися в руках кожного учителя, виховника і батьків, що мають допомагати своїм дітям засвоїти українську духовість. Набувати книжку у референтів сумівських виданъ по Осередках та в українських книгарнях.

Фізична Культура

Д-р Степан ЗОЩУК

Підстави здоров'я

Містимо чергову статтю нашого відомого фахівця здоров'я, яку він нав'язує до попередніх статей поміщених у «Авангарді».

Ред. «Авангарду»

У статті д-ра Івана Головінського про виховання ідеалу («А» ч. 5/124 стор. 302 і наступні) він згадує П'яже, твір «Біологія і знання», але П'яже не подає у згаданій книжці ніяких дійсно біологічних засновків, з яких було б видно те причинове відношення між законами біології та виявами у духово-душевно-умовій площинах. Це ті ж закони біології-фізіології, становлять якість наших духово-душевно-умових виявів. Якраз це й виходить з філософії Арістотеля, ба й Томи з Аквіну, а їхня ж філософія прийнята християнством. Арістотель поставив тезу, що душа існує як окреме явище-істота, але проявляється назовні вона може тільки через наше тіло, точніше, крізь клітини мозку.

Мозок (його клітини) є тою сочною, яка збирає проміння духу все-світу і передає їх на зразок райдуги, у виді прерізних виявів, які ми називаємо умовими, чуттєвими, волею, талантами, етичними та іншими. У зв'язку з цим пригадаймо вчення Томи з Аквіну (читай «Авангард», ч. 6/125 стор. 392 і наступні), які вповні покриваються з тим же Арістотеля.

Один з найбільших лікарів на грані 19/20 століття (якщо не найбільший) М. Бірхер-Беннер (Швайцарія) з'ясовує це відношення душі-тіла так: «Розв'язка питання харчування промощує шлях для розв'язки питання душі, яка відтак обнімає перше; а розв'язка суспільного питання залежить від обох, і ними обумовлена».

Фрідріх Ніцше, цей неперевершений спостережник, ставить справу ще яскравіше. Він пише: «Культура людини від двох тисяч літ не поступила ні на крок, з приводу безглуздя, яке володіє у варні (кухні), жінка у варні нагадує істоту без мозку... її бо доля доручила харчування людини і що вона (жінка) з цього зробила?» (з пам'яті). Цей вислів вимагає сьогодні доповнення в такому змислі, що й чоловіки мають особливий вплив на отой протиприродний харч, який він (чоловік) споживає.

Уточнімо ще раз: всі духово-душевні-умові вияви (їх якість) залежать від якості і кількості клітин в нашому мозку, а ті, з черги, залежать від того, чи дух-душа, яка кермуватиме розвитком нової істоти зі заплідненого яєчка в уразі жінки, знайде усі матеріальні засоби (у всіх трьох шарах Томи з Аквіну) для будови її (новітньої істоти) на подобу Божу. Якщо не знайде отих засобів, (зачинників, розчинників) первнів, прим. магнезію, прерізних хемічних солей, амінових кислот, ненасичених товщевих кислот, вуглеводанів, запашних речовин всіх у докладно вимірених кількостях, отже, не забагато їх, та й не замало (або деякі бракуватимуть, а то й кількість деяких не вистачатиме, то розвиток може бути в різній мірі ушкоджений, так що на світ приходить єство з різними видимими, а у ще більшій мірі невидимими, ушкодженнями у тілесному, через що й вияв якостей духа-душі-ума є обмежений.

Знам'янці, також родоспадкова прозябина (Ербмассе), можуть бути знищені або пошкоджені як такі, частинно або в цілості, проміннями ікс (Рентгена), проміннями гамма (вижбурлювані з атомових горнил, з розр'яджування атомових стрілен, підводних суден, порушуваних атомовою дужиною і т.д.) і проміннями званими нейтрінос, що постають при розбиванню атома урану у атомових горнилах.

Всі ці згадані, й не згадані, вище чинники мають такий чи інший вплив, в такій чи іншій мірі, один лише, а чи більше їх нараз, на розвиток поодиноких оруддів плоду, в тому й мозку, тої чудової бандури з неозорим числом струн, на яких дух-душа зможе вигравати чудові мелодії, якщо струни ті будуть всі доладу, а число їх буде повне, передбачене Творцем (тобто таке, яке передбачив Творець, щоб була Йому подібна)

З повищого виходить, що ми можемо мати успіх розвинути виховними засобами прим. волю, чи яку іншу прикмету, якщо дана прикмета, була заложена у відповідному знам'янці, а у мозку з цього приводу було закладене відповідне сузір'я клітин мозку. Такі поняття як ум (інтелект), вдача (характер) є збірними тямками, а тому немає знам'янців ума (інтелекту), а чи вдачі (характеру).

З повищого виходить, як переважним є, щоб харч жінки, яка задумує вийти заміж, був під кожним оглядом зрівноваженим (щоб запевнював достачу всіх зачинників (вітаміни), розчинників (фермент, ензим), хемічних первнів, прим. магнезій, залізо, мідь і т.д. – всяких солів, амінових кислот (з білків), ненасичених товщевих кислот (з олій різного насіння), вуглеводанів з повного зерна (овес, ячмінь, пшениця, гречка, повний риж, просо, стручкові і т.д.), досить води. Зачинники, розчинники, первні і лугові нівечники (Буффер субстансес) знаходяться, у відповідних кількостях, у харчах (світу рослин – овочі, городина і зерново-стручкові харчі), їх обмаль, а то й зовсім немає у харчах звіринного світу, коли зважити, що ми їмо ті останні лише у вареному, жареному або печеному стані, що й вбиває в них всі життєдайні речовини, які могли в них бути, очевидно у невеликих кількостях.

Такий зрівноважений харч запевнює повне здоров'я ще тим, що в такому харчі є дуже мало згаданих вище отрут, що у кормоводі вони не викликають ніяких розладдів (запальні стани), з цього приводу їх травлення є досконале, вслід за тим і їх присвоювання, все разом дає знамениту відпорність її тіла прти живків (вірус), заживків (заразні –

бактерія), пліснів, токсоплазми і т.д. Коли так приготована жінка завагітніє, а її харч буде далі зрівноважений, то в той спосіб вона створить ідеальні умови для всестороннього розвитку плоду.

Очевидно її напитком має бути лише джерельна вода, овочеві соки, соки з городини без солодку (цукру), солодошів, солодких печив і без алкогольних а й таких, які хоч не мають в собі алкоголю, зате мають солодило (сахарину або циклямат соду), барвик (похідний аніліни), фосфорову кислоту і, у випадку кока, ще й алькалоїд. Молоко не є напитком, а харчем, до того сьогодні, сумнівним харчем, хіба, що маємо власні корови, або вони є нам відомі, як їх годують і без отрут типу ДДТ.

Почавши ще перед завагітнінням і відтак, завагітнівши, не сміє курити ні сидіти у закуренних приміщеннях або перед зоровим передатником (телевізія).

Зоровий передатник шкідливий під кожним оглядом; він висилає у простір світліці, у якій сидимо, т.зв. проміння Пулюя (проф. Пулюй з Празького Університету відкрив це проміння, але звуть їх катодовими. Пулюй був українцем); те проміння є біологічно чинне, прим. в Англії спричинили у багатьох дітей сивий морок (катаракта); друга шкідливість в тому, що замість руху на свіжому повітрі, прим. замість проходу, сидиться, до того ще в закуреній хаті, з обвантаженим животом всяким тяжкостраним, а то й нестраним їством, у великих кількостях. Зоровий передатник веде до отупіння, головню в діввори.

Чим більше руху на свіжому повітрі (прим. працюючи на полі, на грядках, в господарстві, прохід аж до кількох годин поступенно, пливання і т.д.) тим ліпше для самої вагітної і, очевидно, для всестороннього розвитку плоду.

Від хвилини приходу на світ нової істоти, справжнє вирощування (культура) людини вимагає від матері, а й від цілого оточення (головню від бабки, тітки і сусідок) незвичайної дисципліни супроти себе і супроти молодого ества. Вся увага має бути зосереджена в напрямі умов існування, які б сприяли всесторонньому розвитку новородка, тобто запевнити йому повне здоров'я.

Від чого залежить його повне здоров'я? В першу чергу від здоров'я матері. Якщо мати перед і в часі вагітності належно притримувалась вказівок щодо якості і кількості харчу та якості й кількості руху на свіжому повітрі, тримаючись здаля від таких шкідливих чинників як курення тютюну, чи вдихування його диму, алкоголю, зорового передатника і т.д., не переживаючи ніяких тяжких струсів зі зовні, то наслідком може бути лише повне здоров'я матері і її дитини. Щоб однак те здоров'я запевнити й на будуче, ніякий з вище згаданих чинників не може бути змінений. Повне здоров'я матері запевняє те, що її молоко у грудях появиться і, що воно буде повновартісне. Повновартісне молоко матері запевнює повне здоров'я і всесторонній розвиток дитяти, – все це головні умови справжнього вирощування (культури) молодого ества.

Багато жінок-матерей сьогодні не мають молока у своїх грудях, або мають його замало, і тому не можуть сповнити головної передумови справжнього вирощування людини. А скільки матерей, які справді мають молоко у своїх грудях, але те молоко є у різній мірі отруйне,

з приводу неправильного харчування, що спричинює в них розладдя в травленні, в переміні речовин, на всіх її поземах. Коли така жінка терпить проносом (серливицею), запором калу у кишках, болями голови, грипою, нервовістю, безсонністю, має гарячку чи якенебудь недомагання, то воно доказує, що в її крові кружляють отрути різного роду і перейшовши (проминувшись) до її молока від'ємно впливатимуть на травлення, переміну речовин новородка, а вслід за тим перешкоджатимуть правильному розвитку, розтривожуючи при тому його нервову систему. Дитя може навіть тяжко занедужати а то й вмерти. Кожне найменше розладдя у матері в ту мить відбивається на здоров'ю і самопочуванні дитини. Непростимим гріхом супроти дитини є ще, коли вона сама (мама) курить або в хаті хтось інший курить.

В таких випадках, цілком помилково, звалюється вину недуги дитяти на заживки (бактерії), живки (віруси) чи »перестуду«, замість з цілою певністю шукати її у матері, якої молоко зі згаданих причин затроює тіло дитяти і в той спосіб обнижує його відпорність проти заразнів, які в нього й перед занедужанням існували, але були безсильні у виді його повної відпорности.

Кожне занедужання дитяти є доказом, що у молоці є якісь шкідливі чинники або є замало життєдайних речовин (зачинники, розчинники, первні, лугові нівечники і т.д.) або дитя є перекормлене. Все це противиться вимогам справжнього плеку людини.

У випадку, коли в матері немає молока у грудях, залишається коров'яче молоко, але в такому випадку, треба упевнитись, як ті корови годують, чи корови пасуться, чи не хворіють, чи не уживає властитель отруй типу ДДТ і т.д.

Молоко дається по можності сире, розпущене пів на пів з джерельною водою в перших 6-ти місяцях, без добавки солодного (цукру), але з поступенною добавкою соку з моркви, потім з яблука, грушки і т.д., а потім вівсянець, теж без солодного, з добавкою тертої моркви, або яблука і т.д., а потім варена морква, кашки з повного зерна, в хаті свіжо змеленого зерна (овес, пшениця, ячмінь, повний риж, гречка і т.д.). Каригідним є подавати дитині якийнебудь харч із звіринного світу крім молока! Всі готові харчі, якби їх не вихвалювано, включно до порошкового молока, ніколи не дорівняють відживчій вартості молока матері, під умовою, що її здоров'я буде повне. Тямити, що ворогом ч. 1 для здоров'я новородка і дітей взагалі є солодке (цукор) і всі вироби з нього і з ним, солодкі печива, чоколяда і накао з молоком і цукром (що доказав Кушакоф), ворогом ч. 2 є харчі із звіринного світу, за виїмком хіба молока, у малих кількостях, а з інших лише у кількостях прянощів, ще краще взагалі не уживати, тимбільше сьогодні, знаючи, як сильно зажажені хемікаліями, гормонами і т.д. і в яких нездорових умовах »плекають« всю ту нещасну звірню назаріз, включно до птиці і риб.

У випадку непевности щодо доброякости коров'ячого молока, ми можемо робити молоко, прим. зі солодких мигдаликів, зернят соняшника, але є у продажу молоко зі сої.

(далі буде)

СУМ в дії

3-й весняний табір Дружинників у Німеччині

Весною 1974 р. введено в систему сумівського таборування в Німеччині вишкільний табір для дружинників СУМ. Що тоді уважалося експериментом, сьогодні, після третього табору цього роду в Гомандінгені, виявилось корисним та кінцевим збагаченням сумівського життя в Німеччині. Успішні старання Крайової Управи заохотили до участі також подруг і друзів з інших європейських, та навіть позаокеанських країн, створили форум виміни думок, поширювання поглядів на сумівську проблематику з крайової на міжнародню площину, що саме собою дає поштовх до застановлень над розв'язками проблем нашого організованого молодечого життя.

Курси ІСПО основою вишкільної програми

На підставі успішних вислідів І курсу суспільно-політичного вишколу по осередках застосовано форму групового опрацювання вишкільних матеріалів. При співпраці керівника ІСПО, проф. д-ра. Г. Васьковича, одна група приготувалася до завершення І курсу іспитами (їх успішно склали чотири учасники), інші продовжували започаткований в осередку курс або були впроваджені у вишкіл. На спільному форумі всіх таборовиків представлено висліди групової праці у формі виготовлених рефератів про полі-

тичні поеми Т. Шевченка та національні і політичні ідеї в творах Костомарова, Драгоманова і Міхновського.

Доповнено програму представленням і обговоренням проблем, які стосуються праці дружинників у нашій спільці на підставі новоопрацьованого і до друку приготовленого правильника дружинників.

Практикована система вишколу розбудила зацікавлення таборовиків до питань розвитку української суспільно-політичної думки і дала взір для продовження цієї вишкільної праці по осередках.

В дозвіллі і в рамовій програмі, яка охоплювала висвітлення фільмів з минулорічних таборів та сумівських імпрез (в цьому з І європейського спортивного табору в Англії), спортові гри, вечірні ватри і прогулянки, таборовики знаходили відпруження й розвагу, хоч і навіть тут продовжувалися розмови й дискусії над темами, порушеними під час курсів.

Табір дружинників для зустрічі сумівців з різних країн

Команда складалася з молодих сил на чолі з П. Мозолуком. Тим наново молоді уможливило увійти в практику організації таборів та приготувитися до виконання завдань, які чекають нас під час літнього вишкільно-відпо-

З'їзд молоді в Куритибі

В днях 24-25-го січня цього 1976 року відбувся в Куритибі з'їзд української молоді. Були українці з Сан Павла, Порто Алегре, Понта Гросси, Прудентополя і очевидно з Куритиби (разом 140 учасників).

Такого вдалого з'їзду, щоб так заохотив і підбадьорив на душі, ще мабуть у Бразилії не було в останніх 20-ти роках. Молодь, яка була на з'їзді повернулася задоволена до своїх місцевостей, та миттю зайнялася, щоб передати своїй родині, сусідам, знайомим і незнайомим

◀ чинкового табору.

Організація весняних таборів для дружинників у Німеччині пов'язана з великим вкладом праці і з поважними коштами, бо попри малу кількість учасників (прибуло 35 дружинників і дружинниць з Німеччини, Бельгії, Канади і ЗСА) і короткого таборування потрібно створити майже такі самі технічні передумови, як для тритижневого літнього табору. Великий вклад праці з одного і успішність табору дружинників з другого боку спонукують до застановлення над питанням, в який спосіб можна поширити табори дружинників як і щодо часу таборування, так і кількості учасників, можливо на взір зимових європейських таборів СУМ у Франкополі в Бельгії, також під тим оглядом, що в цей весняний час багато сумівців позаокеанських країн подорожують по Європі, які, як знаємо з останніх років, радо приїздили до Гомандінгену.

А.В.

свої враження, радість, задоволення, заохоту. Розпромінені давали до розуміння усім, що наче знайшли скарб, щось таке, якого довго шукали, бажали і врешті тепер уже його посідають. Батьки і неучасники з'їзду не можуть попросту зрозуміти, що там такого діялось, що так запалило серця отої молоді, яка кинулася в розшуки за своїм, домагаючись більшого українського усвідомлення, з'єднання, зустрічі. Потрапили зворушити навіть тверді, знеохочені й байдужі в любові до збереження своєї національності, українських людей.

Самі взяли до праці, прикладаючись більше до української мови, почали вчитись і заохочувати других, силуючись розмовляти рідною мовою, почали навчати народних танців, скликати на проби, вишивати собі народні строї і т. п.

Що сталося? Що було такого на тім з'їзді? Чим так заохотились?

З'їзд цей відбувся під патронатом Товариства Прихильників Української Культури. Голова Товариства П. Микола Гец випозичив приміщення у клубі Товариства, дав прохарчування, і своїм організаторським хистом припилював, щоб як найкраще приймати молодь, зорганізувати програму, доповнювати, щоб усе йшло в душі товариським, українським і релігійним; не вимушеним, щоб молодь могла чути кимось важним, відчутти, що з нею числяться і в трудності допоможуть; що їй вільно й потрібно є повеселитись, побавитись, показати свій хист, бути собою, й виконувати спонтанно те, що повинні б виконувати як діти одного народу.

Учасники З'їзду перед будинком ТПУК

Щоб трохи зрозуміти це, ось програма: в суботу – дня 24-го початок збору. Вибрано предсідників, кожна група представилася звідки є, що має, як діє у своїм місті. Запізнались усі, а опісля була спільна вечеря. Смачна була вечеря, бо зготували українські жінки. По вечері Впр. о. Василь Цимбалістий висвітлював знімки з України, які привіз звітдам, як відвідував Рідний Край в жовтні минулого року. Оповідав як живуть українці, яке наставлення окупантів до нашого народу. Потім був виступ кожної групи. З Куритиби виступав хор, з Сан Павла показувало по мистецьки народні танці й театр. На виступ дозволено було прийти й гостям з міста. Виступ тривав до півночі і завершено родинним многолітством диригентів молодечих хорів з Куритиби і Понта Гросси, Леонардові Давибіді, який цього дня святкував уродини. . . . Потім була забава. Пригравала українська музика під проводом п. Петра Олійника. Найкраще пописувалась молодь з Сан Павла. Коли наставала

ла музика, то відразу виринав спів, коляди і співана забава.

В неділю була Служба Божа за наш Рідний Край. Священик Василь Цимбалістий сказав перед Сл. Божою проповідь, заохочуючи щоб працювали й молилися за Україну. По Сл. Божій співали «Боже вислухай благання». Слідували даліше програма: обговорення і вибір репрезентантів для кожної групи, які займалися б улаштуванням слідуючого з'їзду. Спільний обід, а на кінець відспівали український гімн, і до від'їзду забавлялись. В суботу і неділю були промовці, які коротко, але змістовно з'ясовували українські справи, заохочували до збереження релігії, моралі, української мови й українського духа. Промовцями були: Впр. о. Василь Цимбалістий ЧСВВ, п. Микола Гец, . Павло Борушенко, п. Рафаїл Куліцький, і з кожного міста представник молоді.

Найтяжче прийшлося від'їздити. Хто приїхав спеціальним омнібусом, казав шоферові чекати, а хто

мав від'їздити до станції, то мало не втратили години. Не хотілося ще йти. Спів народний і коляди не вгавали і лучили всіх в одну родину. Пісню випроваджували аж до воріт тих, що від'їздили, співом доказала молодь, що належить серцем і душою до співучого українського народу.

*«Пісню, величчя, рідна пісню!
В тобі є все...
І голім гір, і блиски зір,
І шум лісів і розговори степу,
І матерня любов і чар палкий
кохання,*

Від Редакції «Авангарду»:

Треба радіти виявами організованості нашої молоді в Бразилії і її національним самоосвідомленням. Слід зазначити, що перед З'їздом в Курітібі відбув гостинну поїздку по окремих місцевостях в Бразилії Заступник Голови ЦУ СУМ д. Я. Деремєнда з метою допомогти в організації осередків СУМ. В висліді цієї поїздки було основано три осередки: в Курітібі, Порто Алегре, і Сао Павло. Нема сумніву, що ідея організованості української молоді в Бразилії має добрий ґрунт і завершиться оформленням міцної молодечої організації та активності подібної, як її веде українська молодь в інших країнах вільного світу. Щастя Боже!

Степан Грановський

«СТЕЖІ МОЛОДІ»

Ще не так давно тому, СУМ на пропагандивно-видавничому відтинку міг похвалитись рядом сторінок, одноднівон, та періодичних чи неперіодичних газеток і журналиків, в яких появлялись статті на виховні та місцеві й загальні сумівські теми, а то й оригінальні літературні спроби, прозою і віршом, нашого юнацтва. На жаль, в останньому часі, більшість із цих видань припинили свою появу, чи то з браку дописувачів, чи з браку зацікавлення і підтримки зі сторони Управ, батьків, а то й самого юнацтва. Серед зниклих журналиків, був і монреальський «Юнацький Шлях», що свого часу появлявся досить часто, із цікавою тематикою.

Та видно, ідея видання власного журналика не загинула серед сумівського юнацтва Монреалу, бо ось перед нами перше число під новою назвою «Стежі Молоді». Це -- надзвичайно потішаюче явище. Це тим більше, що редактори попереднього журналика не стали остеронь, а живо включились допомогати новій редакційній колегії як дорадники і дописувачі. Віримо, що при їх допомозі та при інтензивній праці і посвяті нової колегії, журналик буде появлятись, як заповіла редакція, «на регулярній базі, чвертьрічно», з окремими додатковими виданнями присвяченими поодиноким річницям, та сповнить поставлене собі завдання «описувати визначніші події теперішнього життя і праці СУМ, виявляти наші думки і завваги про стан нашої організації... та повернути у рідне коло молодих українців, які з різних причин відчужилися від української громади.»

*Жаль за свободою і мрії про свободу,
І весь наш біль, всі наші сподівання,
ти дзеркало душі, країни і народу»...*

(Р. Купчинський)

У цім з'їзді молодь відкрила ширший український світ, обмінялись адресами, щоб був сталий листовий контакт себе заохотити, щоб придержувати і підкріпити українську націю в Бразилії.

Ольга Корчагін

Перша стаття, «Історія Осередку СУМ ім. Ген. УПА Грицяя-Перебийноса в Монтреалі», носила суто інформативний характер, подаючи загальний опис пройденого двадцят'ятьлітнього шляху і проробленої за той час праці. Подібного характеру була «стежа Осередку ім. Ген. Грицяя-Перебийноса», де дуже влучно подані імена сумівців, які займають пости в Управі, Булаві та інших організаційних клітинах СУМ в Монтреалі (шкода, що не подано назви станиці, коша і куців); «Карнавал 76», та «Великдень в Монтреалі», хоч остання була надто загальноникова (або, замало специфічна), щоб оправдати даний заголовок. До цього жанру, хоч з більш виховною тематикою, можна зачислити статтю «Юні літа Романа Шухевича» (написану, як доповідь на святочний апель в честь Ген. Чупринки); хоч в ній знаходяться певні мовні та стилістичні помилки. Ця стаття може послужити, як добрий зразок сумівської творчості в писанні «святочних слів» та доповідей на сумівські апелі.

Іншою цікавою статтею є допис про «Подругу Любомиру», молоду (сімнадцятилітню) монреальську співачку-солістку, яка щойно випустила свою першу довгограючу платівку під назвою «Любомира» (раніше, випустила малу платівку п.н. «Назка»). Писання чи звітування про успіхи сумівок і сумівців – чи то бувших, чи, як у випадку подр. Любомири, далі активних – надзвичайно корисне, бо показує ширшій нашій громаді, що в рядах СУМ ростуть і виховуються талановиті одиниці, і заохочує наше юнацтво не задовольнятися малим, а плекати і розвивати власні таланти і здібності. Віримо, що дописи про інших вихованків монреальського Осередку і СУМ в загальному, які вибились (чи вибиваються) у культурному і професійному світі, як в нашому так і в чужинському.

Дуже влучно підібрані були вірші («На роковини Шевченка», «Градуейшен», «Жаба Жабці» і т.д.), що вказує, що редакція має певні літературні смаки, які кінечно плекати і поглиблювати. Те саме відноситься до жартів, які появилися в останній частині «стежі Молоді»: вони теж показують, що наше юнацтво може втішатися витонченим гумором і смаком. На жаль, цього не можна сказати про рубрику «Дорогий Вікторе», де і тема, і слова надто грубі і невідповідні до сумівського журналу. Сама думка такої рубрики («на сміх» чи «на серіозно») дуже добра, однак, тільки треба подбати, щоб стояла на відповідному рівні.

Треба дещо довше зупинитись над одинокою статтею, писаною англійською мовою, яка появилася в «стежі Молоді». Перша реакція, очевидно, була «чи вже і ми в СУМ докотились до того, що в наших виданнях появляються статті чужими мовами?» Прочитавши статтю, однак, треба ствердити її доцільність і вартість. Бо, на жаль, і серед сумівської молоді є одиниці, які занедбали рідну мову, читання укр. газет, тощо. А ця стаття звернена якраз до них, щоб збудити в них зацікавлення, охоту і почуття обов'язку та гордості, вживати рідну мову, передплачувати й читати українську пресу, та взагалі бути активними в організованому українському житті. Побажаним було б, однак, щоб таких статей було якнайменше, та щоб обмежувались суто до «таких тем, як і стаття».

На загал, перше число «стежі Молоді» можна оцінити дуже похвально. Шкода, однак, що журнал прибрав нову назву, а не залишився при старій «Юнацький Шлях». Щодо форми, корисним було б, щоб редакційний гурток підшукав собі старшого опікуна, із знанням літературної мови та журналістичного стилю, який перевіряв би мову, спосіб вислову, побудову речень, тощо, і який міг би подавати вказівки, щоб «стежі Молоді» мали не тільки інформативний, але й літературний характер. Вкінці, щодо змісту, було б побажаним, щоб появились статті, які критично, але конструктивно, розглядали б нашу організацію та нашу діяльність, та подавали б деякі думки, як поправити недоліки та поглибити й поширити нашу працю.

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД «АВАНГАРДУ»

Канада

Торонто

*Тарас і Мирон Татарин - 25 дол.
З 25-ліття подружжя п-тва Е. і Б. Дусановських - 20 дол.
Замість квітів на могилу сл.п. Е. Гнипа - 25 дол.
(також на «Крилаті» - 25 дол.)*

Монтреаль

*З весілля Ігора Осаківського з Іриною Білас - 15 дол.
(також на «Крилаті» - 12.50 дол.)*

Калґари

Дмитро Коваль - 5 дол.

Вінніпег

В. Мендела - 1 дол.

ЗСА

Вест Роксбері

О. Щудлюк - 5 дол.

Клівленд

В. Мудрак - 5 дол.

Чікаґо-Півд.

24-ий Відділ ООЧСУ - 15 дол.

Філядельфія

*З 25-ліття подружжя Ювілею п-тва Андрія і Марії
Міджак - 45 дол. (також на «Крилаті» - 45 дол.)*

Велика Британія

Брадфорд

М. Замулінський - 0.50 ф.ст.

зб.л. чч 93-94 - 41.50 ф.ст.

Данді

Управа О-ку - 0.90 ф.ст.

Австралія

Перт

зб.л. ч.12 - 21 австр. дол.

Волонґонґ

М. Олендер (зб.л. ч.10) - 2 австр. дол.

Сідней

М. Мик - 1 австр. дол.

Кройдон Парк

О. Волинець - 3.50 австр. дол.

Бельгія

Льєж-Вотем

з нагоди ім'янин Галі Стахів-Фединяк - 600бфр

Вам-Помероль

Кирило Мауцьків - 50 бфр

Франція

Париж

І.П. Копчук - 15 ффр. (також на «Крилаті» - 15 ффр)

Мец

Григорій Микитчук - 50 ффр.

ВШановним збірщикам і жертводавцям щира подяка, а Молодій Парі і Ювілятам Многих і Щасливих Літ!

З РОДИННОГО СВЯТА НА «АВАНГАРД»

В суботу 5 червня 1976 р. вечором в залі УСТ. «Тризуб» в Філядельфії, Па. з ініціативи близьких друзів, відбулося ювілейне прийняття з нагоди 25-річчя подружжя життя активних членів Організації Українського Визвольного Фронту в Філядельфії, п-ва Андрія і Марії Міджак. Під час ювілейного прийняття за ініціативою п. Мирослава Солтиса переведено грошову збірку, яка у висліді дала суму 140 дол.

Зібрану суму розділено: на радіо-програму Українського Визвольного Фронту в Філядельфії 50.00 дол., на журнали СУМ «Авангард» і «Крилаті» по 45.00 дол. За цей щедрий дар всім жертводавцям складаємо щирю подяку а дорогим Ювілятам бажаємо кріпкого здоров'я та багато радості в родинному життю.

Щастя Бажаємо

В суботу 8 травня 1976 р. в церкві Успення Божої Матері в Монтреалі (Канада) звінчалася молода суміська пара Ірка БІЛАС і Ігор ОСАКІВСЬКИЙ. Весілля відбулося в залі ново-збудованого Дому Молоді при великій участі родини, ближчих та знайомих.

Молодий Ігор Осаківський, активний сумівець, закінчив журналістику і працює по професії. Молода Ірка Білас одержала добре виховання з дому та знання з українознавства.

Старостував на весіллі Іван Шафранський, довголітній виховник молодого. Отож не диво, що весілля відбулося в гарній традиційній атмосфері. Святочне слово промовив о. Я. Гайманович, а від СУМ вітав мгр Г. Ощипко.

Вкінці, за традицією, переведено збірку на громадські цілі, яка дала 452,50 дол.: 400 дол. приділено на розбудову Дому Молоді, 25 – на «Гомін України», 15 – на «Авангард» та 12,50 – на «Крилаті».

Многих і щасливих літ Молодій Парі, щире спасибі жертводавцям!

1946 – 1976

»АВАНГАРДОВІ« – ТРИДЦЯТЬ ЛІТ!

ВЕСЬ ЦЕЙ ЧАС »АВАНГАРД« БУВ НА СЛУЖБІ ІДЕЙНОЇ СПАДЩИНИ СУМ В УКРАЇНІ – НА СЛУЖБІ БОГОВІ Й УКРАЇНІ. ДВА ПОКОЛІННЯ МОЛОДІ НАСНАЖУВАЛИСЯ СПІЛЬНОЮ ДУХОВОЮ ЕНЕРГІЄЮ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЄ КУЛЬТУРНУ ТВОРЧИСТЬ І НАЦІОНАЛЬНУ КОНЕЧНУ ДІЮ ПЕРЕДОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ. БУТИ В АВАНГАРДІ ЦІЄЇ ТВОРЧОСТІ І ДІЇ – ЦЕ СПРАВА ЧЕСТИ І ВИСОКОЇ ЯКОСТИ СУСПІЛЬНО ВАРТІСНИХ ОДИНИЦЬ. СПІВПРАЦЕЮ І ФІНАНСОВОЮ ПІДТРИМКОЮ »АВАНГАРДУ« ДАЙТЕ СИЛЬНУ ОСНОВУ ЖУРНАЛОВІ НА МАЙБУТТЯ! ПОШИРЕННЯ »АВАНГАРДУ« СЕРЕД ВСІЄЇ СВІДОМОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ, ПЛЮС СВОЄЧАСНІ ПЕРЕДПЛАТИ ТА ПРЕСОВИЙ ФОНД – ЦЕ ВІДЗНАЧЕННЯ ЙОГО 30-ЛІТТЯ!

ЗАГАЛЬНІ ТЕМИ

Провід ОУН: 30 червня 1941 року.....	161
...: Послання Патріярха Йосифа про поєднання в Христі.....	163
Р.Р.: Українська мова під московським валом.....	166
...: Що нового в Україні.....	168
Семен Криця: Апологія чекіста-кагебіста.....	172
Пресбюро АБН: Кожній нації – суверенна держава.....	174
...: За розвал московської імперії.....	176
...: Чому Україна має бути вільною?.....	177
А. Лозинський: Аналіза сучасного руху спротиву в Україні.....	178
Софія Наумович: «Психіка народу і релігійність».....	181
...: Слово поручника Н. Мульки на могилах полеглих.....	184
...: В поклоні погиблим Дружям.....	185

ІДЕОЛОГІЧНІ ТЕМИ

др. Гр. Васькович: Творчість Симона Петлюри і українська політична освіта.....	186
о. др. І. Ортинський: Українська молодь на перехресті двох шляхів....	190

ПОЕЗІЯ – ПРОЗА

Василь Стус: Я смерті не боюся!.....	189
...: Михайло Качалуба – поет-лікар.....	195
Михайло Качалуба: Поезії.....	196 – 200
Мирослав Татарин: «Зоряний корсар» Олеся Бердника та представлена філософія життя.....	201

НАУКА – КУЛЬТУРА – МИСТЕЦТВО

др. Р. Мазурок: Початки християнства на Україні.....	205
Борис Антоненко-Давидович: Культура української мови.....	213
В. Попович: Любослав Гуцалюк.....	217

ВИХОВНИКИ

проф. Гр. Ващенко: Основні засади розумового виховання української молоді.....	226

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

др. Степан Зошук: Підстави здоров'я.....	230

СУМ В ДІЇ

АВ.: 3-й весняний табір Дружинників у Німеччині.....	234
Ольга Норчагін: З'їзд молоді в Куритиві.....	235
Степан Грановський: «Стежі Молоді».....	237
...: Пожертви на пресфонд «Авангарду».....	239

ЩАСТЯ БАЖАЄМО

Ірка БІЛАС і Ігор ОСАКІВСЬКИЙ.....	240
На обкладинці: Любослав Гуцалюк: Велика китиця квітів, олія 1959	I
«Паризькі мости», олія.....	IV

